

YANN-VARI JOUBIOUZ

DOUE HA MAN BRO (1844)

Adembannadur skoueriekaet ha notennoù

gant Goulven PENNAOD

KREIZENN IMBOURC'H STURYEZHOURIEZH

**LAVAR
06**

PREDER

Kaier 170-171

Eost-Gwengolo 1973

TAOLENN AR C’HAIER

Yann-Vari JOUBIOUZ – *Doue ha man Bro*
(adembannedur kinniget, notennet ha skoueriekaet gant
Goulven PENNAOD)

Taolenn an oberenn ha notennoù
Testenn an oberenn 1-53

Kreizenn Imbourc’h Sturyezhouriezh

Roll an notennoù-labour embannet 55-131
Notennoù-labour KIS-E109 - D143 55-56

DOUÉ HA MEM BRO.

DIEU ET MON PAYS,

POÉSIES BRETONNES,

AVEC LA TRADUCTION LITTERALE EN REGARD,

Et quelques Mélodies nationales à la fin du volume,

PAR M. LE JOUBIOUX,

CHANOINE DE LA CATHÉDRALE DE VANNES.

VANNES,

IMPRIMERIE DE J.-M. GALLES, RUE DE LA PRÉFECTURE.

1811.

TAOLENN

*

A-zivout an aozer	p. viii
A-zivout ar skoueriekadur	p. x
1. Anv santel Jezuz	p.1
2. Anv santel an Intron Varia	p. 3
3. An ael mat	p. 4
4. Ar pec'hour	p. 6
5. An ifern	p. 9
6. Telenn an Arvor	p. 11
7. Soñjoù ur vamm	p. 13
8. Ar mousig bihan	p.14
9. Kenavo da 'm bro	p.17
10. Un eneñv poaniet	p.19
11. Bez ur vamm	p. 21
12. An emzivadez da 'r Werc'hez	p. 23
13. Ar baourerion e Santez-Anna	p. 25
14. Da 'm buhez	p. 27
15. Ar peskour ag an Etell	p. 29
16. Rom	p. 31
17, Soñj a vugaleezh	p. 32
18. Karantez ar Vretoned douzh o bro	p. 34
19. An dall a Bleren	p. 36
20. Lizher da 'n Aotrou Rioù	p. 37
21. Ar pevar breur	p. 39
22. Ar c'hozh brezhoneg hag ar brezhoneg gallek	p. 41

A-ZIVOUT AN AOZER

An Aotrou Yann-Vari JOUBIOUZ a voe ganet da 'n eil a viz C'hwevrer 1806. Bez 'e oa eus un tiegezh pesketaerien annezet en Enez Arzh. P'edo war e studi e skolaj Gwened e teuas da vezañ mignon gant Brizeug. Goude beleget, e teuas da sekretour gant an Aotrou de la Motte-Broons, eskob Gwened. Mont a reas gantañ teir gwech da Roma. Anvet e voe da brelad gant ar pab Pius IX. War an diwezhadou e kollas ar gweled, nemet e viras e spered hegarat. Mervel a reas chalonil iliz-veur Gwened, da 'n trede a viz Meurzh 1888.

Ned eo ket puilh-tre e oberoù. Savet en deus evit ar gelaouenn *Breudeuriez* ar *Feiz*, *Buhez an Aotrou Noury* e 1843 ; *Ar gaezh Vamm*, e 1846, ha troidigezh pevarzek pennad kentañ *Fioretti*, e 1848-1849. Barzhonegoù gantañ a gaver ivez e *Revue de Bretagne et de Vendée : Ioul an Aotrou Doue*, 1865, p. 214; *Epître à M. De Gaulle*, 1866, p. 217; *Ar Mousig Bihan hag e Vamm*, 1866, p. 199. Sinet int a-wechoù *Talmor*.

Savet en deus ivez kantikoù : pemp evit dastumad Gwilhom ; unan a zo bet embannet e *Revue de Bretagne et de Vendée*, I, p. 468. Daou, da nebeutañ, a gaver c'hoazh e *Levr Kanennoù* 1923 : an Nnoù 68 ha 76.

E oberoenn bennañ, *Doue ha man Bro*, un dastumad barzhonegoù, a zo bet embannet e 1844, e ti Galles, Gwened. Perzh gwellañ e werzennoù a zo o douster heson, evel ma c'hoarvez alies a-walc'h gant oberoù barzhed Bro-Wened. Flouroc'h o rannyezh, gwregeloc'h mar kirit, hep ma ve rebech er ger doareañ-se. An hin brudetañ eus barzhonegoù an Aotrou Joubiouz a zo *Da 'm Buhez*, savet gantañ e Naplez, da 'r 16 a viz Ebrel 1841. Plijus kenan koulskoude, ha disheñvel krenn diouzh ar peurrest, ar flemmigan a zo e dibenn e levrig : *Ar C'hozh Brezhoneg hag ar Brezhoneg gallek*. Meur a hini a soñj hiziv c'hoazh eveltañ :

*Gerioù gall zo mat e galleg,
Na dalant tra e brezhoneg.*

Gant an Aotrounez Gwilhom ha Joubiouz, rannyezh Gwened, anezhi betek neuze benveg troidigezhioù a zevosion dreist-holl, he deus tizhet pazenn al lennegezh uhel.

(Hervez ABEOZEN, Istor lennegezh
vrezhonek an amzer-vremañ,
Al Liamm, Brest, 1957, pp. 20-1)

A-ZIVOUT AR SKOUERIEKADUR

Evit skoueriekaat skrid Joubiouz hon eus heuliet ar pennaennoù bet diazezet ganeomp (Preder, *Lavar 01*, 119-125) ha gant abENNEZ (Preder, *Lavar 02*, 73-94).

Klasket hon eus miret da 'r gwellañ dibarderioù brezhoneg ar gevred, — lod a gavo ez omp aet re bell war an hent-se —, hep degas er genyezh teodyezhadurioù diret ha didalvoud — ha lod arall a gavo moarvat en hon eus disneuziet o farlant — : diaes eo, hep mar, kavout un hent etre a ve peurreizh ha peurleal ouzh ar skrid. Arabat eo disoñjal ivez ez eus amañ gwerzennoù mentek ha ret groñs e oa miret strizh ment ar werzenn, ac'hann berradurioù zo na vijent ket graet gante en ur skrid e komz plaen. Ne glaskomp — ha ne c'houlennomp — digarez ebet digant den. Heuliet hon eus ar "reolenn aour" a raemp anv anezhi en hon pennad meneget a-zioc'h : "Mirout pep furm, skoueriekaat pep stumm".

Krediñ a reomp start ne c'hello treuzvevañ teodyezhoù ar gevred nemet kement ha ma kemerfont perzh er genyezh, met ken displeal all e vije klask beuziñ al lennegezh kaer o deus roet hep derc'hel he dibarded yezhel.

G.P.

DOUE HA MAN BRO

Da 'n Aotrou eskob a Wened.

1. Anv santel Jezuz

Àr-lerc'h ur Barzh, me c'hell lâret ivez :
Skuizh on er bed; me garahe mervel;
C'hwerv e kavan ar frouezh ag ar vuhez;
Kaer ye ganin ar vro-man dilezel ;

5. Liamm ebet douzh an douar ne 'm ari :
Perak pelloc'h doug man bec'h poanius ?
Nep tu met gloaz : pe kentoc'h m' em fazi,
Ma joa, m' c'honfort a zo en anv ma Jezuz.

- An douar, da 'n hañv, karnet gant an tommder,
10 N'en deus ket nerzh evit magi an ed;
Ar bokedoù hag ar gwez a weler
Pleget o fenn : marv int gant ar sec'hed
Mes mar diver ag an neñv ul lomm glav,
Pep tra a gresk edan ar glav frouezhus :
15 Edan he bec'h, m' eneñv kentizh a sav
Èl ma klevan lâret anv ma Jezuz.

- Er miz kalet ha teñval, miz genver,
Kement tra zo a seblant e begin;
An erc'h a c'hronn an douar èl ul liñser;
20 Ne glever mui met bouezh ar vran hepken.
Gant heol miz meurzh e tihun an ened;
An douar zo glas hag ar gwez zo bleuñvus
Dihun a ra m' eneñv baour poaniet
A pa glevan lâret anv ma Jezuz.

- 25 Da 'm divskouarn ema dous ur gannenn;
Mat eo ar frond a laosk ar mel em beg;
Kalz e vourran a vrud ur riolenn;
Pa 'm eus sec'hed, frouezh a gavan ken c'hwek !
Bout zo neoazh un dra dousoc'h paot mat
30 Eit kement tra a zo er bed::bourrus :
An anv a lâr àr e zaoulin ma zad,

Anv ma Salver, anv santel ma Jezuz !

Èl pep unan, me 'm eus ivez tañvaet
Kalz a boanioù, un nebeut levez !

- 35 – Allas ! tud paour, er bed-man ema graet
Gant deizioù du ha re splann hon buhez :
Anv ma Jezuz en deus graet eurusoc'h
An deizioù gloev a man buhez eurus;
E anv ivez en deus graet paot skañvoc'h
40 Man deizioù stank, man deizioù ankenus.

Ne glaskin ket lâret al levez
En deus m' c'halon tañvaet a-barzh er bed;
Ne gomzin ket ag ar mor a dristez
E pehini m' eneñv zo bet beuzet.

- 45 Mes me lâro ne'm eus bet plijadur
Biskoazh ken dous èl o resev Jezuz;
Hag er poanoù am eus bet da andur,
A p' en galven en em gaven nerzhus.

Pa zuy an eur (a ! deus buan, eur eurus !)

- 50 Da vont da 'n neñv ha da lezel an douar,
Mignoned paour, lâret din anv Jezuz;
Da 'r re arall me venn neuze bout bouar
Em daouarn gwan lakaet, m'ho ped, ur groaz;
Eit m' he bokin, tostaet-hi da 'm genoù
55 0 ! pezh konfort a vehe din, em gloaz,
Lâret : Jezuz, pa zeuy din an ankoù.

2. **Anv santel an Intron Varia.**

Ton : *Setu an eizh kentel nevez.*

Kariñ a ran : e-tal anv Doue,
Don bras ema skrivet ivez,
Un anv arall àr ma c'halon,
Anv un Intron ! (bis.)

5 Anv ar gaerañ ag ar gwragez,
anv ar Werc'hez santel, mamm Doue,
Em eus karet hag a garin
Tra ma vevin (bis.)

Jezuz etre he divgostez
10 En deus kemeret ar vuhez;
Kalon Mari en deus maget
Salver ar bed ! (bis)

Gant az Jezuz, ô Maria
Kemer me eit ma 'm briata;
15 Lak me ivez àr az galon,
Ô ma Intron ! (bis)

A pa savan, mamm truezus,
En az kalvan àr-lerc'h Jezuz;
Ma soñj, a pa yan em gwele,
20 Zo gant mamm Doue. (bis.)

Mar az karan, te 'm c'har ivez :
Lies pand on leun a dristez,
E rez nerzh, konfort da 'm c'halon
Ô ma Intron ! (bis.)

3. **An ael mat.**

Mem ton.

Evit gwarantñ hon eneñv,
Doue a lak e-tal pep unan
Ur spered mat, glan ha santel,
Zo anvet ael ! (bis.)

5 Grataat a ran e vin sentus
Douzhoc'h, m' aelig karantezus,
Hag e serrin groñs douzh Satan
Dor ma eneñv ! (bis.)

10 An hentoù mat douzh ar re fall
N'anavan ket èl ur c'haezh dall;
Sklaerderet me gant ho sklaerder,
Aelig, man breur ! (bis.)

15 Aelig, harpet me gant ho prec'h,
Ma ne 'm dalc'het, n'hallan met kouezh !
Ne ran ket forzh a Lusifer
Ganeoc'h man breur ! (bis.)

20 Pa zeuy ar bed, gant e ardoù,
Da 'm luziñ en e liammou,
Kuzhet me dan ho tivaskell,
Man breur, an ael (bis)

Pa vin solitet da bec'hiñ,
Savet ho pouezh ha lâret din :
Man breur, o ! petra a rez-te ?
Salv az eneñv ! (bis)

25 Pa gavin kalet al lezenn
Zo ret heuli eit bout kristen,
Lâret : c'hoazh un nebeut tristez...
E berr... an neñv ! (bis)

30 M' aelig, o ! mil gwezh trugarez !
Trugarez eit ho karantez.

A ma zu, me 'venn ho kariñ
Bet na varvin. (bis)

Me 'venn ganeoc'h nijal da 'n neñv,
Gant ho kan unaniñ ma c'han;
35 Eit birviken me 'venn ivez
Meuliñ man Doue. (bis.)

4.

Ar pec'hour.

Roazon, 15 Gouel-Mikael 1838.

- An deiz zo kaer, an heol leun a splannder;
Ar bokedoù a c'holo ar Pradoù;
Deuet eo an hañv, pehini a c'hoanter,
A pa vêr klañv, gant kalz a huanadoù !
- 5 An durzhunell a zo deuet da ganiñ
E-tal man dor, evit ma levez;
Mes netra mui ne c'hell ma c'honfortiñ :
Klañv ha klemmus atav eo ma ene !
- Pep tra er bed a rae ma flijadur,
10 Pa yaen, yaouank, da 'n iliz eit pediñ :
Gwenn oa m' eneñv a bep kousiadur !
An amzer-se a zo aet pell douzhin.
An eostig noz a sav bepred e vouezh,
E vouezh ken kaer breman evel neuze;
Eñ a ra c'hoazh e-tal man dor e neizh :
Klañv ha klemmus atav eo ma ene !
- Ar bokedoù a sklugern da vintin,
Ha kent an noz en o gweler goeñvet !
Él bokedoù, kent pell e tremenin;
- 20 Kent pell e vin barzh em bez astennet !
Ne ran ket forzh : deus, ô marv ! da 'm c'hemer
A pa gari : lamm ganin man buhez;
Re hir eo bet, re hir eo ma amzer :
Klañv ha klemmus atav eo ma ene !
- 25 Èl un noz du, teñval eo ma c'halon;
E ma spered ne zeu mui a sklaerder;
Na deiz na noz, n'end eus a beoc'h eidon.
Bepred glac'har, gloaz, anken e pep eur !
A pa savan, ne gavan met glac'har;
- 30 Glac'haret on a pa yan em gwele,
Ha man bara a c'hlebian gant man daer !
Klañv ha klemmus atav eo ma ene !

A pa ra trouz an avel da 'r gouiañv,
 Pa na weler en neñv sterenn ebet,
 35 Pa gorn ar mor gant e vouezh euzhusañ,
 Kalon mab-den gant ar boan zo mouget !
 Trebouletoc'h eo c'hoazh kalz ma c'halon !
 Ar gwallamzer ne drouz ket e pep deiz;
 Mes an anken, dec'h, hiziv, zo eidon
 40 Klañv ha klemmus atav eo ma ene !

E-pad an noz, dirak man daoulagad,
 Ô tra spontus ! ez a, e teu ur skeud !
 Man blev a sav ! pedet eidon, tud vat !
 Doue ho selaou, pedet eidon, pedet !
 45 Evel a-gent, o ! p' hallahen pediñ !
 Ô ! p' hallahen lâret ma zad da 'm Doue
 Ma Doue, ma zad, nann ! n'hell mui ma c'hariñ !
 Klañv ha klemmus atav eo ma ene !

Pec'het em eus : èl un naer divalav,
 50 Pec'hed mezhus, te zebr bepred ma c'halon :
 Az flemm am losk; m' ene baour zo atav
 Evel en tan : ne ouezan men ez on.
 N'end eus ket peoc'h eit m' ene kousiet !
 Evit an diaoul, me 'm eus laosket man Doue
 55 Hag a-c'houde ez on bet poaniet :
 Klañv ha klemmus atav eo ma ene !

Eit ankouezhat ar tah bepred padus,
 Da 'm diverrañs me 'm eus pep tu redet :
 Eit kemen se, buhez direizh, mezhus,
 60 Gant tud 'eldon, am eus bet heuliet
 Mes enep din, dirak man daoulagad,
 Un dorn lorc'hus e pep tech a skrive
 An ifern zo eidous, pec'hour divat !
 Klañv ha klemmus atav eo ma ene !

65 Men ema aet an amzer ken bourrus,
 Amzer, allas ! eidon buan tremenet;
 A pa veven da 'm Doue, leal, sentus
 A ! ma c'halon neuze ne grene ket !

Perak enta, evit heuli Satan,
70 En em eus-me troet kein da lezenn Doue ?
Edan ar bouez ag ar bon ponnerañ,
Klañv ha klemmus eo ma ene !

O ! : p' hallahen ouelin ma zorfedoù
Ha teneraat eidon kalon man Doue
75 O ! p' hallahen, gant ur mor a zaeroù,
Gwalc'hin m' enenv ag he foll fallantez !
Mes ar madoù a zeu holl ag an neñv,
Ha serret eo an neñv evidon-me
N' end eo ket gwir ! an dapenn vihanan
80 A wad Jezuz a wenna ma ene

4.

An ifern.

Kanenn distroet a vrezhoneg Kemper e brezhoneg Gwened ha chenchet un tammig.

Diskennamp holl, kristenion, en ifern da welet
 Poanioù ken kriz ha spontus an eneñvoù daonet,
 A zo, dre goler hon Doue, dalc'het e-kreiz an tan,
 Rak n' o deus ket bet miret lezenn Doue er bed-man.
 An ifern zo un toull don ha leun a deñvalded,
 Ur wezh kouezhet en toull-se, er-maez mui ne 'z aer ket.
 An doroù bet serret ha morailhet gant Doue;
 N' o digoro birviken : kollet eo an alc'houez.

10 Ur forn goret er bed-man n' end eo nemet moked
 E-keñver an tan a laosk an eneñvoù daonet.
 Gwell vehe bout er forn-se tra ma pado ar bed,
 Eit bout a-barzh en ifern un eur hepken losket.

15 Hañval douzh chas konnaret, a bouez penn e hudant :
 Ne ouezant pe lec'h monet, e pep lec'h e loskant.
 An tan zo àr o fennoù, an tan zo endane;
 An tan-se, bepred padus, a sav a bep kostez.

20 Ar mab a grog en e dad, hag ar verc'h en he mamm,
 Gant mil mallozh int o stlej dre o blev, kreiz ar flamm.
 – Mallozh dit, maouez didalvez, en deus bet hon maget !
 – Mallozh dit, tad didalvez, penn-kaoz maz omp daonèt !

Tra hirisus ! O c'hroc'hen hag o c'hig vo roget
 Gant beg an naeron euzhus ha gant dent an diaouled;
 Hag en tan e vo taolet o c'hig hag o eskern,
 Evit alej an tan-flamm e forn bras an ifern.

25 Goude ma vint bet losket un herradig en tan,
 E vint taolet en ul lenn leun a skorn gant Satan;
 Ag al lenn-se barzh an tan e vint arre taolet :
 Dec'h, hag hiziv, hag àrc'hoazh, ne vo arsav ebet.

30 Ar re daonet a ouelo, hag a ouelo gant gloaz :
 True, ô man Doue ! truez ! ni ho ped dre ho kroaz;
 Allas, koll a reant o foan; rak tra ma pado Doue,

Padiñ a ray an ifern hag o anken ivez !

Ken birvidant vo an tan o rosto en ifern,
Ma teuy ar mel da verviñ penn-dar-benn 'n o eskern;
35 A pa c'houlennint truez, seul mui e vint gwasket :
Ha kaer o devo hudal, losket e vint bepred.

An tan-se a zo c'hwezhet dre gonnar rust hon Doue :
O tra souezhus ! eñ a losk hep lemel ar vuhez !
Birviken ne vo mouget, birviken ne varvo;
40 Gant korfoù ar re daonet Satan en atizo !

AN EIL DARN

KAÑVOÙ

Da 'n Aotrou BRIZEUX, barzh breton ha gall.

6. **Telegg an Arvor.**

Arvor, a-gent bro ar barzhed,
Allas ! mui n' he doa barzh ebet !
An eostig, da 'n amzer nevez,
Pep blez, er c'hoadoù a gane.
5 – A ! kan atav, kan dous eostig !
Ar barzhed mui ne sonant grik !
– Da galan-gouiañv, en aodoù
A hude gant an houlennoù.
– Sko ar c'herreg, sko, mor atav,
10 E vouezh mui barzh ebet ne sav !
– Bet e breman, man broig baour,
Soniñ a rae ta delenn aour.
Tud fall en deus taolet er mor,
A dammoù, telenn an Arvor,
15 Ha degaset o deus un all,
Un delenn pri ag ar vro gall.
– Ta zilhad du, man bro, kemer,
Arnous deuet eo ar gwallamzer !
– Mervel a ra ar brezhoneg,
20 Allas ! lazhet dre ar galleg !
– Un den yaouank a dremene,
Hag e galon leun a dristez,
A dremene e-tal ar mor,
En ur oueliñ, àr e Arvor !
25 Kaviñ a ra (na pezh boneur !)
Telegg Arvor, an delenn aour !

– Eit sec’hiñ hon daeroù, un ael
A dennas an delenn santel,
He zennas ag an houlennoù
30 He groas a-bezh gant he zammoù !
– Den yaouank, petra a ri-te
Gant az delenn, az garantez ?
– E galon gant joa a faoutas;
Ag e galon e kemeras,
35 E kemeras meur a nervenn
Hag o stagas àr an delenn.
– Soniñ a ra : *ni vo bepred,*
Bepred Bretoned, tud kalet !
An dason a respont : bepred,
Bepred e vehomp Bretoned !
– Soniñ a ra : ar brezhoneg
Atav, man bro, vo ta brezeg !
– Tro ha tro ur vouezh vras a sav :
Ar brezhoneg atav, atav !
– Eñ a son : *Dreist an houl vadoù,*
Karamp ar C’hris, Doue hon tadoù.
– Ur vouezh a sav, èl bouezh ar mor :
Ar C’hris atav, Doue an Arvor !

7.

Soñjouù ur vamm.

Ur vamm, àr gavell he c'hrouadur,
He c'hrouadurig, a oa pignet;
Hi en selle gant plijadur :
"Brav eo, 'me-hi, èl an Aeled."

5

Digor a ra e zaoulagad,
E zaoulagad, ha bras ha du,
Hañval a-gerzh douzh re e dad :
Él e dad, ema gwenn ha ruz.

10

Èl e dad, a mab am c'haro;
Evel e dad, m'en c'har ivez.
O ! naren, ne vo ket er vro
Maouez ken eurus èl ma vin-me.

15

A pa yin da 'n iliz da 'n hañv,
Ma mab àr man brec'h me zougo :
Kaeroc'h, a lâro pep unan,
Krouadur n' end eus bet na ne vo.

20

M'en lak edan gwarn ar Werc'hez;
Dalbezh e vo gwisket e gwenn.
Kentizh èl ma kerzho, lies
M' en degaso da 'n oferenn
Pa vo bras, m' en lako er skol,
Er skol eit diskiñ al latin,
Eñ a zesko mui eit an holl;
Ha me yay eit en c'hurunin

25

Ganto a pa yin da vale,
Me harpo man brec'h àr e vrec'h;
An eil a lâro d'egile :
Mamm an den yaouank eo honnezh !

8.

Ar mousig bihan.

*Da 'm zad ha da 'm mamm.
Ton : Santez Anna.*

Ma mamm lies ha ma ferson
En deus bet lavaret din
Ho pediñ a greiz ma c'halon,
Ha da noz ha da vintin.
5 Selaouet me, Gwerc'hez santel,
Eit mamm en ho kemeran :
Ur sellig hepken, ya ur sell
Àr ar paour mousig bihan.

Ar poñsined a pa vrasaant
10 A ya er-maez ag o neizh :
Da gentañ, gant aon e nijant;
O mamm o farra a gouezh.
Pell eo ma mamm, Gwerc'hez santel;
Eit mamm en ho kemeran :
15 Ur sellig hepken, ya ur sell
Àr ar paour mousig bihan.

Pa 'm eus bet lâret kenavo
Da 'm mamm baour àr ar c'hostez :
20 Pegoulz, 'me-hi, e teui en-dro ?
Ha ma mamm baour a ouele.
Sec'het he daer, Gwerc'hez santel,
He foan zo ma foan vrasañ :
Ur sellig hepken, ya ur sell
Àr mamm ar mousig bihan.

25 Ma c'hoarig vat, ma c'hoar Anna,
A yay da 'n iliz bemdeiz
Eit ho pediñ, Intron Varia,
Eit ma zad, eidon ivez.
Selaouet hi, Gwerc'hez santel,
30 N'end eus ket kaeroc'h eneñv :
Ur sellig hepken, ya ur sell

Àr c'hoar ar mousig bihan.

Pa yaemp eit lâret hon pater
Hon daouigoù d'ho chapel,
35 Ma c'hoar a lâre : sell, man breur,
Tablenn ar Werc'hez santel :
Hi a c'hoarzh douzhimp gant truez !
– Ez omp en oad tenerañ :
– Sellet me, ha man breur ivez,
40 Ar c'haezh paour mousig bihan. !

En ho tablenn, ô Gwerc'hez gaer !
E weler ho mab Jezuz
Àr ho tivvrec'h, krouadur dister,
Ken mat, ken karantezus !
45 Netra ne c'hell ho mab nac'hiñ
Deoc'h-c'hwi zo rouanez an neñv;
C'hwi a c'hell enta gwarantiñ
Ar c'haezh paour mousig bihan.

Ma mamm a lâre din lies :
55 Ar mestr a bep tra eo Doue;
Mes Jezuz zo mab ar Werc'hez,
Petra ne c'hell mamm ur roue ?
Difennet me, Gwerc'hez santel,
Eit mamm en ho kemeran :
55 Ur sellig hepken, ya ur sell
Àr ar paour mousig bihan.

Hon lestr àr gein an houlennoù
A nij evel ar gwennel
E kreiz an ebr : e ouelioù
60 A zo evel divaskell.
Douzh droug, gwarnet ni, mamm santel,
Pa gorn ar mor euzhusañ;
Kemeret edan ho mantell
Lestr ar paour mousig bihan.

65 Pa sav bokedoù, ar gwennel
A zistro gant kalz a joa

70

D' he bro kentañ, ag ur vro pell :
Eiti pezh ul levenez
A ! bro ebet n' end eo ken kaer
El ar vroig a garan !
Ema, bepred e vo er gêr
Kalon ar mousig bihan

9.

Kenavo da 'm bro.

Naoned, 28 a viz east 1840.

Allas ! mont a ran pell !
Kenavo dit, man bro !
Kenavo, douar santel !
Kenavo, kenavo ! (bis.)

5 Kenavo, ma mamm vat,
Eit ho mab pedet Doue !
Kenavo, ma c'hozh tad,
Eidon pedet ivez ! (bis.)

10 Kenavo, man breudeur,
Ha te, ma c'hoar Terez !
Eit ho preur ur bater
E chapel ar Werc'hez. (bis.)

15 Kenavo, c'hwi ken mat
Ha ken karantezus,
A garan el ma zad !...
A ! Ra vioc'h eurus ! (bis.)

20 Evit ar c'haezh paour klañv,
O ! pezh un tarz-kalon,
Mont ken peul e-unan !...
Mes Doue a vo gantañ .' (bis.)

A ; tavet, man daeroù,
Me welo c'hoazh man bro !
Tavet, ma huanadoù ! ...
Me zeuy nerzhus en-dro. (bis.)

25 Pa splanno àr ma fenn
Heol tomm an Itali,
Un nerzh nevez a-benn
A zeuy em izili ! (bis.)

30 Me gavo gwellaenn
E kêr vras ar pabed :
Eno vo an termen
A ma foanioù kalet. (bis.)

35 O ! me yay da bediñ
E iliz San-Pietro :
Bennozh Doue 'c'houlennin
Eidon hag eit man bro. (bis.)

40 Da iliz ar Werc'hez,
Da Santa-Maria,
Me yay ivez lies,
Ha da 'r Scala Santa. (bis.)

Kenavo, kér Naoned,
Kenavo bet distro.
Kent blez, leun a yec'hed,
E vin arre er vro. (bis.)

10.

Un eneñv poaniet.

Ur verc'h yaouank, anvet Fañchig,
Merc'h diaonus mar boe er bed,
Gant he fod, àr he skabellig,
Eit goriñ he buoc'h oa chouket. (bis.)

5 Ar verc'h yaouank-se a gane,
Hag a gane a bouez he fenn.
– Petra a zegouezh a nevez ?...
Ne glever ket mui ar werzenn ! (bis.)

10 – Tra burzhudus ! e kreiz ar c'hraou
Ur vaouez, kurunet a splannder,
Em sav : "Na 'z pet ket aon, selaou,
'Me-hi, gant ur vouezh dous ha sklaer. (bis.)

15 N'end on ket c'hoazh er baradoz;
Dalc'het on c'hoazh er purgator.
Te c'hell, ma merc'h, ag an tan gwrez
Ma zenniñ hag am c'has da 'r gloar ! (bis.)

20 Kae da borzh an aotrou person,
Ra dezhoñ gwerzh teir oferenn;
Fañchig, teir gwezh, yun evidon,
Eidon, ur miz, lâr ur bedenn ! (bis.)

Da 'm niez Mari te lâro
Mont ganit da Sant-Matilin;
Eit peoc'h m' eneñv, c'hwi a bedo
Eno, un eur, àr ho taoulin. (bis.)

25 Ô ma merc'h, n'hellez ket gouezet
Pezh ken poanuis eo bout en tan !
Pegement 'hervoudan monet
D'em unaniñ gant Doue en neñv ! (bis.)

30 Pa vin e ti an Aotrou Doue,
Evidoc'h me bedo da 'm zro,
Eit ma teuhet un deiz ivez
D'en c'hariñ ganeomp er gwir vro." (bis.)

35

– Kentizh, evel ur gogusenn,
En em zistroe an eneñv vat.
– En eurusted ema breman
An eneñv-se gant Doue he zad ! (bis.)

11.

Bez ur vamm.

Da 'n Aotrou Hersart de la Ville-Marqué.

O ! na pezh un divroerezh
A pa chomer hep mamm er bed !
Bet he marv ne ouezer ket c'hoazh
Pegement ur vamm zo karet. (bis.)

5 Anna, merc'h yaouank a Bloueren,
He mamm ivez en doa kollet;
He daoulagad, èl ur vammenn,
Ur mor a zaer en doa skuilhet ! (bis.)

10 A-gent ken, kaer èl ur rozenn,
Anna breman a zo goeñvet !
– Allas ! pa droc'her ar wrizienn,
Ar barroù ivez zo troc'het !

– Ar bez he mamm e oa arre
Ar gaezh Anna azaoulinet;
15 Setu perak a lavare
Ar verc'h yaouank-se glac'haret : (bis.)

"Man Doue, a dan ar purgator,
Lamet, o ! lamet ma c'haezh vamm !
Man Doue, a ! kaset hi d' ho kloar !
20 A ! lamet hi ag an tan flamm ! (bis.)

Me ray lâret oferennou,
Pep sizhun, en iliz parrez
Man Doue, berret he foaniou
O ! lamet hi ag an tan gwrez ! (bis.)

25 Pep sizhun, me ray yuniou
Ha pep sadorn ha pep gwener !
Man Doue, berret he foaniou
Ô man Doue, kasit hi d'ho kloar ! (bis.)

E-pad tri blez, ne zougin ket

30 Na dilhad gwenn, na djihad ruz;
Ne zougin ket seizenn ebet,
Mes dilhad kañvus, djihad du. (bis.)

Man Doue, a dan ar purgator,
Lamet, o ! lamet ma c'haezh vamm !
35 Ô man Doue, kasit hi d' ho kloar !
A ! lamet hi ag an tan flamm ! (bis.)

Ne yin ket mui da 'r pardonious;
Ma-hunan me chomo er gêr.
Man Doue, berret he foaniou !
40 O man Doue, kaset hi d' ho kloar ! (bis.)

Ne yin mui da 'r foaniou,
Ma-hunan e chomin er gêr !
Man Doue, berret he foaniou !
Ô man Doue, kaset hi d'ho kloar ! (bis.)

Me droy kein mem da 'm c'harantez,
Mard eo ret, eit groiñ vat da 'm mamm,
Da 'm Yannig me droy kein, man Doue,
Eit he zenniñ ag an tan flamm ! (bis.)

Man Doue, a dan ar purgator,
50 A ! lamet ! lamet ma c'haezh vamm !
Man Doue, a ! kaset hi d'ho kloar !
A ! lamet hi ag an tan flamm ! (bis.)

12.

An emzivadeg da 'r Werc'hez.

Ar c'han-man zo bet distroet kazi
ger ha ger ag ur c'han gallek.

De profundis !

M' ho ped, Gwerc'hez, eit ma c'haezh vamm;

A : lamet hi ag an tan flamm !

Mari, (bis) a ! kaset hi ganeoc'h da 'r baradoz

5

De profundis !

Hi en devoe, un euriad kent mervel,

Kemennet din eiti, ho pediñ mat;

A ! m' ho pedo eiti, Gwerc'hez santel,

Ya, bet man diwezhañ huanad ! De profundis, &c.

10

Gouezet a ret en em eus, ô Gwerc'hez

Desket gant ma mamm ho kariñ.

Mamm a rae din, em pedennoù lies,

Intronez santel, hos anviñ. De profundis, &c.

15

Din e lare e oac'h karantezus,

Hag e oa ret din ho kariñ.

Mamm d' ho chapel, o Gwerc'hez truezus !

Bemdeiz am c'hase eit pediñ. De profundis, &c.

20

Allas, breman ar gaezh emzivadeg,

He-hunan a zeuy d'ho pediñ;

Donet a ra he-hunan, ô Gwerc'hez

Da dal hos aoter da oueliñ. De profundis,

25

Ne zougan mui na traoù ruz na traoù gwenn

A-c'houde ma 'nd eo marv ma mamm;

Flourenn ebet ne weler àr ma fenn,

Daousto ma 'nd on neoazh yaouank flamm ! De profundis &c.

Kollet em eus, gant ma mamm, ô Gwerc'hez !

Allas ! kollet em eus pep tra !

Lâriñ a reer din emzivadeg !

Ne lârer ket mui Maria ! De profundis &c.

30

Gwerc'hez santel, tennet me ag ar bed !
Petra a rin-me ma-hunan ?
A ! tennet me, eit ma 'z in da welet
Man niv vamm pere zo en neñv ! De profundis &c.

13. **Ar baourerion e Santez-Anna.**

Ton : *Santez Anna*
Paris, ar 17 a viz Mezheven 1838

Selaouet-ni, pirc'hinderion
A zeu da Santez-Anna :
Ho pet truez douzh paourerion
Zo dastumet ama :
5 Sellet, gwelet hon trubuilhoù,
Allas ! n'end eus ket brasoc'h !
Eidomp ema holl ar poanioù,
Al levezet zo eidoc'h !

Da vintin c'hwi zo digousket
10 Àr ur gwele dous ha kaer;
Ar paour àr an douar astennet
A gousk edan an amzer !
Da greisteiz a pa son ar c'hloc'h,
Ho merenn zo alejet :
15 Ar paour, ma ne resev ganeoc'h
N'en devo merenn ebet.

Da 'r gouiañv a pa gouezh an erc'h,
Ez oc'h gwisket tomm mat;
Ar paour lies a gouezh hep nerzh,
20 Sklaset èl un emzivad !
An tan en ho oaled a splann;
Ho ti zo leun a dommder :
Ti ar paour, hag e vehe klañv,
A zo ur c'hraouig dister.

25 Da 'r sul pa yet da 'n oferenn,
C'hwi a wisk ho traoù brav !
Hep diforc'h, da 'r sul el a-gent,
Ar paour a zo paour atav !
En iliz mem, o tra kalet !

30 Eidomp èl eidoc'h kenkoulz,
Pell douzh an aoter forbannet,
Ez omp evel tud kakous !

Kaezh paour, evit klask az dammoù,
Pa yez a zor da zor,
35 Ar vugale, douzh o mammoù
Buan a guzh e-raok ar paour !
Ar c'hi, pa zeu un den pinvik,
Chomet doñv evel un oan,
A harzh, mar tostaes un tammig,
40 Evel enep d'ur fall zen.

Da 'r paour, o, pezh un tarz h kalon,
Tremeniñ àr an douar,
Forzhet a bep koñsolasion
Ha beuzet er glac'har !
45 O, pezh ur vuhez ankenus
A stlej-eñ bet e vez !
Ar marv ken c'hwerv da 'n dud eurus,
En c'hav-eñ leun a joa !

Ar paour, en eur-se ken euzhus,
50 N'en deus keuz da netra;
En neñv e kred e vo eurus
Gant Jezuz ha Maria !
En neñv e welo e salver,
Èltoñ paour àr an douar;
55 Àr e benn gronnet a splannder,
Ur gurun a vo hep par.

14.

Da 'm buhez.

Napl, 16 Ebrel 1841.

Ne ouezan ket ha bout a zo er bed
Ul lec'h kaeroc'h eit al lec'h a welan !
Evidon-me, biskoazh ne 'm eus gwelet
Douar ken souezhus, mor ken glas, heol ken splann.
5 Hañval ganin ez evan ar yec'hed !
An nerzh, me gred, a gresk ennan bemdeiz !
Napl, evidous neoazh ne vennan ket
Lezel man bro, Breizh-Izel, man buhez !

Douzh ar sav-heol, ema menez Sorrent,
10 Castelamar, Salern hag Amalfi;
Douzh ar c'huzh-heol, Pouzol, kêr vras a-gent,
Douzh ar c'hreisnoz, ar Vezuv, Portici.
Enezegi Ischia, Procida,
Capri meinek, a zo douzh ar c'hreisteiz.
15 Da 'm daoulagad neoazh ne blij netra
Él Breizh-Izel, man broig, man buhez !

Pa valean er Villareal,
E Toledo, e-tal maner ar roue,
A pa bedan en iliz-katedral,
20 Bras eo meurbet ma flijadur, gwir eo.
Mes pa dostin da 'm c'hozh kêrig Gwened,
Brasoc'h e-Leizh vo c'hoazh ma levenez
Eit Bretoned, n'end eus ket a eurusted
El bout e Breizh, hon broig, hon buhez !

Gouezet em eus er broioù diamen
– Bet e breman reizh mat n'en gouezen ket –
Ne oa netra er bed hag a garen
Él ar vroig en deus man desavet.
Kalz vehe gwell ganin gwelet bleuñv lann
30 Eit ar frouezh kaer a zo e Napl er gwez !
Me drohe kein da 'r mor glas, da 'n heol splann,
Eit monet buan da 'm broig, man buhez !

Bemdeiz kazi me ya, àr-dro serr-norz,
Eit ma fear blank, da vale àr ar mor;
35 Bemdeiz kazi me ra da 'm zreizhour kozh
Kaniñ ar werz a gan kement treizhour.
Lies an daer a zeu da 'm daoulagad !!
– Perak enta, perak e ouelan-me ?
– Soñj a zeu din ez aen gant bag ma zad
40 Àr ar morig a man bro, man buhez !

Pegoulz enta e welin-me Roltaz,
Arzh, Izenac'h, Sarzhav, ar vro pinvik ?
Pegoulz ez in da iliz Lokettaz,
Hag ez evin a win gwenn Ilurig ?
45 Kaer eo gwelet ar bagoù a Vizen;
Mes kaeroc'h c'hoazh gwelet bagoù Sine !
– Ne garzen ket bout beziet aman !
Gwell vo ma c'horf em broig, man buhez !

15. Ar peskour ag an Etell.

Jozeb ar C'horr, peskour ag an Etell,
Eit mont da 'r mor a stale e rouedoù.
Kaer oa 'n amzer ha bravik an avel;
Vil oa neoazh, vil bras an houlennoù. (bis.)

5 – A ! chom er ger, a lâre d' he fried
Ar gaezh Janig, chom bet arc'hoazh ac'hoel !
Eldon henozh ne vo ket a gousket;
Kreniñ a ran ne savhe gwall avel, (bis.)

10 – Na 'z pezh ket aon, kae gant az vugale :
Ret eo, Janig, ret eo din o magiñ
Pedet eidon, pedet an Aotrou Doue,
Ha droug ebet ne zegouezho ganin ! (bis.)

15 – Aet eo er-maez, aet trema ar Gerveur,
Goude kuzh-heol, Jozeb ar c'haezh peskour !
Sevel a ra e berr ar gwallamzer !
Penaos, allas ! e harzo douzh ar mor ? (bis.)

20 Ar gaezh Janig a oa chomet àr sav,
He-hunan gaer àr gornig he hoàled.
Pedet he doa, hi a bede atav;
Lâret he doa dek gwezh he chapeled, (bis.)

Pezh un taol kleñv a dreuzas he c'halon
A pa savas ar mor e vouezh euzhus !
– Man Doue, 'me-hi, o man Doue, salvet eñ !
Ma Jozeb paour ! salvet eñ, ma Jezuz ! (bis.)

25 A ! kemeret, mar karet, man buhez :
Àrnan kentoc'h sko, marv, a ! sko a-benn !
Gouarnet o zad, man Doue, da 'm bugale;
Da falc'h ar marv, me ra gant joa ma fenn ! (bis.)

Àr ho taoulin, deuit buan, man bugale !

30 Douzh ma hini, joentet ho pouezhigoù !
Pedamp kevret, pedamp an Aotrou Doue !
Ar vugale, Doue bepred o selaou ! (bis.)

AR VUGALE

Jezuz, man Doue, c'hwi zo hollc'halloudek;
Gelliñ a ret salviñ buhez hon tad !
35 E-kreiz ar mor hag e-kreiz ar c'herreg,
A ! gouarnet eñ, gouarnet eñ, Doue ken mat ! (bis.)

AR VAMM

Gwerc'hez santel, gwerc'hez ken truezus,
C'hwi zo bet mamm, c'hwi a anav man gloaz !
Eit ur gaezh vamm, pedet ho mab Jezuz !
40 Ho mab dalbezh ho selaou, o gwerc'hez ! (bis.)

AR VUGALE

Mamm ar werc'hez, intron santez Anna,
Da 'r Vretoned, c'hwi a zo mamm ivez;
Hon tad ho kar, eitoñ pedet enta !
Eitoñ pedet, salvet vo e vuhez ! (bis.)
45 Ar ro a reamp da vonet d' ho chapel,
Gant hon mamm baour hag hon tad, diarc'hen,
Hep lâret ger, ar yun ha digabell;
Tro ar chapel a rimp àr hon daoulin. (bis.)
50 – Tra burzhodus ! ar gwallamzer a dav !
Ar c'haezh peskour ne goll ket e vuhez !
– En trubuilhoù, pedamp ar sent atav;
Savamp atav hon c'halonoù trema Doue ! (bis.)

16.

Rom.

18 Kalan-gouiañv 1840.

5 Me garahe, Rom, az kaniñ;
Mes az kaniñ ne c'hallan ket
Ne c'hallan nemet az kariñ
Dreist kement tra a zo er bed !
Pa na garahen ket Roma,
Petra a garahen enta ?

17. **Soñj a vugaleezh.**

Ton : *Ne oan nemet daouzek vloaz.*

Ha soñj az eus-te, ma c'hoar, ag hon bugaleezh ?
Ne 'm eus ket me ankouazhet an amzer-se biskoazh.

Ne anavemp tra er bed nemet hon enezenn,
Ha ne ouiemp tra ebet met lâret hon pedenn;

5 Hon pedenn e brezhoneg, da noz ha da vintin,
Hon daouarnigoù e pleg ha ni ar hon daoulin.

D' hon soñj, ne oa tra er bed ken kaer él hon iliz;
Ha chapelig an intron dreist pep tra oa d' hon giz.

10 Chapelig an intronez, e pezh lec'h e weler
Ur vamm gant he c'hrouadurig, en he dorn ur rozer.

Ha soñj az eus-te, ma c'hoar, pa yaemp hon daou kevret,
Gant mamm, da Santez-Anna, ar santez benniget ?

Mamm, daou viz kent, a lâre : ya, mar karet sentiñ,
Me brenay deoc'h botoù ler ha m' ho kaso ganin;

15 Ganin da Santez-Anna, da bediñ eit ho tad.
– O ! ya, sentus e vehomp ha goberus, mamm vat.

Ha soñj az eus-te, ma c'hoar, ag hon moereb Janig ?
Pa lare dimp istorioù, mut oamp, ne sonemp grik.

20 Hi a gomze ag ur c'harr, ag ur c'harr leun a dan,
A dreuze, da noz, ar vro, hag àrnezhon Satan !

Komziñ a rae ag ar re a ya eit fall c'hober,
Pep sadorn noz àr ar mor, harpet àr o danter.

Pa zeue an hañv e tebremp e-tal an nor hon c'hoan :

25 Evit staliñ hon predig, n' hon boa ket kalz a boan.
Ur maen hon boa eit kador, evit taol hon daoulin;
Ha laezh dous gwennoc'h eit erc'h a evemp e-lec'h gwin.

Soñj az eus-te ag ar brud, ag ar brudig dister,
A save a-dal pep dor penn-dar-benn ag ar gêr ?

30 C'hoarziñ a raemp a galon, o ! ya, a galon vat;
Ha kent monet da gousket, e pedemp Doue hon tad.

Ha soñj az eus-te, ma c'hoar, pa zesken al latin,
E teues gant chif da lemel holl ma levrba ganin ?

35 Soñj am eus ag an taolou, an taoligoù bihan
A raes gant az wialenn àr ziskoaz az vreur Yann.
Te lâre : laosk, ma Yannig, laosk ta ziksioner,
Ha bêmp atav èl a-gent an c'hoarig hag ar breur !

Ha soñj az eus-te, ma c'hoar, ag hon bugaleezh ?
Ne 'm eus ket me ankouazhet an amzer-se biskoazh.

TEIRVET DARN

BREIZH HA BREZHONEG

18. Karantez ar Vretoned douzh o bro.

Ton : *An hini gozh.*
Paris, 12 Ebrel 1838.

Ma c'halon zo
Gant man bro,
O ! ya, bepred e vo !

- 5 Hag e vehen e penn ar bed
Douzh Breizh ma c'halon vo staget, Ma c'halon zo, &c.
- An heol, m' en goar, a wel broioù
El lec'h m'end eus mui a vadoù. Ma c'halon zo, &c.
- E Paris e welan traoù brav,
Traoù kaer da 'm daoulagad atav. Ma c'halon zo, &c.
- 10 Me zo bet e-mesk ar Saozon :
Etalte ez omp peorion. Ma c'halon zo, &c.
- Rom hag ar pab am eus gwelet,
Ha Breizh ne 'm eus ket ankouazhet. Ma c'halon zo, &c.
- 15 Er broioù-se, daoustoñ ken kaer,
Bepred ma c'halon oa er gêr. Ma c'halon zo, &c.
- Man divskouarn a c'hoante komzoù
A lâr dimp e Breizh hon mammoù. Ma c'halon zo, &c.
- Man daoulagad a glaske lann,
Keleñn glas ha bleuñv ar balan. Ma c'halon zo, &c.

20	Ne welen ket mui ar bragoù En deus miret dimp hon tadoù.	Ma c'halon zo, &c.
	Ne gleven mui ar binioù Nag ar barzh gant e werzennoù.	Ma c'halon zo, &c.
25	Bet na dremenin man buhez, E Breizh e chomin, mar venn Doue.	Ma c'halon zo, &c.
	Me venn beviñ e ti ma zad, Eno hepken ez on ervat.	Ma c'halon zo, &c.
	Me venn choukiñ edan ar gwez En deus eñ bet skeudet ivez.	Ma c'halon zo, &c.
30	Me venn treuziñ ar morig dous En deus treuzet e vagig kozh.	Ma c'halon zo, &c.
	Dreist pep tra me venn pediñ Doue Ganeoc'h, broized, leun a feiz.	Ma c'halon zo, &c.
35	Me venn èldoc'h, àr man daoulin, Er vered eit ma zud pediñ.	Ma c'halon zo, &c.
	Ganeoc'h me laray pedennoù En un iliz du dre vlezioù.	Ma c'halon zo, &c.
	Me venn e Breizh bout beziet, Hag e-tal ma mamm baour laket.	Ma c'halon zo, &c.

19.

An dall a Blerenn.

E bourc'h Pleren, ez eus un dall
Pehini n'en deus ket e bar;
Ne vehe ket kavet un all
Èl Job er pear c'horn ag an douar.

5 Job a oar kement tra zo bet
A-c'houde kant vlez er barrez;
Piv zo marv ha piv zo ganet,
Job en lâro deoc'h en e aez.

10 Mar fazi an aotrou person
En ul lâret e oferenn :
– Ne ya ket an traoù a feson,
A soñjo Job an dall a-benn :

15 Kenkoulz èl an aotrou kure,
Job a oar lâret katekenn;
Hag, hep fazi, da 'r vugale,
Da serr-noz e tesk al lezenn.

20 C'hoar ebet ne lâr pedennoù
Kement èl Job ar c'haezh paour dall;
Hag evit kaniñ gwerzennoù,
Èl Job ne gaver ket un all.

Da 'r gouiañv e korn an oaled,
Den, èl Job, ne lar un istor,
Àr an diaoul, àr bolpeganed,
Eñ a oar re hir ha re berr.

25 Da 'n hañv, mard et da 'r pardonoù,
C'hwi a gavo Job, hep arvar,
An dud em zastum d' en selaou
Hag a lâr : n' end eus ket e bar.

20.

Lizher d'an Aotrou Rioù.

Distro da 'r gêr, paour Breton divroet.

Genidik ous a Vreizh, an douar santel;
E ti az vamm, miret eo az gavell;
Gant dour a Vreizh ez ous bet badezet,
Hag àr az dal, splann kaer ema skrivet :
5 Me zo ivez me ag an Arvorig,
Tomm a galon ha pennek un tammig.
Perak enta chom ken pell douzh ar vro ?
Distro da 'r gêr, klev me, Rioù, distro;
Distro a-benn, a-benn, n'end eo ket mat
10 Eit ur Breton koll gwel a di e dad !
Kenkoulz èldon te oar nep tu n' end eo
An hun ken c'hwek, nep tu ken berr an deiz,
Nep tu ken klouar an disheol pad an hañv,
E lec'h ebet ken bourrus ar gouiañv.
15 Distro da 'r gêr ! Me venn evidon-me,
Beviñ e Breizh, e Breizh mervel ivez.
Er broioù all, pet gwezh em eus ouelet
A pa zeue din soñjal e man Gwened,
E ma mamm baour, em c'hozh tad, em breudeur
20 Distro ivez, Rioù, distro da 'r gêr;
Deus gant az vaouez ha gant az vugale
Breizh ha Bro-Saoz zo breudeur egile;
E Breizh enta ne vint ket divroet.
Pezh levenez eit az vamm o gwelet
25 Frañsez, 'me-hi, daoulin o mammioù
N'o deus ket c'hoazh douget az verc'higoù !
Te ziskouey dê iliz Santez-Anna,
Ha fest hon bro, gouel an Intron Varia,
Bez ar re kreñv, lazhet evit o Doue,
30 Ti Kadoudal, dibennet eit e roue.
E Muzilhag, te zikouey an dachenn
Ruzet gant gwad a skuihas a boullenn
Bugaligoù, paotred leun a galon,
Evel Bayard divlam, hep aon èltoñ.

35

Distro enta, distro da 'r gêr difrae
Breizh a gav kaer gwelet he bugale.

21.

Ar pevar breur.

*Da lâret eo ar pevar prezeg a Vreizh : hini Leon, hini Sant-Bri,
hini Kernev, hini Gwened.*

Ar mem tad en devoa ganet,
Ar mem mamm en devoa maget
Job, Ivon, Gwilhoù ha Yahann,
Tud dispartiet a-vihan.
5 Kuitaat a rezant ti o zad
Eit monet da glask chañse vat.
Int a lavaras : kenavo,
Kenavo, breudeur, gwelamp bro !
10 Douzh ar c'huzh-heol ez eas Vonig;
Douzh ar sav-heol ez eas Jobig;
Er c'hreisnoz Gwilhoù a yeas tre,
Ha Yahann a yeas er c'hreisteiz.
Ranniñ a rezant er giz-se
O bro, Breizh-Izel, etreze.
15 An dud neuze ne oant ket stank;
Ar vro oa da bep unan frank.
Daoustoñ ne oant mui kevret,
Ar pear breur oa hañval meurbet.
Mem prezeg tostik, mem dilhad,
Ar mem blev, ar mem daoulagad;
Ken pennek unan èl an all,
Mat da 'r re vat, taer da 'r re fall.
Chomiñ a rezant pell amzer
Pep d' e du, en e gêr.
25 Int a zeske d'o bugale
Labourat douar ha meuliñ Doue,
Mervel kentoc'h eit gober fall,
Plegiñ ar penn edan ar gwall,
Ha kasaat mui eit kakouzed
30 Ar re d' o ger na zalc'he ket.
Setu un deiz, ag ar vro gall
Ur vouezh a sav : "Èl ar re 'rall,
Ni a venn ma komzo Breizhiz !
Komz brezhoneg zo ur fall giz.
35 E-lec'h bragoù bras, ni a venn

Ma tougint èldomp bragoù moan !
E-lec'h o blev hir, ni a venn
Ma vo touzet ivez o fenn ! "
Ar pear breur hag o bugale
40 Neuze em gomzas etreze:
A-c'houde pegoulz, Bretoned,
Ema hon mistr ar Gallaoued ?
Paotred ! ha sentiñ a raimp-ni
Da dud pere n' en deus beli
45 Nag àr hon sae, nag àr hon blev,
Nag àr hon c'homz ? Dalc'hamp atav,
En desped dezhe, da 'r gizioù
En deus laosket dimp hon tadoù !
E brezhoneg hon eus pedet,
Ha Doue en deus hon selaouet;
E brezhoneg hon eus komzet,
Biskoazh d'hon ger n' hon eus manket.
Kendalc'hamp pervezh hon gizioù
Birviken n' hon bo keuz na gaou
A-c'houde, ar pear breur, pep blez,
Àr ur blasenn em zastume,
Hag a doue e vehent bet
D' o Doue, d' o bro, leal bepred.

22.

Ar c'hozh brezhoneg

hag

ar brezhoneg gallek.

DIVIZ

**etre ur vamm-gozh, he douarenez, ur skolaer, ur soudard,
Visant hag ur person.**

On n'a pas cru devoir traduire la satire suivante, dirigée contre Le gallo-breton, ou l'étrange mélange que font du breton et du français certaines classes de personnes en Bretagne, cette pièce ne pouvant intéresser que les lecteurs bretons.

Prezeg ar vro a ya da goll
Tud skañv a benn, tud hanter foll,
A lous, gant o gerioù gallek,
Komz hon tadoù, ar brezhoneg.
5 Bretoned, laramp mezh dezhe !
Breizh o dinac'h eit bugale.
– C'hwi a c'houlennno marteze
Piv eo ar fall Vretoned-se ?
– Allas ! allas ! emant un troc'h !
10 Ma n' en gouezet, m' en lâro deoc'h.
Ar verc'h yaouank, skolaet e kêr,
Ar soudard hag ar skolaer;
Holl an dud-se, par ma c'hellant,
Ar brezhoneg a zismantant.
15 Kredet me, bout zo da c'hoarzhin
Douzh o c'hlevet, ha da oueliñ.
– Mar karet grataat, ma lennour,
Mes grataat start, àr hos enor,
Ne vehoc'h birviken flater,
20 Me lâro-me deoc'h un istoer,

Un istoer em eus bet desket
Gant tud a zeli bout kredet.
Deoc'h-c'hwi, lennour, en he lâran,
N' he lâran ket da bep unan.

Ar vamm-gozh hag he douarenez

AR VAMM-GOZH

20 Sav buan, Janig, sav, mall bras eo !
Krediñ a ran e tarzhe an deiz.
Kent ma vo an ti kempennet,
Atizet tan, ar saout goroet,
E vo mall bras mont da' n iliz.

AN DOUARENEZ

30 Pezh mod ! *setadir*, pezh giz,
Monet da gousket ken abred.
Ha kent sav-heol bout dihunet
Gouezet mat, ne yer mui e kêr
Er gwele e-raok unnek eur.
35 *Añritour*, an tro-noz vintin,
Ne saver ket èl ul *lutin*.
Uhel vez an heol pa saver,
Da eizh, *ânviron*, pe nav eur :
Da zek ez eer da 'n oferenn,
40 Da zek eur hanter, da 'r verenn.
Mamm-gozh, ar mod-se zo *charmant* !

AR VAMM-GOZH

M' en gouie reizh, ya, koll argant,
Ma merc'h Janig, a ra az dad
Douzh az gas e kêr da skolad !
45 Koc'honet eo az vrezhoneg
Gant un troc'h komzoù fall gallek;
Hag ar pezh zo c'hoazh gwazh, ta benn
A zo bet lakaet pep eil penn.
Klev, ma merc'h ! Az gentañ dever

50 A zo ankouazhat gerioù kêr,
Troñ kein groñs da 'z sot kustumoù,
Ha komz evel àr ar maezoù.

AN DOUARENEZ

O ! mamm-gozh, 'ma an *tor* ganin,
Sañdout, james, birviken...

AR VAMM-GOZH

55 An *tor* ganit ! biskoazh man Doue,
Ne 'm eus klevet komz er giz-se !
An *tor* ! Pezh *tor* ? – Gwell ve bout bouar
Ha bout edan pemp troated douar,
60 Eit klevet dismantañ èl-se
Ur prezeg en deus krouet Doue.
– Kae da vale, merc'h foll a benn,
Kae gant az dor ! – An oferenn
Kent pell a sono a gloc'had.
Siouple, pe mar kavet mat
65 Savet, *labell*, ha deuit difrae,
Daoustoñ n' end eo met gouloù-deiz.
Ruzoc'h e teuy ho tivvougenn
Ha gwennoc'h e-leizh ho kroc'hen,
O resev glizh melc'houenn an deiz
70 Eit chom hourzet er gwele.

AN DOUARENEZ

Pardon, mamm-gozh, *eskuzet-me* !

AR VAMM-GOZH

Kaer eo goût, ar ger digarez,
Paour Janig, a zo re izel
Eit az genoù a zimezell.

AN DOUARENEZ

75 Hama, mamm-gozh, pa zeuy kreisteiz,
Ni a gomzo a gement-se
Gant ar skolaer, man breur *Jañ*,
Pe êl m' en anvet-c'hwi Yahann;
Gant ar *c'houzin* ar *c'hapor*al,
60 A zo bet pell er *c'hapital*.

Mamm-gozh, c'hwi a welo neuze
Piv en deus *tor* ha c'hwi pe me.

AR VAMM-GOZH

Tor arre ! Janig, lâret gaou :
Gaou ha *tor*, Janig, a zo daou.

Er verenn da greisteiz

*Ar vamm-gozh, he douarenez, Visant, tad ar verc'h yaouank, he breur, ar skolaer
hag he c'henderv, ar c'haporal*

AR VAMM-GOZH

85 Ma feiz, che, klev, ma faotr Visant,
Te font, pep blez, ur yoc'h argant
Evit derc'hel er skol e kêr
Ha Janig ha Yahann he breur.
Me gred-me 'ma argant kollet
90 Ar pezh az eus bet dispignet.
Da 'r seizh : ne ouezant mui o daou
Komz èl tud a-ziar ar maezoù !
Janig em eus bet gourdrouzet,
Ken he deus un tammig ouelet,
95 Rak ma koc'hon gant he galleg
Prezeg hon bro, ar brezhoneg.
Mes hi he deus klaoustreet
En he devehe gounezet
Mar he devehe eit barner
100 An aotrou Yahannig, he breur,
Pe he c'henderv ar *c'haporal*,
Zo bet pell bras er *c'hapital*.
Mes me gred-me, kent bout barner,
Ema ret gouezet ar vicher.
105 Me venn enta goût un tammig
Petra a oar hon Yahannig;
Gant ar c'henderv, ar *c'haporal*
A zo bet pell er *c'hapital*,
Marse àr-lerc'h me c'houlennno,
110 Hag eñ en deus, o welet bro,

Ankouazhaet holl e vrezhoneg
Ha desket a-grenn ar galleg.
– D’ az dro, Yahann, hag al latin
En deus graet ânous un den fin ?

YAHANN, AR SKOLAER

115 Mammïoù, desket em eus bet
An istorioù a holl ar bed.
N’ end eus netra *sertenamant*
Àr an douar nag er *firmamant*
Na ouezan gwell eit na ouezet,
120 Mamm-gozh, lâret ho chapeled.
– Er *c’holej* em eus *brilhet*;
Ma sae lies en deus douget
Ar groaz, *temoueñ* a ma *viktoar*.
O mammïoù, na pezh ur gloar,
125 Pezh un *trioñf* en dout prizioù,
Setadir, en devout levroù !
C’hwï a oar, mamm-gozh, ar galleg,
Ha gwell e-leizh ar brezhoneg;
Me oar-me c’hoazh gwell al latin,
130 Ar greg ha pep *lañgach añfin* :
Setu aman Virjil, Homer.

AR VAMM-GOZH

Evel an c’hoar ema ar breur !
Yahann, al latin a zo mat,
Mes e-leizh gwell prezeg az dad.
135 Desk, mar gellez, fonnapl, ar greg,
Mes desk ivez ar brezhoneg.
– Petra a venn lâret *brilhiñ* ?
Ur ger gallek eo pe latin ?
Ha neuze c’hoazh *sertenamant*,
140 *Trioñf*, *temoueñ*, *firmamant* ?
– Te oar kement tra zo er bed,
Gwell eidon-me ma chapeled !
– Paour Yahann, kozh ki a em veul,
Rak, allas ! n’end eus den ar mel !
145 – Gwelamp breman ar c’haporal
A zo bet pell er c’hapital.

AR C'HAPORAL

Me zo bet, gwir eo, e Paris,
Kom sa añviron dek miz.
Versailh ivez am eus gwelet.
150 Kaezh tud, c'hwi a gav brav Gwened !
Ba ! Gwened a zo *pitoiapl*
Ha Paris a zo *admirapl* .
Ma *farol*, barzh ar *c'hapital*
Tiez zo èl ar *c'hatedral*.
155 Ne lâran ket c'hoazh traoù *ases*,
Pa lârahen *tout*, nann, *james*,
Mamm-gozh, ne vennahoc'h krediñ.

AR VAMM-GOZH

Ne 'z eus ket dober a douiñ,
M' az kred àr-walc'h, hag a wel splann
160 Ez ous ken gwastet èl Yahann.
Me wel ez oc'h tud *pitoiapl*
Hag e kredet bout *admirapl*.
Jaojiñ a rahe deoc'h ruzi
Kentoc'h eit bout douzh em foeñviñ.
165 Ar bugul a ouarn an deñved,
Ar paour dall a ya dre ar bed
Ne ouezant na latin na greg;
Mes int a oar ar brezhoneg
Biskoazh Paris n' o deus gwelet,
170 Komz o zadoù ne wastant ket;
E kouent n' end int bet biskoazh,
Gwell eit *Jañ* e komzant neoazh.

VISANT

Kenderv, Janig, ha te Yahann,
Ho lod hoc'h eus bet pep unan.
175 – Hañval ganin ivez, ma mamm,
E ve mat m' ho pehe ho tamm.
Sot bras oc'h gant ho prezhoneg,
Konnaret oc'h douzh ar galleg.
Deamp, eit goût piv en deus rezon,
180 Da gavout an aotrou person.

AR VAMM-GOZH

Gwirionez zo gwell eit rezon !

VISANT

Rezon n' end eo ket a feson ?

AR VAMM-GOZH

Pas re; mes na zaleamp ket,
Deamp, mar karet, da vout barnet.

AN DOUARENEZ, *chifet, a vouezh izel*

185

Barnet ! a ! na *drolet* gerioù
Jujet a re droug d' he genoù !

AR VAMM-GOZH

Hem ! petra lârez-te, Janig ?

AN DOUARENEZ

Netra, mamm-gozh, ne sonan grik.

AR VAMM-GOZH

190

Pe ne vêt ket mui Bretonnez
E teuer da vout gaouiadez !

Ar Person, Visant, ar Vamm-gozh hag ar re-rall.

VISANT

A ! demat deoc'h, aotrou person.

AR PERSON

Demat, Visant ! – *Joaius* bras on,
Mamm-gozh, douzh ho kwelet er porzh !

AR VAMM-GOZH

195

Aotrou person, pezh un diforc'h
Etre c'hwi ha meur a unan
A gav gante ez hunvrenan !
Hiziv c'hoazh, ya, hiziv an deiz,
Brud zo bet etreze ha me,
Rak ma lâran ne ouezant mui
Komz ervat evel ma ret-c'hwi.

200

(Ar vamm-gozh a ziskouez gant ar biz Yahann ha Janig).

205 A-c'houde m' end int bet er skol,
Komz a reant evel pennoù foll.
Biskoazh prezegoù ken truek,
N' end int brezhonek na gallek.
Ni a venn goût hag int pe me,
Aotrou, en deus ar wirionez.

AR SKOLAER

210 Aotrou kaezh, n' hon eus peoc'h ebet
Gant mamm-gozh, rak ne gomzamp ket,
Eme-hi, evel ar gozh tud.
Eit kement-se e kas brud.
– Ret eo *pourtant* bout *rezonapl*;
Mes mamm-gozh zo *empitoiapl* !
– *Cheñchiñ* a ra pep tra er bed;
Perak e vehemp-ni dalc'het
215 Da gomz èl ma rae hon tadoù ?
Me gav ganin al lavregoù
Zo *komotoc'h* eit bragoù bras.
A vragoù mui ne reer ket kas !
Hama ! pa vo *añrichiset*,
220 Pe *pinvidikaket*, él ma lâret,
Hon *lañgach* gant ar galleg,
Kaeroc'h c'hoazh vo ar brezhoneg.
Hiziv c'hoazh me 'm eus *admiret*
Ar beleg en deus prezeget.
225 Gouezet, 'me an aotrou kure,
Gouezet mat petra eo ar feiz;
Hi zo ar maen *fondamantal*
Ag hon *doktrin* en *jeneral*.
Ya, kement-se a zo prezek !

AR VAMM-GOZH

230 Ya, mes nompas e brezhoneg !

AN AOTROU PERSON

Man bugale, selaouet bloc'h
Ar pezh a yan da lâret deoc'h :
Gerioù gall zo mat e galleg,
Na dalant tra e brezhoneg.

Setu enta ma soñj-me :
Gant mamm-gozh 'ma ar wirionez !

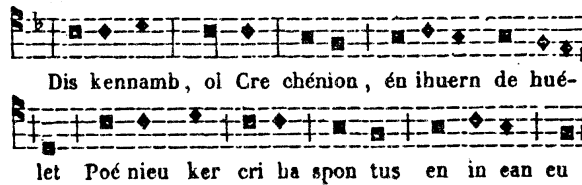
AIRS NOTÉS.

1.° Air du Cantique HANV SANTEL JESUS, p. 4.

Arlerh ur Barz me hell larèt e- hué ;
Scuéh-on ér bed ; me ga re hé mer vel :
Huerhue é ka van er fréh ag er vu hé ;
kaër vé ghet-n-ein er vro-men di le zel ;
Li am er bet doh en doar n'em a ri ;
Pe rac pél loh doug mem béh poé ni us ?
Neb tu meit gloès, pé ken toh me fa ri :
Me joé, m'hon fort, a zo Hanv me Je sus.

2.° EN IJUERN, pag. 18.

Dis kennamb, ol Cre chénon, én ijuern de hué-
let Poé nieu ker cri ba spon tus en in ean eu

dan net, A zo, dré go lér un Doué, dal het é
 creis en tan, Rac n'ou dèz ket bet mi ret
 lé zen Doué ér bed- man.

3.° HANV SANTEL ER HUÉRHÏÈS, pag. 8.

Ka rein a ran é tal hanv Doué, Don bras
 é ma scrivet e hué, Un hanv a ral ar me
 ha lon, Hanv un In tron, Hanv un In tron.

4.° ER MOUSSIK BIHAN, pag. 28.

Me mam li ès ha me Ferson En dèz bet la va ret
 d'ein Hou pe dein a greis me ha lon Ha de noz ha de
 vi tin : Che leu et-mé, Guér hiès san tel, Eit
 mam en hou ke me ran. Ur sel lik hemb kin, ya
 ur sèl Ar er peur mous sik bi han.

5.º KENAVO DEM BRO, pag. 34.

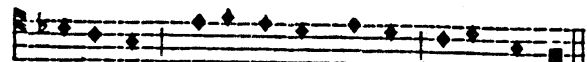
Al las! mont a ran pèl, Ke na vo d'id, mem bro;
Ke na vo, doar san tel, ke na vo, ke na vo,
ke na vo, ke na vo, ke na vo, ke na vo!

6.e BÉ UR VAM, pag. 40.

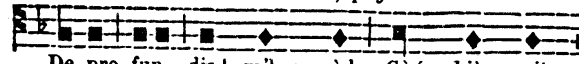
Oh na péh un di vro e reah! A pe cho mér
hemb mam ér bed! Bet hé marv ne hou yér ket
hoah pé gue ment ur vam zo ka ret, pé gue-
ment ur vam zo ka ret.

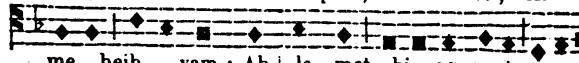
7.e ER PESKOUR A ETEL, pag. 56.

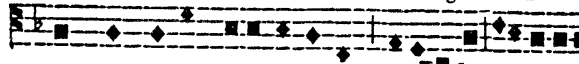
Jo jeb er Hor, pes kour ag en E tel, Eit mout
d'er mor, a sta lé é ru deu. Kaër-oé n'am zér
ha brà uik en a huél; Vil-oé ne oah, vil bras en

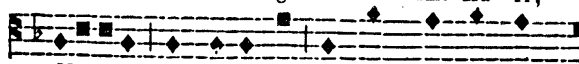

hou len neu , vil-ôé ne oah , vil bras en hou len neu.

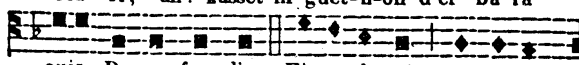
8.° EN ÉREVADES, pag. 44.

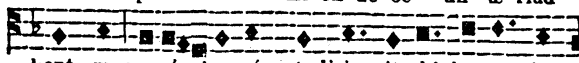

De pro fun dis ! m'hou pèd , Guér- hiès , eit

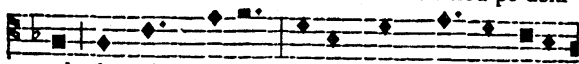

me heih vam : Ah ! la- met- hi ag en tan-

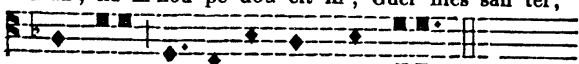

flam ! ah ! la met- hi ag en tan- flam. Ma ri ,

Ma ri , ah ! kasset- hi guet- n-oh d'er ba ra

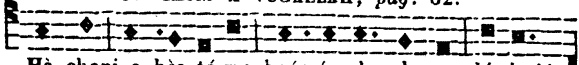

ouis. De pro fun dis. Hi en de oé un æ riad

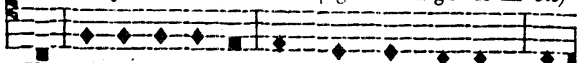

kent mer vel ke mé net d'ein eit- hi hou pe dein

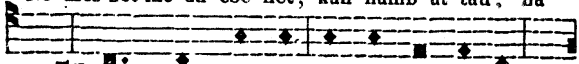

mad , ha m'hou pe dou eit hi , Guér hiès san tel ,

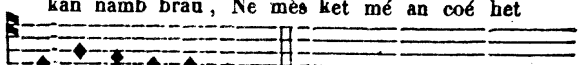

Ya , bet mèn de hué han huan nad !

9.° CHONJ A VUGALÉAH, pag. 62.

Hà chonj a hès té me hoér (ag hur bu ga lé ah bis)

Ne mès ket mé an coé het , kan namb at tau , ha

kan namb brâu , Ne mès ket mé an coé het

en am zér-zé bis coab

KREIZENN IMBOURC'H STURYEZHOURIEZH

NOTENNOÙ - LABOUR

ROLL AN NOTENNOÙ-LABOUR EMBANNET

KIS-E001	-	KIS-D029	Preder 123-124/51-99 1969.	
KIS-E030	-	KIS-E074	Preder 138/11-61 1970.	
KIS-E075	-	KIS-E108	Preder 159-160/35-94 1972.	
KIS-E109		1961 pe 1962	<i>Lizher eus Iwerzhon da heul TONKAD 61.</i>	57
KIS-D110		09 62 - hañv 64	<i>Mentawouriezh.</i>	62
KIS-E111		29 03 68	<i>Bizhier ar re vac'hagnet.</i>	87
KIS-E112		23 04 68	krBr. <i>coruo.</i>	88
KIS-E113		15 01 69	hBr. <i>do-uo-, do-uor-, di-uo-, di-uor</i>	88
KIS-E114		25 03 69	Gl. <i>représentation</i>	88
KIS-E115		12 09 69	Sz. <i>respective</i>	89
KIS-E116		12 09 69	Kemmaduriou war-lerc'h an ak. - <i>mar/ma</i>	90
KIS-E117		18 10 72	Br. <i>-ted/-ded</i>	91
KIS-E118		18 10 72	P. DENEZ, <i>Brezhoneg... buan hag aes.</i>	92
KIS-E119		03 01 73	Br. <i>-it(iz) ("tanienn")</i> .	93
KIS-E120		12 11 73	Gl. <i>personnes à charge</i>	94
KIS-E121		12 11 73	Gl. <i>mixte, mixité</i>	95
KIS-E122		12 11 73	Gl. <i>suffragette</i>	96
KIS-E123		12 11 73	Gl. <i>personnel de service</i>	96
KIS-E124		13 11 73	Gl. <i>auxiliaires médicaux</i>	98
KIS-E125		13 11 73	Gl. <i>crèche</i>	99
KIS-E126		13 11 73	Gl. <i>absentéisme</i>	100
KIS-E127		13 11 73	Gl. <i>débouché professionnel</i>	100
KIS-E128		13 11 73	Gl. <i>sténodactylographe</i>	101
KIS-E129		13 11 73	Gl. <i>résignation</i>	101
KIS-E130		13 11 73	Gl. <i>préparateur en pharmacie</i>	102
KIS-E131		13 11 73	Gl. <i>confidentiel</i>	102
KIS-E132		26 01 74	Gl. <i>état d'âme</i>	103
KIS-E133		02 02 74	<i>Emvod K.I.S. e Roazhon - Sternioù-daveiñ ar gersaverezh</i>	106
KIS-E134		13 02 74	Kb. <i>coleddu</i> , hBr. <i>coledoc</i>	109
KIS-E135		13 02 74	Br. <i>he- dirak ur vogalenn</i>	109
KIS-E136		01 03 74	Br. <i>-our/-elour</i>	109
KIS-E137		13 03 74	<i>Delizherennadur an hebreeg</i>	111
KIS-E138		13 03 74	<i>Delizherennadur an arabeg</i>	112

KIS-E139	19 04 74	Gl. <i>motif, motivation, mobile</i>	114
KIS-E140	06 05 74	Gl. <i>déterminer, déterminisme</i>	117
KIS-E141	26 08 74	Gl. <i>abstrait / figuratif</i>	127
KIS-E142	02 10 74	Gl. <i>produit final / produit fini</i>	128
KIS-E143	06 10 74	Gl. <i>produits finis, semi-finis, manufacturés, h.a.</i>	129

KIS-E109 – Lizher eus Iwerzhon da heul TONKAD 61

1961 pe 1962 (T)

Kavet hon eus e dielloù Preder al lizher-mañ kaset eus Iwerzhon e dibenn 1961 pe 1962, hep deiziad na sin lennadus. E embann a reomp pa 'z eus ennañ notennoù war yezh an niverenn TONKAD 61, 24-25, mezheven-gouere 1961, hag evezhiadennoù diseurt a c'heriadurezh, yezhadurezh ha sturyezhouriezh. Dre-vras e heuliomp skritur an aozer.

El levrenn TONKAD em eus merzhet frazennoù divrezhonek e pennadoù gant tud a dlefe koulskoude bezañ "habiloc'h" a-benn bremañ.

BODMAEL, "Bez eus traoù ha *n' eo ket ret d' ar vugale gwelout*". "Ce n'est pas nécessaire" eo kement-mañ (digarezit ar galleg), pa 'z eo ar mennoz rik "arabat" hag a zo disheñvel krenn.

"Bez eus traoù arabat e vefent gwelet gant bugale",

" ( ) *ha ne vank ket* ( ) ",

" ( ) *ha ne fell ket* (?) "

" ( ) *ha ne dleont ket* (?) ( ) "

An "*dleout*" a vefe an hini reishañ marse.

Kiriegezh a vez dalc'hmat implijet a-dreuz e-lec'h "*responsablentez*" sal-ho-kras ! (OLIER ha re arall). Goût a ret koulz ha me eo *kiriegezh* kenster gant "faot", diwar *karez* (= tache, gwirheñvel). A-hend-all, *kareziñ* a zo implijet e gwenedeg (e troioù Pondivi, Baod atav) : "*karéin unan bennag*" (= rebrech ub.)¹.

OLIER a skriv e-lec'h all : "*mar dalc'hit dezhi*", Evit ar ster : "si vous tenez à elle". N' eus mui tu da gomz brezhoneg ma kendalc'her evel-se da gopiañ galleg. "Mar *dalc'hit* dezhi" a sinifi : "mar chomit feal, stag dezhi" ha netra ken. Evit "Si vous tenez à" emañ ret lakaat tro d'ar frazenn, am eus aon. Lakaomp : "Ma fell deoc'h he *miret*" pe un dra bennak evel-se.

TORAVEL. Ne ouian ket petra a faot dezhañ lâret gant : "evit mont *en e varzh*", Mar d' eo "evit mont *e-barzh*", e tlefe bezañ : "mont *en e barzh*" evel

just.

Er-maez eus se, perak ne vefe ket implijet "*evit keloù* an dra-mañ 'n dra", da lâret : "evit fed", "fed a", "a-zivout". *Gouharzerez* evit "frein". *Erlegiñ* evit "prestañ".

Ur ger, "iskis" d' ar c'hentañ gweled da nebeutañ, met interesus-tre am eus kavet div skouerenn anezhañ e tu bennak, hag o reiñ a rin deoc'h un taol bennak. *Ginheñvel*. Ur skouer a oa un dra bennak evelhen : "N' o c'hasont ket, *ginheñvel* d' o c'hlask ez afent". Krenn-tre ar furm ha splann ar ster.

Un droienn a implijer e gwenedeg ha ne welan gwech ebet skrivet : "*a-benn eno*" evit "*a-benn neuze*". "Tal ket ar boan, *a-benn eno*". "*A-benn eno*, me vo pell avamañ".

"*Mestu*", "*le mauvais côté/sens*", "*a-vestu*", "dans le mauvais côté/sens". Me c'houlenne un deiz gant ma skolidi e Baod : "Emen emañ an bent da Logoneh ?", "– Oh ! 'oc'h e monet *a-vestu*" (i.e. an tu fall). N' em eus ket klevet troienn all ebet ma ve implijet ar ger-se, ur ger talvoudus. Marteze eo ar ger-se a gaver e *pestuek*, "maladroit", Dict. Ernault.

"*Ampistu*", "vermine, poison, vaurien". Implijet e veze kalz gant ma zad hag a oa eus Sant-Turiav (Gwened) evit tud dichek pe fallik. (Eus latin "*fistula*" ?). Sur erwalc'h memes ger hag *ampustur*.

"Andell (-tra)", "machin, truc, manigances". Petra eo an *andell-tra-se* ? Sellet c'hoazh : "Arsavet dein get hou *andelleu dall*" e-barzh HENEU.

"*Bidar*", "*penn-bidar*" (= penn-fall, gwenedeg). Me a gav ganin ez eo an un ger gant "*gwidal*", ha se gwirheñveloc'h c'hoazh dre n' eo ket anavet *gwidal* ganeomp. "*Bidoul*" (= bihan, gwenedeg), "*Mari bidoul*", "*bidoulig bihan*". Keñveriañ "*gwidor*" ha "*bijolrig*" (Douarnenez ?), eus latin : *vitula* ? pe *fistula* ?

Ar ger *oberañs* a dlefed implij muioc'h. Daoust m' emañ hanterc'hallek, berroc'h eget *obererezh*. Ar steriou anezhañ zo daou anezhe : 1) "façon", "la façon" (labour a ya d'ober dilhad) meneget gant *Geriadur Ar Moal*. 2) "action" : da skouer : "an *oberañs* katolik".

"*Mastornek*", "gros, grossier (d'apparence), gwenedeg). Me gav din ez eus un droienn "*Labour graet a-vastorn*" (graet fall) met ha gwenedek eo pe get, n'ouzon ket.

"Hag-eñ e" (est-ce que). N'ouzon ket perak e vez dalc'het d'ober gant an droienn amparfal-mañ. Gallek rik eo d'am soñj : "est-ce qu'il". Gwech ebet ne m' eus klevet gant ar bobl dizesk war ar brezhoneg "modern" nemet "*Ha* kaer e vo an amzer ?" etc.².

Un droienn fall all diwar ar galleg eo *ken* e-barzh "N'oa *ken* merc'hed" (Il n'y avait que des filles). Ar mod-komz-se a vez implijet tuioù Douarnenez, lec'h ma 'z eus kalz a zreog e-mesk ar gwinizh, kalz a draoù fall e-kreiz traoù mat. An droienn reizh, a ouiet ervat, a zo "n'oa (ket) nemet ( )".

Ervat. Lavaret e vez e gwenedeg : "*Erhat* oc'h aze ? C'hwi 'n em gav *ervat* ?" (vous êtes à l'aise ?". Bez e c'heller impli *mat* evel just, a ouzit koulz ha me, met menegiñ a ran an droienn peogwir ne seblant ket bout anavet gant kalz skrivagnerion.

Anav (gwenedeg). Setu amañ c'hoazh hag a seblant dianav krenn d'hon modernerion. "Evet he doa 2 litrad gwin, ha ne oa ket anav ebet doc'hti" (cela ne se voyait pas). Kaeret un droienn, ne ket gwir ?

Ma pe mañ (gwenedeg). Ar ger-mañ nem eus gwelet gwech ebet e-barzh skridoù arnevez. Talout a ra "*n'est-ce pas* ?". "Gwir eo, *ma* ? tad". Pa oamp yaouank, ma breudeur ha me, ez impliomp kalz ar ger-se er stumm "*meñ*" (prononciation galleg "min") en hon komzoù gallek, hep goût e oa brezhoneg, rak brezhoneg ne ouieomp ket kalz en hor bloazioù kentañ. Ha seul kwech e vezemp reizhet gant hon kerent "Il ne faut pas dire "min", il faut dire "n'est-ce pas". Ne gredan ket e komprenne zoken hon kerent e oa ar ger brezhonek, daoust ma oant brezhonegerion eus an dibab. Dam soñj, hor *meñ*-ni oa ur c'hemmesk diemskiant eus *ma* ha *hein*. Fentus !

"*Skarmotal* etre e zent" (Yeun ar Go ??) (grogner). *Chwermal* (Klegereg), (gueuler, crier de mal ? etc). *Chormi*. "*Perak e skuermez evel-se*" (Bannaleg). Me gav din e teu holl ar furmoù-se eus *skarmi*, hag a-gent eus *garmi* hag en deus steriou evel "*leñvañ*" hag a zo "crier" ha "pleurer", daoust m' eo hepken "crier" ez-rik cf. "lamentare".

"*Kabidan*" (gwenedeg). "Un tamm *kabidan*", i.e. "un tamm (kig, etc) matre", eus "*kapitan*" (capitaine) sur erwalc'h.

"*Jorj*" (= bouilh, den bouilh, vif, gai !). "Un tammig boulom *gorj*" (gwenedeg Plumeliav). Furmoù eus ar ger-se a gaver e *Dict. Ernault* ar gwenedeg : *chourj*, *sourj* *Ch.ms.*. D'am soñj, memes ger ha *skoerj* gant ur ster dishañval.

Aze ez eus ur problem. Etrezomp, tud lennek, e c'hellfemp dibab ur ster hag ur stumm hepken d'ur ger, mes me gav din eo gwelloc'h degemer ar furmoù dishañval gant o sterioù dishañval, evel *skorf* ha *skuilh* ha *skoelf*; *stic'hell*, *stivell*, *stuienn* etc. evit ne vo ket paourat ar brezhoneg ha dihentet ha mesket spered ar vrezhonegerion diskoloc'h egedomp³.

Stic'hell a zo ur form eus *stivell* a gaver en *Dict. Étym. du Breton Moyen*, ha d'am soñj, ar form mammenn eo. Keñveriañ c'hoazh *stuienn war al lagad* (orgelet),

steioù (tas, pe files ?), *stuc'henn* (barbe), *stioc'henn* (encornet), *sifoc'h*, *-ell* (sarbacane). Keñveriañ ivez : *skuilh*, *skoelf*, etc.; *luc'hed*, *lufed*; *kafunet*, *kuhunal*.

Setu e kav din e c'hellfed impli ar *stic'hell-se* evit "pointe, filet de vinaigre, etc." Ret eo deomp-ni krouiñ, pe adkavout sterioù demankounac'haet. Ster *stivell* zo "fontaine jaillissante".

Rambellek (gwenedeg). "Kerzhed *rambellek*" (les jambes écartées). Hag ivez "*Ramb(l)(e)in*" (écarter les jambes en marchant, gwenedeg).

Spirañ (paraitre, suffire, gwenedeg). Me'm eus klevet atav :

"sper-" ha reizh eo d'am soñj, ma teu ar ger-mañ. eus "*experimentañ*" evel ma kredan soñjet e *spurmantiñ*. Atav e'm eus me klevet "spermant-". Ur *spermant* a zo "ur revenant". Soñjet ivez e vez lâret ober *fizik* (physique) evit tud (war ar maez) hag a ra traoù hud.

Setu penaos e'm eus klevet "*sper*" implijet : "Petra *spero* an dra-se (boued) evit kement-se a dud" (= ne vo ket a-walc'h).

"*Sper* ket an dra-se e-tal an arall" (= ceci ne paraît pas, ne fait pas d'effet).

Aprokañ. Ne welañ ket perak ne vefe ket kemeret en-dro ar ger-se evit "essayer, expérimenter, examiner", rak arnodiñ ne sinifi ket "essayer !! examiner" met "commencer, poindre". A-hend-all "approquier" (*aprok-*) en deus roet c'hoazh *embregiñ* (nemet e ve "imbrachiare", kemer a-dro-vrec'had)⁴, imbourc'h.

A-dro-souz, etc., (a-drijet, a-drujet, "lancer à tour de bras). An droienn *a-dro* ne sinifie "en ur dreñ", met tro amañ a sinifi "mod, feson".

Lamm-kebidoul (culbute, gwenedeg Pluniav). Keñveriañ *krapitoullig*, *lamm pentoullig*, eus latin *capitul* ?

Ha c'hoazh hag all, ur wech all e vo.

Notennoù gant an embanner :

1. Diskoulmet eo bet ar gudenn-mañ gant K.I.S. hag un darn vat eus ar skrivagnerion a-benn bremañ. Lezet eo bet gant *kiriegezh* e ster strizh, an hini meneget amañ gant aozer al lizher, ha graet e vez gant *kred*, *atebegezh* evit ar ster gwisket amañ gant "responsablentez".
2. Sl. *Notenn war ar goulennata*, KIS-E013, & *Goulennata dre ha(g)*, KIS-E014, *Preder 123-124/72-76*, 1969.

3. Ar "problem"-se o devez ar sturyezhourion da dalañ outañ aliezik evit gwir. Unan eus an tunioù arveret evit e ziskoulmañ zo bet skritellet "*reolenn an dreuzvegenn*" : pa zivizer degemerout div e-touez ur stroll furmoù amezek, e rener an dibab diouzh ma ve ar brasañ niver diforc'hioù etrezo. Da skouer, bezet ar peder furm *lec'hid*, *leid*, *lec'hi*, *lei* (GMB p.360), e vo an dibab d'ober etre *lec'hid* & *lei*, *lec'hi* & *leid*, eret daou-ha-daou gant treuzvegennoù ar c'harrez a neuziont. Evel ma'z eo degemeret endeo *lec'hid* er yezh voutin, e vo degemeret ivez *lei*.
4. Hogen sl. hBr. ha=imrururir, FLEURIOT, ÉC 11 446-450.

KIS-D110 – Mentawouriezh

(A, B, S - Gwengolo 1962 - hañv 1964)

En notenn-mañ ez embannomp un darn eus disoc'hoù an dalc'hioù labour renet e-pad hogos daou vloaz gant labourerion gentañ S.A.D.E.D. evit diazezañ geriaoueg ar skiantoù fizikel.

War roll ar rummadoù-studi evit ar bloavezh-skol kentañ (mae-kerzu 1963) e oa dek kentel Fizik. Un hir a brientidigezh a oa bet d'ar c'hentelioù-se, – pa oant war ar stern endeo e gwengolo 1962.

E-touez ar c'hudennoù kalvezel o devoe ar gelennerion-sturvezhourion da ziskoulmañ e voe unan o tont diouzhtu er renk kentañ : hini kempoellded ar c'heriaoueg. En eneb d'ar pezh a c'hoarvez gant yezhoù all, n'eo ket an danvez geriadurel a vanke, – evit pep ezhomm e veze bepred meur a ziskoulm gallus, – hogen reolennoù heboell evit heñchañ an dibab etre an diskoulmoù gallus end-eeun. Abaoe tri c'hantved da nebeutañ o doa an diaraogerion degaset dafar puilh war an dachenn. Geriadurourion ar brezhoneg zo bet holl mui pe-vui sturvezhourion, ha VALLÉE, ar pouezusañ anezho ent istorel, etre oberoù all en doa strivet da c'hovelianñ un niver mat a dermenoù skiantel. Nemet, mar chome talvoudek an danvez teskaouet en hen- hag er c'hrennvrezhoneg, en teodyezhoù hag er yezhoù keltiek, e oa un darn vat eus goveliadennoù VALLÉE da zisteurel. E berr gomzoù e klaskimp displegañ perak.

Un dra n'o doa ket meizet VALLÉE nag e ziskibion eo urzhaz ar poellelezhioù el lavar, hag an diforc'h a zo er c'heñver-se etre yezh ar ouezoniezh hag ar yezh voutin. Hiroc'h a lenner war se e KIS-E100, Preder 159-160/81-85, 1972. Ur skouer eeun a ziskouezo ar pezh a zo e kont. Mar kemeromp an daou dermen *pouez* ha *gwask*, e kavomp un toullad troiennoù savet diwarno : "un den a bouez", "mont war e bouez", "e bouez en aour" h.a., "bezañ e gwask", "ur gwask etre mein", h.a.; bewech e wisk pep hini eus an daou dermen ur ster pe un arliv ster disheñvel ha koulskoude gant pontoù, liammoù etrezo oc'h azonañ ur boellelezh pinvidik, digor ha bresk a zo poellelezh ar vuhez voutin; heñveldra, mar lakaer kichen-ha-kichen an div droienn *pouezañ war un den* ha *gwaskan war un den*, e tiverzer etre an div elfennoù-ster boutin hag elfennoù-ster disheñvel, pep elfenn o taveñ d'un arvez eus ar c'heñverioù kemplezh a c'hell bezañ etre an dud, o tegas war wel an hevelep poellelezh puilh ha fiñvus a sil dizehan eus ar gedvuhez el lavar pemdeziek. Kemeromp bremañ an termennoù *pouez* ha *gwask* e lavar ar Fizik; ar c'heñver etrezo ne anavezimp ket dre un dave d'ar vuhez pemdeziek, hogen diwarbouez un atalad jedoniezhel : $gwask = pouez/gorread$, pe, eeunoc'h : $\pi = f/s$, oc'h

azonan ur boellezh eeun, kloz, sonn, en ur ger : jedoniezhel. Aze emañ skoulm ar sturyezhañ er ouezoniezh, er skiantoù fizikel pergen, hag ar bennaenn diwelet gant VALLÉE hag e ziskibion a c'haller dezverellañ evel-henn : *ar boellezh jedoniezhel eo ar boellezh-diazez ma rank sujañ dezhi poellezhioù ar yezh voutin*. Trevell ar sturyezhour enta eo korvoñ poellezhioù ar yezh voutin e doare ma klotfe d'an tostañ lavar gerel ar ouezoniezh ouzh al lavar riñvel a zo hec'h eztaol diles. "An arganteulioù gouezoniezhel zo dezho daou ganteul : 2) ar c'hanteul diles, a zo kevanek ouzh reizhiad ar ouezoniezh (ar reizhiad-se zo ul lavar, hogen ned eo ket ul lavar yezhel en doare ma komprenomp ar yezhoù boutin : kanteul an *nerzh* zo an atalad jedoniezhel-fizikel o termenañ an nerzh e dave da reizhiad mentennoù ar Fizik) 2) un adkanteul yezhel (an termennoù *nerzh, force, Kraft*, h.a.), a zo un elfenn oberatael, soliet bepred war ar c'hanteul diles." (KIS-E100, id., /82). E berr, termennoù ar ouezoniezh a vez graet gant elfennoù eus ar yezhoù boutin dibourc'het diouzh o sterioù kent ha staget outo ur ster termenet rik, hini ar c'hanteul diles (jedoniezhel er Fizik). Fazi VALLÉE hag e ziskibion e voe kemer preder gant an termennoù gallek arveret er ouezoniezh ha lakaat en o c'heñver termennoù brezhonek a glote gant o arganteul boutin ha n'eo ket gant o arganteul gouezoniezhel, klask sturyezhañ ar ouezoniezh e stern poellezhioù ar yezh voutin hep gouzout e ranke ar re-mañ bezañ hepken un danvez meret e stern poellezh piaouel ar ouezoniezh. An disoc'h eus an hentenn fazius-se zo digempoellderioù evel hemañ : e VALL., goude "FORCE, *nerzh, kreñvder, galloud*" p. 322, e kaver : "PUISSANCE (d'un moteur), *nerzh*" p.603...

A-benn kaout ur reizhiad klok ha kempoell a dermennoù fizikel e troas labourerion S.A.D.E.D. etrezek ar ventawouriezh. Ur sol divrall a gavent eno, dre ma'z ea kefridi an diskiblezh-se lakaat a-wel e stumm ataladoù ar c'heñverioù jedoniezhel o liammañ etrezo holl ventennoù ar Fizik. Degadoù a zalc'hioù labour a voe gouestlet da ziazezañ un anvadur azas. Dic'hallus eo evit an ampoent embann danevelloù an dalc'hioù labour-se, - pemp kaierad bras eus *Preder* a yafent d'ober da nebeutañ. Tremenañ a raimp amañ gant ur c'heriaoueg gallek-brezhonek ha brezhonek-gallek eus ar mentadoù pennañ.

Un nebeut reolennoù a voe divizet e-kerz al labour-diazezañ geriaoueg ar ventawouriezh. Al labourerion o adkavo hep poan o sellout ouzh an taolennoù da heul. Unan anezho a rankomp displegañ evelkent; rein a ra an doare da sevel anv ur ventad termenet evel keñver-rannañ div ventad all. Uheloc'h hon eus gwelet ar *gwask*, termenet evel an *nerzh* o werediñ dre unanenn *gorread*, jedet enta dre rannañ an *nerzh* dre ar *gorread*; hervez ar reolenn veneget ez eus tu d'ober anezhañ ivez un *nerzhder gorreel*. Ken ma c'haller dezrevellañ ar reolenn evel-henn :

Bezetañ A, B, K an anvioù eus teir mentad A, B, K hevelep ma'z eo $A = B/K$,

e c'haller sevel an anv A er form *B-der *K-el (*B ha *K o vezañ pennrannoù an anvioù B ha K).

Kavet e vo enta da heul un nebeut taolennoù ma emañ renket ar mentennoù dre urzh o ataladoù mentawouriezhel hag un alc'houez divyezhek :

- 1.- Taolenn I : mentadoù loc'honiezh ($M^{\circ}L^{\beta}T^{\gamma}$).
- 2.- Taolennoù IIa ha lib : mentadoù loc'honiezh ($M^{\alpha}L^{\beta}T^{\gamma}$).
- 3.- Taolennoù IIIa ha IIIb : mentadoù tredanwarellouriezh ($L^{\alpha}M^{\beta}T^{\gamma} Q^{\pm 1}$).
- 4.- Taolenn IV : mentadoù tredanwarellouriezh ($L^{\alpha}M^{\beta}T^{\gamma} Q^{\pm 2}$).
- 5.- Alc'houez gallek-brezhonek ha brezhonek-gallek.

Pal an notenn-mañ n'eo ket bezañ ur gentel war ar ventawouriezh. Evit meizañ an taolennoù da heul e ranker kaout un anaoudegezh izek eus an diskiblezh-se hag, evel just, eus ar fizik.

Evit an dredanwarellouriezh e notor ez eo bet arveret ar *Reizhiad Giorgi peurheboell*; pa vez daveet da ventadoù amheboell e venegomp diouzh ret ar gwezhiaderioù (4π) pe ($4\pi^{-1}$).

Levrlennadur.

M. DENIS-PAPIN & J. VALLOT, *Métrologie générale*, div levrenn, Dunod 1960. P. CORNELIUS, *L'électricité selon le Système Giorgi rationalisé* (tr.fr.) Dunod 1953.

TAOLENN I : MENTADOÙ LOC'HONIEZH ($M^0L^\beta T^\gamma$)

		L^5 lankad anniñv un ec'honenn <i>moment</i> <i>d'inertie d'un volume</i>
		L^4 lankad anniñv un c'horreenn <i>moment</i> <i>d'inertie d'une surface.</i>
L^3T^{-2} ec'honc'hwimm <i>accélération du débit</i> <i>en volume.</i> lanvad diouzh un tolz <i>flux émanant d'une</i> <i>masse.</i>	L^3T^{-1} ec'hongas, ec'hondizh <i>débit en volume.</i>	L^3 lankad anniñv ur regenn <i>moment</i> <i>d'inertie d'une ligne</i> ec'honad <i>volume</i> (mentoù : hed, led, sav).
L^2T^{-2} gorrec'hwimm <i>accélération aréolaire.</i> nerzhvaez <i>potentiel de</i> <i>champ.</i>	L^2T^{-1} gorredizh <i>vitesse</i> <i>aréolaire.</i> gluderezh fiñvoniell <i>viscosité cinématique</i>	L^2 gorread <i>superficie,</i> <i>surface</i> (mentoù : hed, led) ; skejad <i>section</i>
LT^{-2} c'hwimm <i>accélération.</i> nerzhvarr, nerzhder tolzel <i>intensité de</i> <i>champ.</i>	LT^{-1} tizh, regdizh <i>vitesse</i> <i>(linéaire).</i> kaster gorreel <i>rapport</i> <i>du débit en volume à la</i> <i>surface drainée</i> <i>(fleuves).</i>	L regad <i>longueur</i> (ment : hed).
T^{-2} kornc'hwimm <i>accélération angulaire.</i>	T^{-1} korndizh <i>vitesse</i> <i>angulaire.</i> talm <i>fréquence.</i>	

TAOLENN IIa : MENTADOÙ LOC'HONIEZH ($M^\alpha L^\beta T^\gamma$)

	ML^3T^{-3} lankad galloudezh <i>moment de puissance</i>	ML^3T^{-2} lanvad nerzh flux de force		
	ML^2T^{-3} galloudezh <i>puissance</i> gremmgas <i>flux énergétique</i> skinread <i>intensité d'un rayonnement</i> luc'hgas <i>flux lumineux</i> luc'hskinread <i>intensité lumineuse</i>	ML^2T^{-2} labour <i>travail</i> gremm <i>énergie</i> gremm fiñvek, barrek, hollel, <i>énergie cinétique, potentielle, totale</i> fiñvnerzh <i>force vive</i> diri barr <i>gradient de potentiel</i> gwrezad <i>quantité de chaleur</i> luc'had, luc'hskinad <i>quantité de lumière éclairage</i> lankad un nerzh <i>moment d'une force ; gindaouad couple</i>	ML^2T^{-1} niñv, luskad gremm <i>action, impulsion d'énergie</i> (J-1 ML^2T^{-1}) kornfiñvad, lankad ur fiñvad <i>moment d'une quantité de mouvement, moment, moment cinétique, moment angulaire, quantité de mouvement angulaire</i>	ML^2 lankad anniñv (un tolz) <i>moment d'inertie (d'un corps)</i>
MLT^{-4} pouezc'hwimm <i>accélération du débit en poids</i>	MLT^{-3} pouezkas, pouezder amzerel <i>débit en poids</i> gremmgaster skalfadel <i>flux énergétique spectral</i> skinreder skalfadel <i>intensité lumineuse spectrale</i>	MLT^{-2} nerzh <i>force</i> pouez <i>poids</i>	MLT^{-1} luskad un nerzh <i>impulsion d'une force</i> fiñvad <i>quantité de mouvement</i>	

TAOLENN Iib : MENTADOÙ LOC'HONIEZH (M^αL^βT^γ)

	<p>MT⁻³ gallouter gorreel <i>puissance surfacique</i>. goulaouder <i>éclairage</i> ; gremmc'houlouder <i>éclairage énergétique</i>. luc'hgaster gorreel <i>émitance ou radiance, densité de flux lumineux</i> ; gremmgaster gorreel <i>radiance ou émittance énergétique, densité de flux énergétique</i>. sked, skinreder gorreel <i>luminance ou brillance</i> ; gremmsked <i>brillance ou luminance énergétique</i> ; skinreder rummel <i>intensité spécifique d'un rayonnement</i>.</p>	<p>MT⁻² tennder-gorre, nerzhder regel <i>tension superficielle</i>. tolz'hwimm <i>accélération du débit en masse</i>. harpusted <i>résilience</i> nerzhder-dic'halv <i>force de rappel</i>. goulaouad, luc'hder gorreel <i>lumination</i></p>	<p>MT⁻¹ tolzkas, tolzder amzerel <i>débit en masse</i>. luzded treloc'hel <i>impédance mécanique</i>.</p>	<p>M tolz masse</p>
	<p>ML⁻¹T⁻³ gremmgaster gorreel skalfadel <i>densité spectrale de flux énergétique</i>. skinreder gorreel skalfadel <i>radiance spectrale énergétique</i>.</p>	<p>ML⁻¹T⁻² gwask <i>pression</i> gremmder ec'honel <i>densité d'énergie</i>. skinder ec'honel <i>pression de radiation</i></p>	<p>ML⁻¹T⁻¹ gluderezh nerzhoniel pe dizave <i>viscosité dynamique ou absolue</i>.</p>	
		<p>ML⁻²T⁻² pouezder ec'honel pe rummel <i>poids spécifique ou volumique</i> gremmder ec'honel skalfadel <i>densité spectrale d'énergie</i>.</p>		
				<p>ML⁻³ tolzder ec'honel pe rummel <i>masse spécifique ou volumique</i> ; douester dizave <i>densité absolue</i></p>

TAOLENN IIIa MENTADOÙ TREDANWARELLOURIEZH ($M^\alpha L^B T^{\pm 1}$).

<p>$L^{-1}MT^{-1}Q^{-1} \quad UL^{-3}T$ gwarellder ec'honel (4π) <i>densité</i> <i>magnétique</i> <i>volcanique cubique.</i></p>	<p>$MT^{-1}Q^{-1} \quad UL^{-2}T$ gwarellder gorreel (4π) <i>densité magnétique</i> <i>surfactive ou</i> <i>superficielle.</i> bleinwarellder. (4π) <i>intensité de</i> <i>polarisation</i> <i>magnétique.</i> derenvaez <i>induction</i> <i>magnétique.</i></p>	<p>$LMT^{-1} \quad Q^{-1} UL^{-1}T$ gwarellder regel (4π) <i>densité magnétique</i> <i>linéique.</i> derenvarr <i>potentiel</i> <i>d'induction</i> <i>magnétique.</i></p>
	<p>$MT^{-2}Q^{-1} \quad UL^{-2}$ gwarellreder gorreel <i>densité de courant</i> <i>magnétique.</i></p>	<p>$LMT^{-2}Q^{-1} \quad UL^{-1}$ tredanvaez, nerzhder tredanel, diri tredanvarr <i>champ</i> <i>électrique, force</i> <i>électrique, gradient</i> <i>de potentiel</i> <i>électrique.</i> gwevnez (un difuell) <i>rigidité</i> <i>électrostatique (d'un</i> <i>isolant).</i> tredanusted (4π) <i>électrisation.</i> gwarellreder regel <i>courant magnétique</i> <i>linéique.</i></p>
	<p>$MT^{-3} \quad UIL^{-2}$ gallouter gorreel <i>puissance surfactive.</i></p>	

	$L^{-2}T^{-1}Q$ IL^{-2} tredanreder gorreel <i>densité de courant électrique.</i> bleinreder <i>courant de polarisation.</i> kaereder <i>courant de déplacement.</i>	$L^{-1}T^{-1}Q$ IL^{-1} tredanreder regel <i>courant électrique linéique.</i> gwarellvaez ($4\pi^{-1}$) <i>champ ou excitation magnétiques,</i> nerzhder gwarellec ($4\pi^{-1}$) <i>force magnétisante.</i> gwarellusted <i>magnétisation intensité d'aimantation.</i>
$L^{-3}Q$ $IL^{-3}T$ tredander ec'honel <i>densité électrique volumique.</i>	$L^{-2}Q$ $IL^{-2}T$ tredander gorreel <i>densité électrique surfacique.</i> bleindredander kaeded (ur gaeell) <i>déplacement d'un diélectrique ou excitation électrostatique.</i> douenvaez ($4\pi^{-1}$) <i>induction électrostatique.</i>	$L^{-1}Q$ $IL^{-1}T$ tredander regel <i>charge électrique linéique.</i> douenvarr ($4\pi^{-1}$) <i>potentiel d'induction électrique.</i>

TAOLENN IIIb MENTADOÙ TREDANWARELLOURIEZH ($M^\alpha L^\beta T^{\pm 1}$).

$L^2MT^{-1}Q^{-1}$ UT Tredanluskad <i>impulsion électromotrice</i> . gwarellad, gwarelldolzid (4π) <i>masse magnétique</i> , derenlanvad <i>flux d'induction magnétique</i>	$L^3MT^{-1}Q^{-1}$ ULT lankad ur warell (4π) moment magnétique (coulombien).	
$L^2MT^{-2}Q^{-1}$ U tredanvarr <i>potentiel électrique</i> ; kemm-barr <i>différence de potentiel</i> ; gremmder tredanel <i>force électromotrice</i> . tredandellad $(4t)$ <i>puissance d'un feuilleté électrique</i> , gwarellread <i>intensité de courant magnétique</i> .	$L^3MT^{-2}Q^{-1}$ UL tredanlanvad, lanvder tredanel <i>flux de force électrostatique</i>	$L^4MT^{-2}Q^{-1}$ UL^2 lankad anniñv un dredandell (4π) <i>moment électrique dipolaire ou de double couche</i> .
L^2MT^{-3} UI galloudezh <i>puissance</i>	L^3MT^{-3} UIL lankad galloudezh <i>moment de puissance</i> .	
$T^{-1}Q I$ tredanread <i>intensité de courant électrique</i> gwarelldellad <i>puissance d'un feuillet magnétique</i> , gwarellvarr $(4\pi^{-1})$ <i>potentiel magnétique</i> ; gremmder gwarellei $(4\pi^{-1})$ <i>force magnétomotrice</i> .	$LT^{-1}Q IL$ lankad un tredanread <i>moment électrocinétique</i> . gwarellvleina <i>intensité de pôle magnétique</i> gwarellanvad, lanvder g gwarellec $(4\pi^{-1})$ <i>flux de force magnétique</i> .	$L^2T^{-1}Q IL^2$ lankad anniñv ur warelldell <i>moment magnétique dipolaire (ampérien) ou de double couche ou électromagnétique</i> .

<p>Q tredanad <i>quantité d'électricité</i>; tredanverc'hiad <i>charge électrique</i>; tredandolzid <i>masse électrique</i>. gwarelluskad <i>impulsion magnétomotrice</i>. Douenlanvad ($4\pi^{-1}$) <i>flux d'induction électrostatique</i>.</p>	<p>IT LQ ILT</p>	<p>lankad un dredanell <i>moment électrique</i>.</p>
--	----------------------------	---

TAOLENN IVa : MENTADOÙ TREDANWARELLOURIEZH ($L^\alpha M^\beta T^\gamma Q^{\pm 2}$)

$L^{-1}M^{-1}Q^2$	$U^{-1}IT^{-1}L$	$L^{-2}M^{-1}Q^2$	$U^{-1}IT^{-1}$
soukokted ($4\pi^{-1}$) <i>réductivité</i>		souzogi ($4\pi^{-1}$) <i>réductance</i>	
$L^3MT^{-2}Q^{-2}$	$UI^{-1}T^{-1}L$	$L^2MT^{-2}Q^{-2}$	$UI^{-1}T^{-1}$
		lezogi <i>coefficient de potentiel</i>	
harzokted (4π) <i>élasticité</i>		harzogi ($4\pi^{-1}$) <i>réductivité</i>	

TAOLENN IVb : MENTADOÙ TREDANWARELLOURIEZH ($L^\alpha M^\beta T^\gamma Q^{\pm 2}$)

$L^{-3}M^{-1}TQ^2$			$U^{-1}IL^{-1}$
reüsted <i>conductivité électrique</i>			
$L^{-2}M^{-1}TQ^2$		$U^{-1}I$	
rended <i>conductance électrique</i>			
souzded <i>résistance magnétique</i>			
rended <i>conductance</i>		adrended <i>susceptance</i>	
linkted <i>admittance</i>			
$L^2MT^{-1}Q^{-2}$			UI^{-1}
luzed <i>impédance</i>			
adharzded derenel <i>réactance (inductive)</i>		adharzded douenel <i>condensance ou capacitance</i>	
heuzded <i>conductance magnétique</i>			
harzded <i>résistance électrique</i>			
harzokted <i>(4π) élasticité</i>		harzogi <i>($4\pi^{-1}$) réluctivité</i>	
$L^3MT^{-1}Q^{-2}$		$UI^{-1}L$	
harzusted <i>résistivité électrique</i>			

TAOLENN IVc : MENTADOÙ TREDANWARELLOURIEZH ($L^\alpha M^\beta T^\gamma Q^{\pm 2}$)

$L^{-2}M^{-1}T^2Q^2$	$U^{-1}IT$	$L^{-3}M^{-1}T^2Q^2$	$U^{-1}ITL^{-1}$
reogi <i>($4\pi^{-1}$) permittance</i>		reokted <i>($4\pi^{-1}$) permittivité, ($4\pi^{-1}$) constante diélectrique absolue</i>	
legovi <i>coefficient d'influence</i>			
		dougokted <i>(dougokter regel) capacité linéique</i>	
dougogi <i>capacité électrostatique</i>			
L^2MQ^{-2}	$UI^{-1}T$	LMQ^{-2}	$UI^{-1}TL^{-1}$
dereogi <i>inductance</i>		lezogi <i>coefficient de potentiel</i>	
		heuzokted <i>(heuzokter regel) (4π) perméabilité absolue</i>	
heuzogi <i>(4π) perméance</i>			

ALC'HOUEZ GALLEK-BREZHONEK

An alc'houez gallek-brezhonek a gaver da gentañ, an alc'houez brezhonek-gallek war e lerc'h. E hemañ emañ meneget an ataladoù mentawouriezhel (evit mentadoù an dredanwarellouriezh eo bet arveret hepken ataladoù ar *Reizhiad Giorgi peurhehoell*, en o div furm $L^\alpha M^\beta T^\gamma Q^\delta$ hag $U^a I^b L^c T^d$).

accélération <i>c'hwimm</i> g.	charge électrique linéique <i>tredander regel</i> .
accélération angulaire <i>kornc'hwimm</i> g.	coefficient d'influence <i>levogi</i> b..
accélération aréolaire <i>gorrec'hwimm</i> g.	coefficient de potentiel <i>lezogi</i> b..
accélération du débit en masse <i>tolzc'hwimm</i> g.	condensance ou capacitance <i>adharzded douenel</i> .
accélération du débit en poids <i>pouezc'hwimm</i> g.	condensateur électrique, capacité <i>dougell</i> b., <i>tredandougell</i> b.
accélération du débit en volume <i>ec'honc'hwimm</i> g.	conductance électrique <i>rended</i> .
action, ou impulsion d'énergie <i>niñv</i> g., pe <i>luskad gremm</i> .	conductance magnétique <i>heuzded</i> .
admittance <i>linkted</i> .	conducteur (électricité) <i>reell</i> b., <i>tredanreell</i> b.
aimant (magnétique) <i>gwarell</i> b.	conductivité électrique <i>reüsted</i> .
aimant électrique <i>tredanell</i> b.	constante diélectrique absolue <i>reokted</i> , <i>reokter regel</i> .
brillance ou luminance <i>sked pe skinreder gorreel</i> .	couple <i>gindaouad</i> g.
brillance énergétique ou luminance énergétique <i>gremmsked</i> .	courant de déplacement <i>kaereder</i> .
capacitance ou condensance <i>adharzded douenel</i> .	courant de polarisation <i>bleinreder</i> .
capacité, condensateur électrique <i>dougell</i> b., <i>tredandougell</i> b.,	courant électrique linéique <i>tredanreder regel</i> .
capacité électrostatique <i>dougogi</i> b..	courant magnétique linéique <i>gwarellreder regel</i> .
capacité linéique <i>dougokted</i> , <i>dougokter regel</i> .	débit en masse <i>tolzkas</i> , <i>tolzder amzerel</i> .
champ électrique <i>tredanvaez</i> g..	débit en poids <i>pouezkas</i> , <i>pouezder amzerel</i> .
champ magnétique, ou excitation magnétique <i>gwarellvaez</i> g..	débit en volume <i>ec'hongas</i> , <i>ec'hondizh</i> .
charge électrique <i>tredanvec'hiad</i> g..	densité absolue <i>douester dizave</i> .
	densité d'énergie <i>gremmder ec'honel</i> .
	densité de courant électrique <i>tredanreder gorreel</i> .

densité de courant magnétique <i>gwarellreder gorreel.</i>	émittance énergétique <i>gremmgaster gorreel.</i>
densité de flux énergétique <i>gremmgaster gorreel.</i>	énergie <i>gremm g..</i>
densité de flux lumineux <i>luc'hgaster gorreel,</i>	énergie cinétique <i>gremm fiñvel.</i>
densité électrique surfacique <i>tredander gorreel.</i>	énergie potentielle <i>gremm barrek.</i>
densité électrique volumique <i>tredander ec'honel.</i>	énergie totale <i>gremm hollel.</i>
densité magnétique linéique <i>gwarellder regel.</i>	équation aux dimensions <i>atalad mentawouriezhel.</i>
densité magnétique surfacique ou superficielle <i>gwarellder gorreel.</i>	excitation électrostatique <i>kaeded (ur gaeell).</i>
densité magnétique volumique ou cubique <i>gwarellder ec'honel.</i>	excitation magnétique, ou champ magnétique <i>gwarellvaez g..</i>
densité spectrale d'énergie <i>gremmder ec'honel skalfadel.</i>	feuille électrique <i>tredandell b..</i>
densité spectrale de flux énergétique <i>gremmgaster gorreel skalfadel.</i>	feuille magnétique <i>gwarelldell b..</i>
déplacement (d'un diélectrique) <i>kaeded (ur gaeell).</i>	flexibilité d'un ressort <i>heblegded ur winterell.</i>
diélectrique g. <i>kaeell b.</i>	fluidité <i>berusted.</i>
différence de potentiel <i>kemm-barr.</i>	flux d'induction électrostatique <i>douenlanvad g..</i>
dimension <i>ment b.</i>	flux d'induction magnétique <i>derenlanvad.</i>
dipôle (aimant électrique) <i>tredanell b..</i>	flux de force <i>lanvad nerzh.</i>
doublet (aimant électrique) <i>tredanell</i>	flux de force électrostatique <i>tredanlanvad, lanvder tredanel.</i>
éclairage <i>luc'had g.; luc'hskinad g..</i>	flux de force magnétique <i>gwarellanvad, lanvder gwarelled.</i>
éclairement <i>goulaouder.</i>	flux énergétique <i>gremmgas g..</i>
éclairement énergétique <i>gremmc'houlaouder</i>	flux énergétique spectral <i>gremmgaster skalfadel.</i>
élastance <i>harzogi b..</i>	flux lumineux <i>luc'hgas g..</i>
élasticité <i>harzokted b..</i>	force <i>nerzh.</i>
électret (aimant électrique) <i>tredanell b.</i>	force de rappel <i>nerzhder-dic'halv.</i>
électrisation <i>tredanusted.</i>	force électrique <i>nerzhder tredanel.</i>
émittance ou radiance <i>luc'hgaster gorreel.</i>	force électromotrice <i>gremmder tredanel.</i>
	force magnétisante <i>nerzhder gwarelled.</i>
	force magnétomotrice <i>gremmder gwarelled.</i>

force vive <i>fiñvnerzh</i> .	intensité lumineuse <i>luc'hskinread g.</i>
fréquence <i>talm</i> .	intensité lumineuse spectrale <i>skinreder skalfadel</i> .
gradient de potentiel <i>diri barr</i> .	intensité spécifique d'un rayonnement <i>skinreder rummel</i> .
gradient de potentiel électrique <i>diri tredanvarr</i>	isolant <i>difuell b.</i>
grandeur (élément mesurable ou repérable) <i>mentenn</i> ; (quantité physique ou mathématique <i>mentad b.</i>	largeur (dimension) <i>led</i> .
hauteur (dimension) <i>sav g.</i>	ligne (espace à une dimension) <i>regenn</i> .
impédance électrique <i>luzded tredanel</i> .	longueur (dimension) <i>hed</i> ; (grandeur) <i>regad g.</i>
impédance mécanique <i>luzded treloc'hel</i> .	luminance ou brillance <i>sked, skinreder gorreel</i>
impulsion d'énergie, ou action <i>luskad gremm, pe niñzv</i> .	luminance énergétique <i>gremmsked</i> .
impulsion d'une force <i>luskad un nerzh</i> .	lumination <i>goulaouad g., luc'hder gorreel</i> .
impulsion électromotrice <i>tredanluskad</i> .	magnétisation <i>gwarellusted</i> .
impulsion magnétomotrice <i>gwarelluskad</i> . inductance <i>dereogi b.</i>	masse <i>tolz</i> .
inductance linéique <i>dereokted, dereokter regel</i> .	masse électrique <i>tredanad, tredandolzid</i> .
induction électrostatique <i>douenvaez g.</i>	masse magnétique <i>gwarellad b., gwarellolzid g.</i>
induction magnétique <i>derenvaez g.</i>	masse spécifique ou volumique <i>tolzder ec'honel pe rummel,</i>
intensité d'aimantation <i>gwarellusted</i> .	mesurable : grandeur - <i>mentenn vuzulziadus,</i>
intensité d'un rayonnement <i>skinread g.</i>	métrologie <i>mentalouriezh</i> .
intensité de champ <i>nerzhvaez g.; nerzhder tozel</i>	moment d'inertie (d'un corps) <i>lankad anniñv (un tolz)</i> .
intensité de courant électrique <i>tredanread</i> .	moment d'inertie d'une ligne <i>lankad anniñv ur regenn</i> .
intensité de courant magnétique <i>gwarellread</i> .	moment d'inertie d'une surface <i>lankad anniñv ur c'horreenn</i> .
intensité de polarisation électrique <i>blein-dredander</i> .	moment d'inertie d'un volume <i>lankad anniñv un ec'honenn</i> .
intensité de polarisation magnétique <i>bleinwarellder</i> .	moment d'une force <i>lankad un nerzh</i> .
intensité de pôle magnétique <i>gwarellvleinad g.</i>	moment d'une quantité de mouvement, ou moment cinétique, ou moment angulaire, ou quantité de mouvement angulaire, <i>lankad ur fiñvad, kornfiñvad</i> .

moment de puissance <i>lankad galloudezh</i>	quantité de lumière <i>luc'had g.</i>
moment électrocinétique <i>lankad un tredanread.</i>	quantité de mouvement <i>fiñvad g.</i>
moment électrique <i>lankad un dredanell.</i>	quantité de mouvement angulaire, ou moment d'une quantité de mouvement, ou moment cinétique, ou moment angulaire <i>kornfiñvad g.; lankad ur fiñvad.</i>
moment électrique dipolaire ou de double couche <i>lankad anniñv un dredandell.</i>	radiance ou émittance <i>luc'hgaster gorreel</i>
moment magnétique (coulombien) <i>lankad ur warell.</i>	radiance énergétique ou émittance énergétique <i>gremmgaster gorreel.</i>
moment magnétique dipolaire (ampérien) ou de double couche ou électromagnétique <i>lankad anniñv ur warelldell.</i>	radiance spectrale énergétique <i>skinreder gorreel skalfadel.</i>
perditance <i>fuded,</i>	rapport du débit en volume à la surface drainée (fleuves) <i>kaster gorreel.</i>
perméabilité absolue <i>heuzokted, huzokter regel.</i>	réactance (inductive) <i>adharzded derenel.</i>
perméance <i>heuzogi b,</i>	réductance <i>souzogi b..</i>
permittance <i>reogi b,</i>	réductivité <i>souzokted.</i>
permittivité <i>reokted, reokter regel,</i>	repérable : grandeur – <i>mentenn verkadus.</i>
poids <i>pouez.</i>	résilience <i>harpusted.</i>
poids spécifique ou volumique <i>pouezder ec'honel pe rummel,</i>	résistance (élément de circuit électrique) <i>harzell b., tredanharzell b..</i>
potentiel d'induction électrique <i>douenvarr g..</i>	résistance électrique <i>harzded.</i>
potentiel de champ <i>nerzhvarr g..</i>	résistance magnétique <i>souzded.</i>
potentiel électrique <i>tredanvarr g..</i>	résistivité électrique <i>harpusted.</i>
potentiel magnétique <i>gwarellvarr g..</i>	rigidité électrostatique (d'un isolant) <i>gwevnez g. (un difuell).</i>
pression <i>gwask g..</i>	sensibilité d'une balance <i>likantiz ur ventel.</i>
pression de radiation <i>skinder ec'honel.</i>	surface (espace à deux dimensions) <i>gorreenn;</i> (grandeur) <i>gorread g..</i>
puissance <i>galloudezh b..</i>	susceptance <i>adrended.</i>
puissance d'un feuillet électrique <i>tredandellad b..</i>	système Giorgi rationalisé <i>reizhiad Giorgi peurheboell.</i>
puissance d'un feuillet magnétique <i>gwarelldellad b..</i>	tension superficielle <i>tennder-gorre; nerzhder regel.</i>
puissance surfacique <i>gallouter gorreel.</i>	travail <i>labour.</i>
quantité d'électricité <i>tredanad g..</i>	
quantité de chaleur <i>gwrezad b..</i>	

unité (métrologie) <i>unanenn (mentawouriezh).</i>	vitesse angulaire <i>korndizh.</i>
	vitesse aréolaire <i>gorredizh.</i>
viscosité cinématique <i>gludegezh fiñvoniel.</i>	volume (espace à trois dimensions occupé par un corps) <i>ec'honenn b.;</i> (grandeur) <i>ec'honad g..</i>
viscosité dynamique ou absolue <i>gludegezh nerzhoniel pe dizave.</i>	volume spécifique ou massique <i>ec'honder tolzel pe rummel.</i>
vitesse <i>tizh.</i>	

ALC'HOUEZ HA BREZHONEK-GALLEK

adharzded derenel ($L^2MT^{-1}Q^{-2}$, UI^{-1}) <i>réactance (inductive).</i>	derenlanvad g. ($L^2MT^{-1}Q^{-1}$, UT) <i>flux d'induction magnétique.</i>
adharzded douenel ($L^2MT^{-1}Q^{-2}$, UI^{-1}) <i>condensance ou capacitance.</i>	derenvaez ($MT^{-1}Q^{-1}$, $UL^{-2}T$) <i>induction magnétique.</i>
adrended ($L^{-2}M^{-1}TQ^2$, UI^{-1}) <i>susceptance.</i>	dereokted (LMQ^{-2} , $UI^{-1}TL^{-1}$) <i>inductance linéique.</i>
atalad mentawouriezhel <i>équation aux dimensions.</i>	dereokter regel (LMQ^{-2} , $UI^{-1}TL^{-1}$) <i>inductance linéique</i>
berusted ($M^{-1}LT$) <i>fluidité.</i>	dereogi b. (L^2MQ^{-2} , $UI^{-1}T$) <i>inductance.</i>
bleindredander ($L^{-2}Q$, $IL^{-2}T$) <i>intensité de polarisation électrique.</i>	difuell b. <i>isolant.</i>
bleinreder ($L^{-2}T^{-1}Q$, IL^{-2}) <i>courant de polarisation.</i>	diri barr (ML^2T^{-2}) <i>gradient de potentiel.</i>
bleinwarellder ($ML^{-1}Q^{-1}$, $UL^{-2}T$) (4π) <i>intensité de polarisation magnétique.</i>	diri tredanvarr ($LMT^{-2}Q^{-1}$, UL^{-1}) <i>gradient de potentiel électrique.</i>
kaeded (ur gaeell) ($L^{-2}Q$, $IL^{-2}T$) <i>excitation électrostatique; déplacement d'un diélectrique.</i>	douenlanvad (Q , IT) ($\overline{4\pi}^{-1}$) <i>flux d'induction électrostatique.</i>
kaeell b. <i>diélectrique g..</i>	douenvaez ($L^{-2}Q$, $IL^{-2}T$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) <i>induction électrostatique.</i>
kaereder ($L^{-2}T^{-1}Q$, IL^{-2}) <i>courant de déplacement.</i>	douenvarr ($L^{-1}Q$, $IL^{-1}T$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) <i>potentiel d'induction électrique.</i>
kaster gorreel (LT^{-1}) <i>rapport du débit en volume à la surface drainée (fleuves).</i>	douester dizave (ML^{-3}) <i>densité absolue.</i>
kemm-barr ($L^2MT^{-2}Q^{-1}$, U) <i>différence de potentiel.</i>	dougell b. <i>capacité, condensateur électrique.</i>
korndizh (T^{-1}) <i>vitesse angulaire.</i>	dougokted ($L^{-3}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}ITL^{-1}$) <i>capacité linéique.</i>
kornfiñvad ($j^{-1}ML^2T^{-1}$) <i>moment d'une quantité de mouvement, ou moment cinétique, ou moment angulaire, ou quantité de mouvement angulaire.</i>	dougokter regel ($L^{-3}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}ITL^{-1}$) <i>capacité linéique.</i>
kornc'hwimm (T^{-2}) <i>accélération angulaire.</i>	dougogi b. ($L^{-2}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}IT$) <i>capacité électrostatique.</i>
	ec'honad g (L^3) <i>volume (grandeur).</i>
	ec'honder tolzel pe rummel ($M^{-1}L^3$) <i>volume spécifique ou massique.</i>

ec'hondizh (L^3T^{-1}) <i>débit en volume.</i>	gremmder ec'honel ($ML^{-1}T^{-2}$) <i>densité d'énergie.</i>
ec'honenn b. <i>volume (espace à trois dimensions occupé par un corps).</i>	gremmder ec'honel skalfadel ($ML^{-2}T^{-2}$) <i>densité spectrale d'énergie.</i>
ec'hongas (L^3T^{-1}) <i>débit en volume.</i>	gremmder gwarellec ($T^{-1}Q, I$) ($4\pi^{-1}$) <i>force magnétomotrice.</i>
ec'honc'hwimm (L^3T^{-2}) <i>accélération du débit en volume.</i>	gremmder tredanel ($L^2MT^{-2}Q^{-1}, U$) <i>force électromotrice.</i>
fiñvad (MT^{-1}) <i>quantité de mouvement.</i>	gremmgas (ML^2T^{-3}) <i>flux énergétique.</i>
fiñvnerzh (ML^2T^{-2}) <i>force vive.</i>	gremmgaster gorreel (MT^{-3}) <i>densité de flux énergétique; émittance énergétique ou radiance énergétique.</i>
fuded ($L^{-2}M^{-1}TQ^2, U^{-1}I$) <i>perdittance.</i>	gremmgaster gorreel skalfadel ($ML^{-1}T^{-3}$) <i>densité spectrale de flux énergétique.</i>
galloudezh b. (ML^2T^{-3}) <i>puissance.</i>	gremmgaster skalfadel (MLT^{-3}) <i>flux énergétique spectral.</i>
gallouter gorreel (MT^{-3}) <i>puissance surfacique.</i>	gremmc'houlouder (MT^{-3}) <i>éclairage énergétique.</i>
gindaouad g. (ML^2T^{-2}) <i>couple.</i>	gremmsked (MT^{-3}) <i>luminance énergétique ou brillance énergétique.</i>
gludegezh fiñvoniell (L^2T) <i>viscosité cinématique.</i>	gwarell b. <i>aimant (magnétique).</i>
gludegezh nerzhoniell pe dizave ($ML^{-1}T^{-1}$) <i>viscosité dynamique ou absolue.</i>	gwarellad b. ($L^2MT^{-1}Q^{-1}, UT$) (4π) <i>masse magnétique</i>
gorread g. (L^2) <i>surface (grandeur).</i>	gwarellanvad g. ($LT^{-1}Q, IL$) ($4\pi^{-1}$) <i>flux de force magnétique.</i>
gorredizh (L^2T^{-1}) <i>vitesse aréolaire.</i>	gwarelldell b. <i>feuille magnétique.</i>
gorreenn <i>surface (espace à deux dimensions).</i>	gwarelldellad b. ($T^{-1}Q, I$) <i>puissance d'un feuille magnétique.</i>
gorrec'hwimm (L^2T^{-2}) <i>accélération aréolaire.</i>	gwarellder ec'honel ($L^{-1}MT^{-1}Q^{-1}, UL^{-3}T$) (4π) <i>densité magnétique volumique ou cubique</i>
goulaouad g. (MT^{-2}) <i>lumination.</i>	gwarellder gorreel ($MT^{-1}Q^{-1}, UL^{-2}T$) (4π) <i>densité magnétique surfacique ou superficielle.</i>
goulaouder (MT^{-3}) <i>éclairage.</i>	gwarellder regel ($LMT^{-1}Q^{-1}, UL^{-1}T$) (4π) <i>densité magnétique linéique.</i>
gremm g. (ML^2T^{-2}) <i>énergie.</i>	gwarelldollezid g. ($L^2MT^{-1}Q^{-1}, UT$) (4π) <i>masse magnétique.</i>
gremm barrek (ML^2T^{-2}) <i>énergie potentielle.</i>	
gremm fiñvek (ML^2T^{-2}) <i>énergie cinétique.</i>	
gremm hollec (ML^2T^{-2}) <i>énergie totale.</i>	

gwarellread g. ($L^2MT^{-2}Q^{-1}$, U) <i>intensité de courant magnétique.</i>	heuzokted (LMQ^{-2} , $UI^{-1}TL^{-1}$) (4π) <i>perméabilité absolue.</i>
gwarellreder gorreel ($MT^{-2}Q^{-1}$, UL^{-2}) <i>densité de courant magnétique.</i>	heuzokter regel (LMQ^{-2} , $UI^{-1}TL^{-1}$) (4π) <i>perméabilité absolue.</i>
gwarellreder regel ($LMT^{-2}Q^{-1}$, UL^{-1}) <i>courant magnétique linéique.</i>	heuzogi b. (L^2MQ^{-2} , $UI^{-1}T$) (4π) <i>perméance.</i>
gwarelluskad (Q, IT) <i>impulsion magnétomotrice.</i>	c'hwimm (LT^{-2}) <i>accélération.</i>
gwarellusted ($L^{-1}T^{-1}Q$, IL^{-1}) <i>intensité d'aimantation, magnétisation.</i>	labour (ML^2T^{-2}) <i>travail.</i>
gwarellvaez ($L^{-1}T^{-1}Q$, IL^{-1}) ($4\pi^{-1}$) <i>champ magnétique, excitation magnétique.</i>	lankad anniñv (un tolz) (ML^2) <i>moment d'inertie (d'un corps).</i>
gwarellvarr ($T^{-1}Q$, I) ($4\pi^{-1}$) <i>potentiel magnétique.</i>	lankad anniñv un dredandell ($L^4MT^{-2}Q^{-1}$, UL^2) (4π) <i>moment électrique dipolaire ou de double couche.</i>
gwarellvleinad g. ($LT^{-1}Q$, IL) <i>intensité de pôle magnétique.</i>	lankad anninv un ec'honnenn (L^5) <i>moment d'inertie d'un volume.</i>
gwask g. ($ML^{-1}T^{-2}$) <i>pression.</i>	lankad anniñv ur c'horreenn (L^4) <i>moment d'inertie d'une surface.</i>
gwevnez g. (un difuell) ($LMT^{-2}Q^{-1}$, UL^{-1}) <i>rigidité électrostatique (d'un isolant).</i>	lankad anniñv ur regenn (L^3) <i>moment d'inertie d'une ligne.</i>
gwrezad b. (ML^2T^{-2}) <i>quantité de chaleur.</i>	lankad anniñv ur warelldell ($L^2T^{-1}Q$, IL^2) <i>moment magnétique dipolaire (ampérien) ou de double couche ou électromagnétique.</i>
harpusted (MT^{-2}) <i>résilience.</i>	lankad galloudezh ($ML^{-3}T^{-3}$) <i>moment de puissance.</i>
harzded ($L^2MT^{-1}Q^{-2}$, UI^{-1}) <i>résistance électrique.</i>	lankad un dredanell (LQ, ILT) <i>moment électrique.</i>
harzell b. <i>résistance (élément de circuit électrique).</i>	lankad un nerzh (ML^2T^{-2}) <i>moment d'une force.</i>
harzokted ($L^3MT^{-2}Q^2$, $UI^{-1}T^{-1}L$) (4π) <i>élastivité.</i>	lankad un tredanread ($LT^{-1}Q$, IL) <i>moment électrocinétique.</i>
harzogi b. ($L^2MT^{-2}Q^2$, $UI^{-1}T^{-1}$) (4π) <i>élastance.</i>	lankad ur fiñvad ($j^{-1}ML^2T^{-1}$) <i>moment d'une quantité de mouvement, ou moment cinétique, ou moment angulaire, ou quantité de mouvement angulaire.</i>
heblegded ur winterell ($M^{-1}T^2$) <i>flexibilité d'un ressort.</i>	lankad ur warell ($L^3MT^{-1}Q^{-1}$, ULT) (4π) <i>moment magnétique (coulombien).</i>
hed longueur (dimension).	
heuzded ($L^2MT^{-1}Q^{-2}$, UI^{-1}) <i>conductance magnétique.</i>	

led *largeur (dimension)*.

levogi b. ($L^{-2}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}IT$) *coefficient d'influence*.

lezogi b. ($L^2MT^{-2}Q^2$, $UI^{-1}T^{-1}$) *coefficient de potentiel*.

likantiz b. ur ventel (M^{-1}) *sensibilité d'une balance*.

linkted ($L^{-2}M^{-1}TQ^2$, U^{-1}) *admittance*.

luc'had g. (ML^2T^{-2}) *quantité de lumière; éclairage*.

luc'hder gorreel (MT^{-2}) *lumination*.

luc'hgas (ML^2T^{-3}) *flux lumineux*.

luc'hgaster gorreel (MT^{-3}) *densité de flux lumineux; radiance ou émittance*

luc'hskinad g. (ML^2T^{-2}) *éclairage*.

luc'hskinread (ML^2T^{-3}) *intensité lumineuse*.

luskad gremm, pe niñv (ML^2T^{-1}) *impulsion d'énergie, ou action*.

luskad un nerzh (MLT^{-1}) *impulsion d'une force*.

luzded tredanel ($L^2MT^{-1}Q^{-2}$, UI^{-1}) *impédance électrique*.

luzded treloc'hel (MT^{-1}) *impédance mécanique*.

lanvad g. nerzh ($ML^{-3}T^{-2}$) *flux de force*,

lanvder gwarellec ($LT^{-1}Q$, IL) ($4\pi^{-1}$) *flux de force magnétique*.

lanvder tredanel ($L^3MT^{-2}Q^{-1}$, UL) *flux de force électrostatique*,

ment b. *dimension*.

mentad b. *grandeur (quantité physique ou mathématique)*.

mentawouriezh *métrologie*.

mentenn *grandeur (élément mesurable ou repérable)*.

merkadus : mentenn v- *grandeur repérable*.

muzuliadus : mentenn v- *grandeur mesurable*.

nerzh (MLT^{-2}) *force*.

nerzhder dic'halv (MT^{-2}) *force de rappel*.

nerzhder gwarellec ($L^{-1}T^{-1}Q$, IL^{-1}) ($4\pi^{-1}$) *force magnétisante*.

nerzhder regel (MT^{-2}) *tension superficielle*.

nerzhder tredanel ($LMT^{-2}Q^{-1}$, UL^{-1}) *force électrique*.

nerzhder tolzel (LT^{-2}) *intensité de champ*.

nerzhvaez g. (LT^{-2}) *intensité de champ*.

nerzhvarr g. (L^2T^{-2}) *potentiel de champ*,

niñv pe luskad gremm (ML^2T^{-1}) *action ou impulsion d'énergie*.

pouez (MLT^{-2}) *poids, 55*

pouezkas (MLT^{-3}) *débit en poids*.

pouezder amzerel (MLT^{-3}) *débit en poids*.

pouezder ec'honel pe rummel ($ML^{-2}T^{-2}$) *poids spécifique ou volumique*.

pouezc'hwimm g. (MLT^{-4}) *accélération du débit en poids*.

reell b. *conducteur (électricité)*.

regad g. (L) *longueur (grandeur)*.

regenn ligne (*espace à une dimension*).

reizhiad Giorgi peurheboell *système Giorgi rationalisé*.

rended ($L^{-2}M^1TQ^2$, $U^{-1}I$) *conductance électrique*.

reokted ($L^{-3}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}ITL^{-1}$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) *permittivité constante diélectrique absolue*.

reokter regel ($L^{-3}M^{-1}T^2Q^2$, $U^{-1}ITL^{-1}$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) *permittivité; constante diélectrique absolue*.

reogi b. ($L^{-2}M^{-1}T^2Q$; $U^{-1}IT$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) *permittance*.

reüsted ($L^{-3}M^{-1}TQ^2$, $U^{-1}IL^{-1}$) *conductivité électrique*.

sav g. *hauteur (dimension)*.

sked (MT^{-3}) *brillance ou luminance*.

skinder ec'honel ($ML^{-1}T^{-2}$) *pression de radiation*.

skinread (ML^2T^{-3}) *intensité d'un rayonnement*.

skinreder gorreel (MT^{-3}) *brillance, ou luminance*.

skinreder gorreel skalfadel ($ML^{-1}T^{-3}$) *radiance spectrale énergétique*.

skinreder rummel (MT^{-3}) *intensité spécifique d'un rayonnement*.

skinreder skalfadel (MLT^{-3}) *intensité lumineuse spectrale*.

souzded ($L^{-2}M^{-1}TQ^2$, $U^{-1}I$) *résistance magnétique*.

souzokted ($L^{-1}M^{-1}Q^2$, $U^{-1}IT^{-1}L$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) *résuctivité*.

souzogi ($L^{-2}M^{-1}Q^2$, $U^{-1}IT^{-1}$) ($\overline{4\pi}^{-1}$) *réductance*.

talm (T^{-1}) *fréquence*,

tennder-gorre (MT^{-2}) *tension superficielle*.

tizh (LT^{-1}) *vitesse*.

tolz (M) *masse*.

tolzkas (MT^{-1}) *débit en masse*.

tolzder amzerel (MT^{-1}) *débit en masse*.

tolzder ec'honel pe rummel (ML^{-3}) *masse spécifique ou volumique*.

tolzc'hwimm g. (MT^{-2}) *accélération du débit en masse*.

tredanad g. (Q, IT) *quantité d'électricité; masse électrique*.

tredandell b. *feuillelet électrique*.

tredandellad b. ($L^2MT^{-2}Q^{-1}$, U) (4π) *puissance d'un feuillelet électrique*.

tredander ec'honel ($L^{-3}Q$, $IL^{-3}T$) *densité électrique volumique*.

tredander gorreel ($L^{-2}Q$, $IL^{-2}T$) *densité électrique surfacique*.

tredander regel ($L^{-1}Q$, $IL^{-1}T$) *charge électrique linéique*.

tredandolzid g. (Q, IT) *masse électrique*.

tredandougell b. *capacité, condensateur électrique*.

tredanell b. *aimant électrique, dipôle, doublet, électret*.

tredanharzell b. *résistance (élément de circuit électrique)*.

tredanlanvad ($L^3MT^{-2}Q^{-1}$, UL) *flux de force électrostatique*.

tredanluskad ($L^2MT^{-1}Q^{-1}$, UT) *impulsion électromotrice*.

tredanread ($T^{-1}Q$, I) *intensité de courant électrique*.

tredandreell b. *conducteur (électricité)*.

tredanreder gorreel ($L^{-2}T^{-1}Q$, IL^{-2}) *densité de courant électrique*.

tredanreder regel ($L^{-1}T^{-1}Q$, IL^{-1}) *courant électrique linéique*.

tredanusted ($\text{LMT}^{-2}\text{Q}^{-1}$, UL^{-1}) (4π)
électrisation.

tredanvaez ($\text{LMT}^{-2}\text{Q}^{-1}$, UL^{-1}) *champ*
électrique.

tredanvarr ($\text{L}^2\text{MT}^{-2}\text{Q}^{-1}$, U) *potentiel*
électrique.

tredanvec'hiad g. (Q,IT) *charge élec-*
trique.

unanenn (mentawouriezh) *unité*
(métrologie).

Bizhier a harp warne ar re vac'hagnet evit kerzhout.

Setu ar gerioù en arver e brezhoneg :

 <p>L. 1.</p>	<p>Branell b. -où : tamm koad ma harp al laz-arar ; tamm koad gant un toull (pe zaou) ma tremen ar gordenn da haodañ ar vuoc'h ; (gerdarzh : ? — daoust ma 'z eus en Iw. ur ger <i>branra</i> o talvezout "skor", "harp", met diaes eo din gouzout e orin ivez). Marteze e ve kentoc'h hemañ evit ar <i>bizhier</i> da herpel dindan an divgazel (L.1, 2).</p>
 <p>L. 2.</p>	<p>Mal b. -où (BrE.) : evidon da c'hoût ne dalvez hemañ nemet evit "bizhier" da harpañ an den en e gerzhed. (Gerdarzh : keñveriañ gant <i>bel</i>, amañ dindan, dreist-holl ma 'z eo ar ger mal en arver e BrE. hepken). Da 'm meno e c'hallfe talvezout evit ar bizhier "saoz" kentoc'h (L.3).</p>
 <p>L. 3.</p>	<p>Bel b. -où (GIB, Preder) : n'emañ ket an dave ganin, ha n'ouzon ket hag eñ a dalvez evit traoù all. (Gerdarzh : keñveriañ moarvat gant Kb. <i>bagl</i> "crutch, leg"). Hemañ a lakafen evit ar "penn-bazh" boutin da harpañ an den en e gerzhed (L.4).</p>
 <p>L. 4.</p>	<p>Flac'h b. -où (R.H.), BrT: /vlajo/ : keñveriañ hep mar ebet gant BrE. <i>flask</i> (CH.), kenster gantañ. Evit an orin avat, hag eñ a ve mat e dostaat ouzh <i>flac'h</i> "boz an dorn" ? Bez' ez eus ivez ar ger <i>bazh-loa(i)ek</i>, re boblek ha re eeun e gwirionez.</p>

KIS-E112 – krBr. **coruo**

(A da B - 23 04 68)

Setu ar skouerenn eus krBr. coruo e NI. 552 :

Pan visent bizuiquen eno, (paotred ar sinagogenn)

Ha quement den à yoa e-n bro.

Ouz é squient ne alsent tro (skiant Steven, emaint o vont da verzheriañ)'

*Na **gounit** eno. na **coruo**.*

An droienn **gounit korvo** zo da virout.

KIS-E113 – hBr. **do-uo-, do-uor-, di-uo-, di-uor**

(A da B - 15 01 69)

Spisadur a-zivout pevar rakger.

hBr. *do-uo-* > brBr. *dou-* hBr. *di-uo-* > brBr. *diou-*

hBr. *do-uor-* > brBr. *dour-* hBr. *di-uor-* > brBr. *diour-*

Evit diforc'hañ n'eo ken.

KIS-E114 – Gl. **représentation**

(B da A - 25 03 69)

Pell milbell e klaskan kenedc'heriañ ar gerioù hon eus ezhomm er stervaoù stignet gant Gl. *représentation*, Al. *Darstellung, Vorstellung*, h.a.. E gwir, emañ ar gudenn-se e skourr abaoe ma pleustren war an anadennoniez. Setu hi o tifloupañ en ur stumm nevez bremañ ma pledan gant ar wironiezh hag ar Stad. Evel just hon eus deveradoù *leur-* : **leuriad, leuriadur, leuriadañ, leuriaderezh**. Met ul **leuriad** ned eo ket dre ret unan a zegas "dremm", "mouezh" ar re a zo leuriadet gantañ. Un termen spisoc'h zo ezhomm evit merkañ an tu all eus ar mennoz : "kemer lec'h", "diskouez dremm", "greadiñ en anv". Da skouer, an tad o c'hreadiñ en anv

e vab ned eo ket leuriad e vab (hemañ o vezañ dic'houest da leuriañ forzh piv e ve). Soñjet 'm eus er ger **derc'houezañ* a zeu en hevelep stroll ha **diskouez**, **aroueziañ**, **emouezañ**, h.a., *derc'h-* o reiñ aze d'an elfenn *gouez-* (gouzout, bezañs) un adster (dremm, neuz, sell) a gouezh e-barzh ar sterva e kaoz.

Sl. ivez : KIS-E068, Gl. *présent, présence, présentifier* ; KIS-E069, Gl. *représenter, representation, "présentation"*, *Preder 138/51-56*, 1970.

KIS-E115 – Sz. respective.

(B da A - 12 09 69) ; (A da B - 14 09 69) ; (B da A - 23 10 69)

B.- Un distro a ran war ur gudenn hor boa boulc'het e genver 1969 (lizher A da B, 10 01 69) a-zivout Sz. *respective*. Va c'hinnigoù ne 'z poa ket kavet bastus, hag o dilezet 'm boa, gounezet gant da arguzennoù. Anatoc'h hiziv edo ar gwir ganit : **emun(el)* a gavan dister-kenan. Ne 'm boa ket degemeret da ginnigadennoù evit kelo. **Bep eil** zo dezhañ ur ster all (sk.: "Bep eil skoadenn e verkan ur pik, evel-henn : . . . ." — n'eus tra "respective" ebet amañ). **E-unan** zo re skort, anat eo.

En displegadurioù a roez avat en hevelep lizher ez eus tu da gavout danvez un diskoulm. Menegiñ a rez troiennoù Kn. hag Iw. a glot gant ur Br. **ketep*. A-du a-walc'h e ven evit tennañ hemañ eus al limboù hag ober gant **a-getep**. Skouerioù :

Pêr, Herve hag Erwan o deus degemeret *a-getep* tri, daou ha pemp aval.

Studiomp galloudoù an Dael hag ar Gouarnamant *a-getep*.

Un adverb eo. Lakaet e vefe e dibenn al lavarenn pe ar bomm-lavar, evel "hepken", a-benn pouezañ (pelec'h avat ar pouez-mouezh ennañ ?).

A.- 1. Sz. *respective*. Un diforc'h ez eus etre α) "bep eil skoadenn e verkan ur pik" β) "A ha B zo, bep eil, komunour ha faskour". Merket eo an diforc'h dre lec'hiadur **bep eil**. En α) e tigor ar frazenn, e β) e vez evel etre klochedoù ha war-lerc'h ar c'hentañ termen.

Se lavaret, ez anzavan n'eo ket spletus-tre **bep eil** er ster β). Da skouer, ent poelloniell, e rankje bezañ lavaret : "A, B ha C zo, **bep trede**, komunour, faskour ha roueelour", met fentus e hañval bezañ an droienn **bep trede**, tra ma teu eeun er ster α) : "Bep trede skoadenn e verkan ur pik".

Gwiriekaat a rin c'hoazh arver **a-getep**, met dereat e hañval din bezañ.

E-keñver savadur ar frazenn e c'hell bezañ arvar war ar stumm. Kavout a reer **ketep** e Br. er krBr. *quetep-un-tamm, quitibunan*, h.a.. Daoust ha ne ve ket reishoc'h neuze lavarout **a-getep** + anv-niver, hogen **a-getep** + un +ak. ?

Da skouer "their respective job" a ve (???) "o c'hetep ul labour", pe (sl. "bep ur vazh ganto"), "*getep ul labour ganto*". A-du e ven kentoc'h gant an eil troienn. Amañ e rafen gant **getep**, hep *a-*, evel ma lavarer "bep sizhun" h.a.. Evit ar blotadur amañ, sl. *feteiz* < *vet deiz < **bid dijo-*.

B.- Diaes eo arver "*o c'hetep ul labour*", "*getep ul labour ganto*", ouzhpenn ma strisha an degouezhioù. Me ve techet da gemer troiennoù kalz skañvoc'h, oc'h arverañ **ketep** evel un anv-gwan ordinal. Sk. "Rousseau o plediñ gant gwirioù *ketep* ar rieg hag ar bobl" ; "Per, Yann ha Herve a brenas, *a-getep*, ul leue, un azen hag un dañvad". En doare-se, e teufe **ketep, a-getep** da gaout kemparzhded frammadel gant **kevret, a-gevret**.

KIS-E116 – Kemmadurioù war-lerc'h an ak. - **mar/ma**

(B da A - 12 09 69) ; (A da B - 14 09 69)

B.- E Mur en deus AR GLEW degaset kealioù nevez a-zivout ar c'hemmadurioù war-lerc'h an ak. : hervezañ ne gemmfe nemet an adanv, met ket ar renadenn anv. Diazezañ a ra e zamkaniezh war skridoù an 19^t kantved. Skouerioù : "tud vras / tud Breizh".

Ar pep torrpennusañ ez a aze ur wech ouzhpenn a-enep d'ar gwalarneg. Me oar ez eo Roparz HEMON techet d'ar berlitzerezh, met ha mat eo luziañ ur bobl a zeskarded gant distingoioù diziwezh ?

Ar berlitzour e-unan zo krog gant an distingoioù. Ha mat eo heuliañ ar reizhiad **mar/ma** roet gantañ war *Ar Bed Keltiek 128/218, east 1969*, **ma** dirak an eilator hag an eilragor pergen ? Aze ez a a-enep d'ar pezh hon eus degemeret e kentelioù Yezhadur S.A.D.E.D. (degemeret hon eus : **mar** + kadarnaat / **ma** + *nac'hañ*).

A.- N'eus ket da c'hounit korvo eus evezhiadennoù AR GLEW.

"Tud Vreizh" a ranker lavarout evel "tud vras". Setu an anadenn : war goll ez a tamm-ha-tamm reizhiad ar c'hemmadurioù en teodyezhoù ha seul vuanoc'h ma vez dilezet arver kendalc'hel ar yezh. Da skouer, e BrE., ma voe diazezet a-gozh dija an divyezhegezh, ne gemmer, war lerc'h an anv, nemet un nebeut ag. : "tud vras, tud vihan", hogen "tud modern", "tud moal ('moel')" h.a..

Anat eo ez eus amañ un disleberadur. Ent keñverek ez eus diaesterioù, rak e Kb., da skouer, ne gemmer ket an anvioù-tud lies. Met an dra-se zo un nevezadur (kozh a-walc'h : 10t kantved) eus ar c'hembraeg. E Kn. avat e reer evel e Br..

Mar/ma. Ne zegemeran ket soutilderioù HEMON.

1) Kavout a reer **mar** + eao., + ero. e krBr.

2) **mar** a a vez heuliet, hogozik dalc'hmat, gant an eao. e Kn..

Meskad ez eus bet, anat eo, en teodyezhoù abaoe an 3e kantved ha kavout a reer **mar** + nac'hañ kenkoulz ha **ma** + kadarnaat abaoe pell. An abeg : tost eo **ma** ha **mar** e-keñver distagadur. Me gav din avat e rankomp kenderc'hel gant ar reolenn hon eus diazezet, a zo eeun ha, da 'm soñj, diazezet ent istorel.

KIS-E117 – Br. -ted/-ded

(A da B - 18 10 72) ; (B da A - 31 10 72) ; (H da B - 19 02 74) ;

(B da H - 20 02 74) **nevezded**

A.- Ur gudennig : pa stager *-ted/-ter* ouzh ur bennrann bennak e reer gant *-d-* goude sonenn pe gensonenn wan (hevouezh), ha gant *-t-* goude kensonenn greñv (divouezh), sk. **digasted**, **gwevnded**, **nevezded** //nevezded//, hogen **kemplezhted** rak *zh = //s//*. Lies gwech e'm eus merket e raes gant *-zhd-* : n'eur ket evit lavarout ez eus amañ ur fazi peogwir ez eo heñvel an disoc'h a-fet distagadur : **brazder** / **braster** hervez an teodyezhoù ha *nevezded* / *nevested* / *neweded* / *nayitad*, h.a., met evit mirout kempoell ar skritur e ve gwelloc'h, hep mar, ober gant *-zht-*. Gouzout a ran ervat e skriv HEMON **kozhder/d** hag ivez **skuizhded** hemañ o klotañ gant BrE. 'chuêhded skuêhded skuihded' (DBFV 39), hogen 'reihted reihded' (DBFV 195) evit **reizhded** HEMON.

B.- Kudenn an dibennoù *-ted*, *-ded* zo bet mesket gant HEMON. Asantet hor boa heuliañ ar reolenn a zisplegez. Hogen o vezañ ma kaver **kozhded**, **skuizhded**,

h.a. en e c'heriadurioù, hon eus heuliet mesaer Dulenn...

H.- Skrivañ a ran deoc'h adarre evit gouzout petra hoc'h eus divizet etrezoc'h diwar-benn skrivadur *led-* ha *ked-* pa vez heuliet ar re-mañ gant ur gensonenn.

O lenn *Emsav* e kav din e'm eus gwelet skrivaduriñ ur ger gant *let-* dre m'edo ur gensonenn war-lerc'h. Perak neuze kenderc'hel da skrivaduriñ **kedskor**, ha goude ma tlefed kaout **ketskor** ?

B.- Kudenn skrivadur al liesgerioù kevrennek zo bet roet dezhi un diskoulm di-heboell a-walc'h gant VALLÉE ha HEMON. An dezvarn eus an diskoulm-se zo bet graet gant G. PENNAOD war *Ar Stourmer* en e bennad *Al liesgerioù*. An diskoulm kinniget gant an dezvarner avat, evitañ da vezañ heboell, n'eo ket bet degemeret en abeg d'an daskemmadoù re vras en dije degaset er yezh.

Setu perak, dre-vras, ez eo bet heuliet ar skrivadur roet gant R. HEMON, nemet war un nebeut poentoù 'zo ma chom-eñ en amzivin. Da skouer, HEMON : **abati**, **dañvati**, **prefeti** ha **prefeddi** ; K.I.S. he deus degemeret **prefeti** hepken hag unvanet dre reolenn : $-d,-t + ti = -ti$.

Evit al lostgerioù *-ded* ha *-der* e kaver an hevelep neuennadur gant R. HEMON : *Geriadur Istorel* : **gwerc'hted**, DBF : **gwerc'hded**, DFB : **gwerc'hted**. Da reolenn he deus K.I.S. degemeret : sonenn *-c'h + -ded,-der = -c'hded, -c'hder* ; *-rc'h,-lc'h + -ded, -der = -rc'hted, -rc'hder, -lc'hted, -lc'hder*.

Kudenn *led-* ne oa ket savet betek bremañ, o vezañ ma ne oa bet, pa ouzon, savet termen nevez ebet diwar *led- + t-, d-*. An diskoulm kemeret evit sevel **letodiñ** n'eo ket marteze an hini mat. An abeg evit kendeuziñ an *-dd-* e *-t-* eo ez eo an termen-se unan divellsteriek (sl. *Preder* 159-160/89-90), mat eo diverkañ ar muiañ gwellañ an daou c'her orin. En un termen mellsteriek (ma chom gwerc'hek ar ster eus pep hini eus an daou c'her orin) e ve miret an *-dd-*. Lakaomp ar frazenn : "Bezañ ledemsav a emleg kaout ul **leddivezouriezh**".

Da bennreolenn bleustrek avat : na gemmañ ar boazioù degemeret ha heuliet dre-vras gant R. HEMON en e c'heriadurioù, zoken pa vezont amheboell. Ar gudenn a-benn ar fin war dachenn ar skrivadur n'eo ket bezañ peurheboell, hogen stabil.

KIS-E118 – P . DENEZ, Brezhoneg... buan hag aes.

(A da B - 18 10 72)

Bet 'm eus *Brezhoneg... buan hag aes*, gant P.DENEZ.

Ul levr mat eo, ha dreist d'ar re all bet savet evit an dud a grog gant ar yezh, ar *Cours Élémentaire* pergen. Pell a vezañ disi eo avat.

1) Erlec'hiañ a ra alies teodyezh Douarnenez ouzh hini Bro-Leon, hep gounid gwirion (**ma**, **en do**, **e voc'h** 2 ls.bro. ; **ouzez** = ouzout).

2) Fazioù 'zo evel kemmesk **ma (ne)** ha **ma(z)**, ar pezh en degas da chom hep ober gant **mar** ;

3) Diglok kenan eo : anv ebet eus ar bonator nag eus an eilator ; a dra sur, ne oa ket evit lavarout pep tra en un hevelep dornlevr, met ezvezañs an eao. dreist-holl zo ken noazus hag ezvezañs an ero. e *Méthode rapide*, dre ma spazh ar yezh da gentañ, ha dreist-holl dre ma laka ar skoliad d'ober fazioù goude. Noazusoc'h eo e zibab amañ eget hini HEMON, zoken, rak mard eo gwir e c'haller en hogos an holl deodyezhoù arverañ atav an eao. evit an ero., ar c'hontrol n'eo ket gwir : e su Kernev, e Gwened, en ul lod mad a Dreger, ez arverer an eao., er penn-lavarennoù, evit merkañ ar boaz en tremened : me **vije** er skol bemdez ; labourat a **rafen** evit desevel va bugale : anat eo n'eur ket evit ober amañ gant *a rafen*.

4) "on n'a pas parlé ( ) de pronoms personnels compléments d'objet direct puisque cette catégorie n'est pas marquée en breton" (p.14) !!! M'en tou dit ! Ha da vont gant *ac'hanon* +. Amañ ez eo dizonest ar paotr. Ha tra ken. Rak memes e Douarnenez ez on kazi sur ez arverer **e welout** kenkoulz ha **gwelout anezhañ**, da skouer. Ma ne felle ket dezhañ dreistsammañ e bennoùigoù melen karet, e oa aes dezhañ lavarout e c'haller ober gant lies doare, unan anezhe o vezañ desket eno.

5) Pitilh e gelennadurezh war furmadur al liester ha war ar strollder.

KIS-E119 – Br. -it(iz) ("tanijenn")

(B da A - 03 01 73)

Da heul ul lizher, dianket, ma kinnige A arverañ al lostger etrevroadel -it(iz) (o verkañ an danijenn en un organ, h.a.) stag ouzh ar gerioù brezhonek.

N'ouzon ket c'hoazh petra dibab. E gwir, war ar pemdez e ran gant **bronkit**, **arterit**, **enkefalit**, h.a.. Diaes e kavfen ober gant **bronkezit**, **talmerennit**, **empennit**, h.a..

KIS-E120 – Gl. personnes à charge

(B. da A, J, C, L - 12 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73) ; (B - 09 10 74)

B.- *War Emsav 9/247 1967*, e kaver an droienn : "an dud en e **garg**". A zo fraezh, nemet bac'h : diwarni n'eus ket tu da sevel troiennoù pe hollekoc'h e-keñver ster ("an dud e karg", "an dud er c'hargoù" o deus sterioù all, sl. GI, pp.1513-1514), pe kurzhetoc'h e-keñver furm ("**enkargad**" a ra dave ivez d'an dud "e karg"). Dav eo enta kaout un droienn all pleustrekoc'h. Kinnig a ran "an dud **war garg**".

Arver an araogenn **war** amañ a glot gant arverioù all nes : **(di)war-goust, àr-goust, àr sigur, arvevat**, h.a..

An dud **war garg** un tiegezh eo ar re a vez bastet d'o ezhommoù kellidel gant an tiegezh-se.

Furm gurzhet en un anv : **argargad** g., ls.:**-idi, argargat** ag..

A.- Evit a sell ouzh ar c'hedskor e reer un diforc'h etre "personnes à charge" (sk. bugale vinor, kerent klañv, h.a.) hag ar pezh a c'hell bout er c'hontrol anvet "débiteurs d'aliments". Lakomp ur vaouez intañvez, 50 vloaz, bet en ospital, o tleout 5000 F : dezhi daou vugel yaouank ("personnes à charge") : digresket e vo he dle marteze da 3000 F ; bogen dezhi ur mab koshoc'h o c'hounit mat e vuhez, hemañ vo "débitteur d'aliments" ha paeañ a ranko an hollad pe ul lod eus an dle. Mat e ve, da'm soñj, hon bout gerioù kemparzhek evit an daou veizad. N'on ket a-enep da **argargad** (a!a!a!) "personne à charge" ; evit egile, ne welan ket gwall spis, **argargeg** ls.:**-eion** marteze ? Pe ober gant ur rakger all ? Spletusoc'h e ve moarvat : **ergargad** ??? Kudenn *pro-* dalc'hmat.

B.- Ya, gwell eo kaout ur c'houblad termenou kendave, o verkañ pep hini eus an div gevrenn, eleze an den a zo tud all en e garg, an dud a zo e karg an den-se. An aesañ neuze eo arverañ an daou lostger kendave *-our, -adour* (sl. *KIS-E009,-E010, Preder 123-124/ 64-69, 1969*), pezh a rofe tro da gaout un trede termen en *-ad* pe *-adur* evit menegiñ an danvez hanterat. Kinnig a ran ober gant ar verb eeunañ a gaver war ar sterva-se : **bevañ**, en e gemeradur "magañ", "rein peadra da vevañ". E-se, ar **bevour** a ve an hini a zo tud all en e garg ; ar **bevadour**, an hini a zo e karg unan all ; ar **bevadur** a ve ar garg hec'h-unan, ar peadra da vevañ. Sk.:

An intañvez meneget gant A zo **bevourez** da zaou vugel, pezh a c'haller lavarout c'hoazh : bez' he deus daou vugel **bevadour**. He mab koshoc'h zo **dleour bevadur** dezhi.

Ur gudenn a araogenn a sav amañ. Penaos lavarout : "daou vugel zo **en** he

bevadur" pe "**war** he bevadur" ? Skouerioù a gaver eus arver an eil araogenn hag eben e-barzh troiennoù heñvel : "bevañ **diwar-goust, àr-goust, e mizoù, e karg unan bennak**". Dibab a rafen a-walc'h an araogenn **en**, dre an abeg-mañ. Abaoe ma sturyezhomp, bewech m'hon eus gallet hon eus dispartiet ar c'healiou o tennañ da zomani ar vuhez diouzh ar c'healiou o tennañ da zomani ar beved. Tidek e c'hell bezañ e-keñver istor ar yezh ent strizh, ha c'hoazh da wiriañ e ve, steriek-leun eo e-keñver an istor a genderc'homp. En degouezh-mañ, e savelfen ur c'heñver etre **war** ha domani ar beved (**diwar-goust, arvevad**, h.a.), hag e virfen **en** kentoc'h evit domani ar vuhez (kaout bugale **en** e garg, **en** e vevadur ; ur frazenn evel : "Daou vugel. zo war *vevadur* an intañvez" a glever an termen *arvevad* enni). Skouerioù :

An intañvez zo dezhi daou vugel **en** he **bevadur** ; hi hec'h-unan n'emañ ket **e bevadur** he mab henañ ; koulskoude ez eo hemañ **dleour bevadur** dezhi e degouezhiou 'zo.

An enebadur a ginnigan amañ etre **war** hag **en** zo bevennet d'an degouezh dibarek-mañ. N'eo ket da vezañ hollekaet. Kontrol mik da'm mennoz e vefe kompren e klaskan stagañ ur ster bevedel pe buhezel d'un araogenn pe d'unan all ! Diouzh an dro, en un degouezh all e ve kenkoulz an arliv bevedel gant **en** hag an arliv buhezel gant **war**.

Termenoù all a c'haller sevel diwar ar re a-us : ar stad, ar garg, an dezvad, an obererezh **bevoir** a anvfed **bevoiriezh, bevoirelezh** ; heñveldra evit **bevoud** : **bevouderiezh, bevouderezh**. Heñveldra e ve staget ouzh **bevadur** hag an termenoù savet diwarnañ ar ster-diazez : "reiñ peadra da vevañ". Sk.: an dezvadurezh o reizhennañ ar **bevadur** zo "al lezennoù, devoù, h.a. o verkañ gwirioù ha dleadoù ar gerent, ar vugale, h.a. evit a sell ar "reiñ peadra da vevañ".

KIS-E121 – Gl. mixte, mixité

(B da A, J, C, L - 12 11 73)

An termen *mixte* zo dezhañ en arver-mañ ur ster strishaet : ma kaver kevret paotred ha merc'hed.

Ne gav ket din ez eo mat ober heñvel o strishaat ster ar Br. **kemmesk**. N'eo ket bastusoc'h furmiñ termenoù evel **divrevek** (arveret da verkañ emañ an div rev gant ul loen pe ur blantenn), pe (**kem**)**meskrev**- en abeg d'ar steregezh ouzhpenn a

zo gant **(kem)mesk-**.

An diskoulm a ginnigan eo hemañ : amprestañ ar Kb. *amryw* (liesseurt, diseurtek, kemmesk), ha rein d'ar Br. **amrev** ar ster klasket, — o harpañ war ar strishadur a gaver endeo etre Kb. ha Br. evit ster *rhyw / rev*.

An termen klasket a ve neuze **amreviat** (Gl. *mixte*), **amreviadezh** b. (Gl. *mixité*).

A-geñver gant **gouevel, benevel**, e ve tu da gaout un **amrevel** o talvezout evit an teskad (*gourev + benevel*).

KIS-E122 – Gl. suffragette

(B da A, J, C, L - 12 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

Gl. *suffragette*, Sz. *suffragiste* g., *suffragette* b., Al. *Stimmrechtlerin*.

B.- Tud o stourm evit gounit ar gwir-mouezhiañ d'ar merc'hed. Tu zo da gurzhañ evel-henn : **benevvouezhiour, benevvouezhiourez** (o tistagañ ar -vv- : /-ov-).

A.- Ne blij ket kalz din da **benevvouezhiour(ez)**. Re hir eo da'm soñj. Gwell e ve forzh penaos ober gant **benvoueziour(ez)**. Met daoust ha ken fur-se eo sevel ur ger a-ratozh evit un dra a dalvadougezeh istorel, hep mar, mat un tamm warlerc'hiet hiziv ? Gwell e ve kaout ur ger hollekoc'h o verkañ stourm ar merc'hed evit o Gleichberechtigung. **Sufrajour(ez)** a gavfen mat a-walc'h evit merc'hed yaouankozh Bro-Saoz pe Amerika ar bloavezhioù tregont.

KIS-E123 – Gl. personnel de service

(B da A, J, C, L - 12 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

Gl. *personnel de service* (geriaoueg o tennañ d'ar gourc'hwelioù)

B.- War sterva ar Gl, *service* e kaver ar Br. **servij** bremañ askognet en un nebeut arverioù resis ; *gwaz-*, ma n'eo ket bet addegaset gant K.I.S. (peogwir e oa **gwazoniezh** er gwalarneg), zo bet korvoet start ganti ; *arempred-*.

Gant an arver e tenn *gwaz-* da gemer ur ster armerzhel-amaezhel, sk.: **gwazadur**, **gwazadurezh**, **gwazerezh** (gennad tredeel ≠ gounezerezh, greanterezh), **gwazour**, h.a.,

Soñjal a ran e ve dreistbec'hiañ *gwaz-* goulenn digantañ pourchas an termenoù evit ar sterva studiet amañ. *Arempred-* ned eo ket azas kennebeut, dre ma'z eus ennañ teir silabenn, — pezh a zo divastus evit ur ster-diazez.

Setu perak e kinnigan ur bennrann all : **porzh** (hBr. *porth-*, *portiat*).

Graet e vez endeo gant **porzhiad** g., ls. **:-ed** evit "mevel kafedi, mevel leti".

Tu zo da astenn arver ar bennrann-se hag ober gant : **porzhiñ**, "servijout evel matezh, plac'h-tiegezh, h.a.", "servijout ouzh taol", h.a. ; **porzhadur**, **porzherezh**, Gl. "service" er ster meneget a-us.

A.- Kavout a reer e *Chrest. Br. LOTH* (*Ar mab prodik*, testenn ar Faoued) p. 371 : "*meïd an tâd a larè d'i véoyen ( ) Ag e c'halve inōn dous er véoyen ( )*". Ne gav ket din e ve **mevelien** amañ, bogen **mevien**, liester **mav** (sl. **mab/mibien**). Petra 'ta klask pemp troad d'ar maout ? Ne'm eus tra ouzh **porzh** + (nemet e ra dave ouzh kefridi ar porzhier da geñver ar son er *Mabinogion*), met me gav din e ve ken aes all adarverañ **mav** +. Miromp **porzhiad** evit paotr ar c'hafedi pe ar preti (Gl. *serveur*).

B.- A-du evit degemer **mav** + evel pennrann-diazez war ar sterva studiet. Diwarnañ e saver an termenoù : **maviñ** (labourat evel "personnel de service") ; **maver** ; **maverez** ; **maverezh** ; **mavadur** ; h.a.. Distagadur : /maw-/ evel just.

Evel-se, ar rumm eus ar **wazourion** (Gl. *agents*) o labourat er maverezh (Gl. *service*) a ve meneget gant an anvadoù **maverion**, **koskor-maverezh** (Gl. *personnel de service*). Ur rann dibarek eus labourioù ar maverezh a c'hallfed, diouzh ezhomm, envel ur **mavadur** (**mavadur** ar predva, an hunvaou, ar c'hempenn, h.a.), — dres evel ma reer ivez gant **gwazerezh** ha **gwazadur** en arverioù kenstur. Evit ar staeloù arbennik, e ve tu d'ober gant :

maverez-klañvdi (Gl. *fille de salle*) ;

maverez-wiliouti (Gl. *fille de salle de maternité*) ; hogen : **porzhiadez** (**-kafeti**, **-leti**) (Gl. *serveuse de café, de restaurant*) ; h.a.

Gl. *femme de ménage* : evit ar rumm maverezed-mañ e ve kenkoulz derc'hel an anvadoù en arver : **plac'h-tiegezh**, **maouez-labour** (an anvad-mañ o klotañ kentoc'h gant Gl.

textitfemme de charge, — notomp ez adkej aze ster
textitmaouez gant ster-orin *mav*). Un anvad all a ve tu da sevel war batrom **de-
vezhour** : o vezañ ma labour ar plac'hed-tiegezh diouzh an eurvezh, ober anezho
eurvezhourezed.

Gl. *domestique privée* : un anv-rumm a ve da gaout :

maverez-ti, maverez prevez. Ur gudenn amañ : ha dastroet e vo eus ar bed
henvoazel an termenou **matezh, mevel** ? Ret eo dispartiañ ar gudenn-mañ diouzh
ar pleg treuzplaket diwar ar vourc'hizion c'halleger na lavaront ket mui *la bonne* (en
abeg d'an arliv dispriz a zo en o lavar gant an anvad-se) hag a ra gant an termen,
deuet da gefridiel a-du-rall en amaezhiezh gall, *l'employée de maison*.

Gl. *cantinière d'école* ; ar ger **kantina** zo kozh e Br. p'en kaver e-barzh GReg.
; gourel eo. **Kantiner, kantinerez** a gaver ivez e-barzh GReg.. **Kantinerez-skol**
enta.

A.- **Eurvezhour(ez)** a hañval bezañ mat. Derc'hel a ran da **matezh**, betek an
deiz ma vo c'hweluniadet holl vitizhion Breizh da zont da *implijidi-ti* .

KIS-E124 – Gl. auxiliaires médicaux

(B da A, J, C, L - 13 11 73)

Ret eo diforc'hañ e koskor ur c'hlañvdi (ospital, klinikenn, h.a.) : ar
c'hoskor-amaezhiadur (Gl. *personnel administratif*) ; ar **c'hoskor-maverezh**
(Gl. *personnel de service*, sl. KIS-E123) ; ar **c'hoskor-arouelañ** Gl. *personnel
soignant*).

Arouelañ (hBr. *arguil*) a ginnigan evel termen-rumm evit gronnañ kement
labour 'zo a-berzh ar vezeion, ar glañvdiourion, al leuñvourion, h.a. ; Gl. *soigner* er
ster ledan.

An **arouelerion** (Gl. *soignants, personnel soignant*) a ranner e **mezeion** hag
eilerion vezegel (Gl. *auxiliaires médicaux*) : **klañvdiourion** (Gl. *infirmiers*), **ad-
klañvdiourion** (Gl. *aides-soignants*), **bredourion** (Gl. *psychologues*, **leuñvourion**
(*kinésithérapeutes*), h.a..

Ret eo menegiñ ivez ar **skorourezed** (Gl. *assistantes sociales*), an **ostizezed**

(Gl. *hôtesses*).

KIS-E125 – Gl. *crèche*

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73) ;

(B da A - 13 02 74)

B.- E Kb. e kaver *meithrinfa*, *magfa*. Roparz HEMON a ro **magdi**. An termen-mañ zo diaes da zegemer, o vezañ ma n'eo ket al lec'h ma fizier ar vugale e-pad an eurvezhioù-labour un ti. Setu perak ez eo gwell kemer *magva* evel e Kb.. R. HEMON avat a ro da **magva** ster ar Gl. *centre d'élevage*. Hogen, war a hañval, n'eo ket bet arveret ar ger gant ar ster-se, ha tu zo da dremen e-biou da zisentez R. HEMON en degouezh.

A.- **Magva** a ve gwell miret gant ar ster roet gant R. HEMON dezhañ. Sot e ve dimp ober eveltañ ha gwarañ ster ar gerioù degaset gant unan all. Ouzhpenn se, ur *crèche* n'eo nag ur *magva* nag ur *makti*, rak ar vugale ne vezont ket degaset di evit bout maget (e ster modern ar ger — mankout a ra dimp ur ger evit Sz. *fosterage*, pa soñjan), hogen evit bout miret... Dres, e Kb. ez eus *maeth nourishment*, *maethfa*, *maethle nursery*. Mar fellfe dit mirout meizad *magañ* = *mezhur* (evit ***maezhur**), e c'hallfemp soñjal e **maezhva** (rak ***mezhva** a c'hallfe bout *mezhus* evit reoù: 'zo !), pe c'hoazh ***meirinva** (Kb. *meithrinfa*), pe ***merinva** kentoc'h. Ha tan mil foeltr, **prezeb(va)** a vije kenkoulz all ! Hogos dianav eo ster **prezeb** bremañ, 'm eus aon. Ur ger evel ***aotrva** a ve espar, sl. hIw. *al-mezhur*, *altrama fosterage*, ha Br. **aotrou...** ha (**kevala...**).

B.- *crèche* : graet 'm eus a-benn ar fin gant **magouri**, o lezel a-gostez ken va **magva** (o tarbenn da evezhiadennoù), ken da **aotrva** (abalamour d'ar choukadur kensonennoù). Gant **magouri** emañ ouzhpenn ar splet da gaout deveradoù all : **magourez** da skouer, evit menegiñ ar plac'h a ra war-dro ar vugale er **vagouri**.

KIS-E126 – Gl. absentéisme.

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

B.- War a hañval ez eus daou geal dindan an termen-se : a) ezvezañs un niver labourerion diwar gleñvedoù, h.a. ; an anadenn-se a c'haller muzuliañ diwarbouez ur feur, a c'haller envel **feur-ezvezañ** (*taux d'absentéisme*), evel ma. komzer eus *feur-genel*, *feur-kleñvel*, h.a. b) an tuadur gant ur boblañs labourerion, pe un hinienn, da ezvezañ gant pe hep gwir abeg ; er ster-se e c'haller komz eus **ezvezour** (*absentéiste*), **ezvezouriezh** (*absentéisme*). An anadenn dre-vras a vo da venegiñ an **ezvezañ** (evel ma lavarer *ar genel*, h.a.). Sk.: *Kresk an ezvezañ er greantioù brodelaet.*

A.- a) **ezvezañs, ezvezañ** ;

b) **ezvezidigezh**, gant *-idik* "troet, tuet da" ; **ezvezidig** g., ls.: **-dion absentéiste**.

KIS-E127 – Gl. débouché professionnel

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

B.- Evit ar c'henwerzh e reer gant **digorva**. Ledan a-walc'h eo ster an termen-mañ evit ma talvezfe ivez er ster klasket : **digorva micherel**.

A.- **Digorva** ??? Evit a sell ouzh ar micherioù e talv ar ger, a gredan, kement ha "profession non encombrée". Un dra bennak evel **distouv** a hañvalfe din gwelloc'h. Gerioù all a c'hell bout arveret : **stevet/distevet** (ne gredan ket kinnig **distivet** memes tra !).

(P'emaon war ar gerioù-se e ve tu da ober deiz pe zeiz gant *sti* - ger gwenedekizel : "*sonet-hu sonerion, sonet munut ha sti*" "sans relâche" ≠ "stank" (LOTH, RC 43, 157, eus **stīg-* "piquer, s'accrocher à", sl. **stiogan**). LOTH a dro "serré".)

Me gav din e c'hallfer lavaret : ur vicher **distev, un distevad, distevañ**, h.a..

KIS-E128 – Gl. sténodactylographe

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73) ; (U, B - gouere 74)

Gl. *sténodactylographe*, Sz. *typist & stenographer*, Al. *Tippfräulein*.

B.- E Br. ez eus termenoù endeo : **berrskriver(ez)**, **bizskriver(ez)**. O vezañ ma'z eo ur vicher e ve gwell da'm meno ober gant termenoù dre *-our*, o virout an termenoù dre *-er* evit an obererion hep meneg eus ar vicher.

Daou ziskoulm : pe, evel an alamaneg, ober gant **biskrivourez** hepken, ken evit ar vizskrivourez ent strizh, ken evit ar verrskrivourez-bizskrivourez.. Pe, evel e galleg, sterniañ an daou rakger a-geveldod ouzh an hevelep pennrann : **berrbizskrivourez** (hep kemmadur evel just goude berr— hervez ar reolenn).

A.- **Berrbizskrivourez** a hañvalfe din bezañ resisoc'h. Pe **berrskrivourez** hepken (rak pep "sténographe" — nemet re ar Sened pe an UNO — zo "dactylographe" peurliesañ, hag evit gwir e ve gwell kavout ur ger all evit "sténographe" an UNO pe ar Sened : ar ger amañ a dalv kement ha grefier ledouek.

U, B.- En displegadenn gendael PKB-1310, embannet war *Emsav 91/224-226, 1974*, ez eus bet ezhomm eus **berrbizskrivañ** :

"Ar [skolioù] pouezusañ eo re an "Deskadurezh vroadel", a ra dreist-holl war-dro ar re yaouank. Da skouer, evit dont da vezañ sekretourez, e c'haller prientin an diplomoù C.A.P., B.E.P. **berrbizskrivañ**, pe ar B.T.S. **sekretourez-verañ** ( )".

Gwell enta ober gant an termen ent hir. En arver, e tiwano moarvat ur stumm diverret a zoare all : B.B.S., perak ket

KIS-E129 – Gl. résignation

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

B.- "Se résigner à" er ster gwan ("J'ai raté le train, je me résigne à aller à pied"), a c'hell bezañ troet dre **en em grennañ da**. Er ster kreñv ("Devant la mort on ne peut que se résigner" ≠ se révolter), e c'haller ober gant **emblegañ (da)**.

"Résignation" zo dezhañ bepred ar ster kreñv. Ober gant **emleg**,

emblegerezh, emblegoni hervez an arster (evit **emblegoni**, sl. VALLÉE xviii ; *-oni* a dalvez amañ da bouezañ war an arvez kantaezel, dangorel eus ar c'heal).

A.- **Emblegoni** zo mat-tre ; klasket 'm eus dija advevañ ar gerioù en *-oni* : "N'eus ket a **yezhoni** ennañ" ("Il n'a pas le sens de la langue"), (a **yezhaouoni** "des langues" ; a **jedoni** "la bosse des maths"...).

KIS-E130 – Gl. préparateur en pharmacie

(B da A, J, C, L - 13 11 73)

Evit "préparateur" er ster-mañ end-eeun e ro VALLÉE an daou dermen **darbarer, darbarour**. **Darbarer** avat a vez bremañ arveret evel kevatal da "manoeuvre". Ret eo ober gant **darbarour** hepken : **darbarour apotiker**. En hevelep doare e ve lavaret : **darbarour arnodva**, h.a...

KIS-E131 – Gl. confidentiel

(B da A, J, C, L - 13 11 73) ; (A da B, J, C, L - 15 11 73)

B.- Hervez ster an termen e vo kevatalioù Br. disheñvel. Ar ger **kuzhut** b. a dalvez evit ar c'hendivizoù graet e kuzh (pouezañ a ra muioc'h war furm ar c'hendiviz eget war ar rinoù fiziet evel-se) ; diwarnañ e teverer : **kuzhutel v., kuzhuter, kuzhutel, kuzhutadenn**, h.a..

"Confident" zo troet gant ar geriadurioù gant **mignon-kuzul**. E gwir, kichen-ha-kichen e weler termenoù gant **kuzh-** ha termenoù gant **kuzul** (sk. GONidec : v° "confidentiellement ( ) **e-kuz, e-kuzul** ( ), ken ma teuer da soñjal ez eus bet un treuzgerdarzh o c'hoari.

"Confidentiel" a verk e yezh al levierzh hag an diplomaterezh ur stlenn rinek a dreuzkaser e doareoù resis, rinek ivez. Kinnig a ran daou dermen, an daou savet

diwar **kel** ("kuzh, rinek" evel e **dirgel, diskel**, h.a.) : **dangel, kengelañ**. Sk.: "Un teul *dangel*, ur c'heloù *dangel*" (Gl. "confidentiel"); "*kengelañ* ur c'heloù" (Gl. "transmettre confidentiellement"); "*kengelañ* un teul (ouzh)" (Gl. "communiquer confidentiellement").

A.- A-du ganit : a) **kuzhut** + (**kuzhutaat** ? **-aer** ? drol eo ar ger ; petra eo an -ud^h -se ? b) **dangel/kengel** +.

KIS-E132 – Gl. état d'âme

(B da A, J, C, L, R - 26 01 74)

Ar ger "âme" n'en deus ket amañ ar sterioù roet dezhañ gant an drabedoniezh (dre enebadur ouzh "korf" diouzh un tu, ouzh "spered" diouzh an tu all), na gant an doueoniezh (ma verk ur voudelezh distagadus diouzh ar c'horf), na gant ar vredoniezh (ma'z eo bet dilezet forzh penaos e gounid termenoù all), na gant al lennegezh er c'hemerad un tammig dispredet a "kalon, nerzh-kalon", hogen ur ster o tennañ d'ar santadurezh, d'ar gantaezelezh, d'an dangorelezh.

Ur fazi e ve da'm meno ober amañ gant **ene**. E Br., an termen *ene* zo bet arveret e-pad pell war dachenn an doueoniezh nemetken. Un arver trabedoniel a voe ivez e kement ma voe brezhonegerion o plediñ gant an drabedoniezh. VALLÉE hag ar gwalarneg a glaskas astenn ster **ene** betek tachenn ar vredoniezh, o sevel termenoù evel **neoniezh**, h.a. — nemet e hañval doueoniourion evel Maodez GLANNDOUR kaout diegi oc'h ober gant un hevelep termen war dachenoù ken disheñvel ha doueoniezh ha bredoniezh, — un diegi heñvel o devoe ar vredoniourion a yezhoù all, pa zistaojont arver "âme", "soul", "Seele" evit sevel termenoù kalvezel diwar ar gresianeg ψυχή. Dre an hevelep abeg he deus K.I.S. kinniget pell 'zo endeo termenoù diwar *bred*.

Evel a welimp pelloc'h en deus *âme* en droienn *état d'âme* sterioù un tammig disheñvel. Da gentañ ur ster resis, bredoniel, paourat dre ar gouizielaat, a c'haller dec'heriañ dre **kantaezelezh** ; er ster-se, "état d'âme" zo kenster da "état affectif", **stad kantaezel**. D'an eil, ur ster kempleshoc'h, diresisoc'h, pinvidik, a zo hini ar gedvuhez hag al lennegezh. Evit gwiskañ an eil ster-se, e ranker lezel a-gostez an termenoù nevez er yezh evel **kantaez-**, **dangor-**, hag ober gant termenoù koshoc'h, n'eo ket peogwir e vent anavezetoc'h, hogen peogwir ez int pinvidikoc'h a zavez ster dre berzh o ment amzerel. Soñjal a ran er gerioù diwar **santout**, hag ivez en un

termen a zo bet arveret c'hoazh war sterva kantaezañ a-raok ma voe eus an termen, ar ger **askre**.

E-touez an termenoù diwar **santout**, e lezfen a-gostez **santerezh** ha **santidigezh** pa verkont un ober, un tennder na glotont ket amañ. **Santadurezh**, en eneb, a verk un ergorenn gempleshoc'h, klokoc'h, un dra bennak evel ar santout devoudel, hollad ar santadoù dibarek en devez un den.

Ar ger *état* en droienn *état d'âme* ne verk ket disoc'h ur c'hantouezañ ergorel evel, da skouer, en droienn "état des lieux", hogen disoc'h ur c'hantaezañ a-vec'h ergorelaet, muioc'h kounaet goude taol eget stadet war an taol (pe, en ul lavar resis : muioc'h anavezet dre argantvout eget dre gantvout, — e zistrujañ e ve klask ergorañ outañ war an taol). Setu perak e kav din ez eo gwell lezel a-gostez amañ an termenoù o verkañ disoc'h ur sell a-ziavaez, ergorelaus, evel **neuz**, **liv**, **arliv**.

Pellaat a rafen ivez termenoù evel **doug**, **tued** oc'h emplegañ un tennder, un oberiadegezh na gaver ket dre ret en "état d'âme".

Soñjet 'm eus er ger **aoz**, o taveiñ d'un droienn meneget gant GON. II : "Ne oa ket a aoz vat hiziv", tr.: "Il n'était pas de bonne humeur aujourd'hui". Hogen an "humeur" ned eo ket an "état d'âme", dre an arbenn end-eeun ma'z eo un elfenn difetisoc'h, hollekoc'h, ergorelaetoc'h (sl. KIS-E101, *Preder 159-160/85 hh.*, 1972). An *aoz*, diouzh he zu, a empleg a-walc'h ur sell a-ziavaez, — **neuz** n'emañ ket pell. An hevelep arbennadenn zo d'ober ouzh termenoù evel **stumm**, **stuz**, **doare**, — hemañ diwezhañ oc'h emplegañ ouzhpenn un intent diouzh an erdal ("doare ar santadurezh" a ve intentet evel "an doare santadurezh").

A-benn ar fin e kredan ez eo c'hoazh ar ger **stad** an hini azasañ, pe ac'hoel an nebeutañ diazas. Ma ne zispella ket ar sell a-ziavaez, da vihanañ ne sach ket an intenterezh war-du ennañ ; a-hend-all ne empleg ket dre ret na tennder nag oberiadegezh. Un tammig dispis eo, — spisted a rank kemer digant an eil termen eus an droienn.

Kinnig a ran enta : **stad santadurezh**, ouzh e gompren evel emzalc'h kantaezel an den-mañ-den er pred-mañ-pred.

Un arbennadenn a c'hell koulskoude bezañ graet ouzh arver an termen *santadurezh* aze. Ar santout a empleg ur c'houzañvadegezh nad emañ ket dre ret en arganteul an droienn "état d'âme". N'eus diaester ebet o komz eus stad santadurezh arvester ur gweledva, diaesoc'h komz eus stad santadurezh un den e barr an angerzh, ar gonnar, an entan, — en angerzhioù e vez un arvez oberiat, dialuskek na glot ket gant "santadurezh". An termen-mañ, mard eo azas e degouezhioù eus arver "état d'âme", a ziskouez bezañ re strizh e sterva evit an degouezhioù o lakaat e kont elfennoù oberiat ha dialuskek.

Setu perak e kinnigan, e-kichen **stad santadurezh**, an termen **stad askre**. **Askre**, evel termenoù all o verkañ ul lec'h eus ar c'horf sellet evel sez un arvez buhezel hag o tont da vezañ dre riskladur ster anv an arvez-se, zo bet sellet evel sez an emskiant kantaezel ha divezel, sez an angerzhioù ivez. E gwir, chom a ra digor c'hoazh sterva an termen-se dre berzh an nebeut arver a zo bet graet anezhañ. Chom a ra dezhañ d'en em savlec'hiañ a-gevret gant an termenoù all nes o ster d'e hini, **kalon, kaoued, kreizon, endon, kerc'henn**, h.a.. Ken, pa saver un droienn nevez diwarnañ, e ranker derc'hel ar pezh en deus a ster e stad bremañ ar yezh, hogen ivez ne c'haller ket na wiskañ warnañ elfennoù ster nevez (a-zivout an nevezsteriañ, an amparañ gwiskadoù ster nevez, sl. *Emsav 82/308, 1973*). An nevezsteriañ, o c'hoarvezout bemdez hogen en un doare diheverz evit ar gerioù arveret paot, a c'hoarvez a-vras evit ar gerioù nebeut arveret pe manet pell diarver pa vezont stlapet en-dro e-kreiz froud ar yezh.

Mar seller, e lavar ar gedvuhez pe al lennegezh, ouzh an askre evel sez ar santadurezh, an argerzhioù, an emskiant kantaezel ha divezel, h.a. (lakaat a ran "h.a." a-ratozh evit merkañ ez eo digor ivez an arganteul), ez eo an termen **stad askre** ar c'hevatal dikañ eus ar Gl. "état d'âme".

Amañ da heul e roan un nebeut frazennoù gallek gant o zroidigezh vrezhonek a-benn amprouñ ar ginnigadenn a-us.

"Il est difficile d'exprimer clairement ce que cette pièce suscite dans l'âme".

"Diaes eo displegañ fraezh ar pezh a enaou ar pezh-c'hoari-se en askre". (Lizher gant GORKI da ČEXOV, du 1898).

(Anzav a ran e ve kenkoulz lakaat : "( ) en ene" pe "( ) er santadurezh" pe c'hoazh "er santerezh".)

"L'avocat Koni adressait spontanément à Tchékhev une lettre chaleureuse, et à cet homme qu'il ne connaissait pas personnellement, Tchékhev dévoile son véritable état d'âme." (Nina GOURFINKEL, *Tchékhov*, Paris, 1966).

"Ar breutaer Koni, dioutañ e-unan, a gase da Čexov ul lizher gwrezek, ha d'an den-se na anaveze ket ent personel e tiskoueze Čexov stad wirion e askre."

(Amañ e ve tu da lavarout ivez : "( ) stad wirion e spered", gant un arliv, ha n'ouzon ket avat ha fealoc'h e ve da ster an destenn).

"L'esprit de Munich est une maladie de la volonté chez les peuples nantis. Un état d'âme permanent chez ceux qui se sont abandonnés à la poursuite de la prospérité à tout prix."

"Spered München zo ur c'hleñved eus ar youl gant ar pobloù bastet. Ur *stad askre* padus gant ar re o deus en em roet da glask ar berzh armerzhel koustet

a gousto." (SOLŽENICYN, *Prezegenn ar Priz Nobel*).

KIS-D133 – Notennoù da heul emvod K.I.S. Roazhon eus an 2 C'hwevrer 1974 (B, J, C, L, N, P, R). Sternioù-daveiñ ar gersaverezh.

E savidigezh un termen nevez e labourer war deir zaolenn : a) en amgant an danvez arganteul b) en amgant an danvez kanteul k) en amgant an danvez arver,

a) En amgant an danvez arganteul.

Daou zegouezh : pe ez eo termenet endeo an arganteul, pe n'eo ket.

Termenet eo an arganteul.

An degouezh-mañ eo hini an dec'heriañ ster : er pleustr ez eus da reiñ e Br. ur c'hevatal d'un termen eus ur yezh all pe, rouesoc'h, da eztaoliñ en ur ger ster un droienn Br.. Al labour zo neuze c'hwiliañ an arganteul en e holl arvezioù, er pleustr lakaat a-wel arverioù pennañ ar c'hanteul kent ha, dre se, keñverioù an arganteul gant an arganteulioù all. Sk. pa glasker kaout ur c'hevatal Br, d'ar Gl. "état d'âme", e lakaer a-wel holl arverioù ar ger *âme* ha, dre se, an holl arganteulioù a-geñver gant sterva ar ger-se, eleze gant an termenoù all a gaver warnañ : "esprit", "psyché", "affectivité", h.a..

N'eo ket termenet an arganteul.

An degouezh-mañ eo hini an dec'heriañ eul (sl. *Emsav 81/306 hh.*, 1973). Ar sturyezhañ zo neuze kenweet gant un imbourc'h all, gouezoniezhel, niderezhel, h.a., War un dro e ranker termenañ an arganteul hag ar c'hanteul, an termenañ-kanteul o kaout ur roll a venveg en termenañ-arganteul. Da skouer meizad an "odeata" zo bet savelet dre veur a lankad : a) evit doareañ un dibab eus ar vouezhierion saoz o dije mouezhiet frankizour mar en dije bet ar Strollad Frankizour chañsoù da gaout levezon, hogen a vouezhie evit ur strollad all n'en doa ket tre o mennoioù nemet en doa chañsoù da drec'hiñ (sl. *Emsav 43/240*, 1970), – an termen Gl. a glasked treiñ oa "polarisation", hag o vezañ ma ne oa ket krouet c'hoazh ar ger "bleinekaat", e voe savet ar ger "odeata" na venege ket ar "bleinekaat" hogen ar wikefre anezhañ b) ur wech krouet "odeata" e voe ergerzhet e zanvez arganteul, ha termenet e voe : "mont diwar un hent klotus met amspletus etrezek un hent spletusoc'h met amglotus" ha roet e veze skouer an destuziañ (sl. *Emsav 43/240*, 1970), hag al luskadoù breizhek oc'h "erlec'hiañ palioù faos diraezadus ouzh ar pal gwirion dreist-diraez" (sl. *Emsav*

43/240, 1970 ; 84/417, 1973) ; anat eo e oa savelet un arganteul nevez disheñvel rik diouzh arganteul "polarisation, bleinekaat". Da verkañ ez eus e voe al lankad-sturyezhañ o tisoc'hañ gant an termen "odeata" poent-loc'hañ ul lankad-meizadañ o tisoc'hañ gant an arganteul nevez-se.

b) En amgant an danvez kanteul.

An dachenn da imbourc'hiñ amañ eo hini barrezhioù ar yezh. A-dal d'an ezhomm dec'heriañ war ergorelaat (na vo ergorelaet da vat nemet ur wech kavet ar c'hanteul azas), e saver roll an elfennoù yezh dezho un derez bastusted. Aze, evel ma verk A en e emziviz gant J, e rank c'hoari 1) un anaoudegezh vat eus ar brezhoneg 2) ur chem micherel a vez gounezet tamm-ha-tamm gant pleustr ar sturyezhañ. Anaoudegezh vat eus ar brezhoneg a empleg, ouzhpenn anaout geriadur ha yezhadur, bezañ arroutet war pezh a anvin dialusk-kreskiñ ar yezh : abaoe 150 vloaz ma vez lakaet ar brezhoneg da emdreñ, da azasaat ha da greskiñ ent sturiadek, ez eus bet savelet tamm-ha-tamm boazioù, pennaennoù, reolennoù, kenglevioù nad int ket peurliesañ endalc'hus groñs, nemet a ranker anaout. Evit o anaout en doare bastusañ e ranker anaout ivez ar perag hag ar penaoz anezho, dreist-holl bezañ gouest d'o savlec'hiañ en istor ar yezh hag en istor ar yezhoù. Un dachenn all ma rank ar sturyezher bezañ stlennet mat eo ar parzh-se eus dialusk-kreskiñ ar yezh a anvin dialusk an talbenn. Abaoe ur pemzek vloaz bennak, dindan atiz K.I.S. pergen, ez eus bet aozet ur gorvoidigezh reizhiadek eus barrezhioù ar yezh ; ouzhpenn plediñ gant ar c'heñverioù kanteul-arganteul, ez eus bet savelet reizhiadoù eus ar c'heñverioù etrekanteulel, pezh a anver "arc'hwelioù-treuzkiz". An arc'hwelioù-treuzkiz, a vez pleustret mat e par ar c'hramadeg, a vez peurliesañ gwalleget e par ar gerlunierezh : er "Yezhadurioù" e vez roet ur renabl berr ha digempenn eus ar rakgerioù hag eus al lostgerioù (sl. *Yezhadur bras ar brezhoneg* gant KERVELLA : Ar stummañ gerioù, pp. 425-470), ha kinniget ar re-mañ evel elfennoù sonnet pa n'eo ket evel binvioù o deus talvezet gwechall da sevel ar yezh, — houmañ o vezañ intentet evel ur furm echu, ur meni entelekiezh. En devoud, ar gerlunierezh zo al "lec'h" eus ar yezhañ ma c'hoarvez ar brasañ birvilh hag ar brasai krouiñ. Eno e tiwan arc'hwelioù-treuzkiz nevez ; sl. da skouer an diforc'hekadurioù diwanet abaoe dek vloaz (hag int bepred war o lañs) etre gronnadoù rakgerioù evel **ken-/ked-/kant-** ; **hont-/tra-/dreist-/us-** ; **he-/eo-** ; **di-/de-/dis-/dez-** ; **gour-/dreist-/meur-** ; h.a.. Anat eo e rank ar sturyezher kaout un anaoudegezh resis, bezan kevraok ouzh durc'hadurioù diwezhañ ar gerlunierezh, ouzh dialusk an talbenn, a-benn kemer perzh leun d'e dro er gerlunierezh hag en dialusk-se.

Un niver pennaennoù a bouez zo da vezañ heuliet ivez en amgant an danvez kanteul : reolenn an armerzh (diskouez bepred pizhoni e-keñver engouestlañ barrezhioù ar yezh : kaout bepred un "abeg sonn" evel ma lavar A evit krouiñ ur

furm nevez, diwall diouzh ar gerc'hwezh koulz ha diouzh ar c'healc'hwezh ; na forañ an elfennoù, ar rakgerioù dreist-holl a zo ur varregezh vevennet-kenan) ; reolenn ar graoñell (sl. *Preder 138/29, 1970 ; 159-160/83-84, 1972*), h.a.. Aze ivez ez eus un arroutadur da c'hounit tamm-ha-tamm gant ar pleustr.

k) En amgant an danvez arver.

An termen nevez a zeuy da gemer e lec'h e-touez termenoù all hag en devo outo keñverioù liesek o tennañ d'ar stervaoù, d'ar furmoù, d'an ereoù arganteulel fiñvus, h.a.. Dav eo teurel evezh ar muiañ gwellañ ouzh ar c'heñverioù-se. Diaes eo. Dic'hallus eo forzh penaos rakwelout an holl geñverioù a ziwano etre ar ger emeur o klask krouiñ ha termenoù all eus ar yezh, ar reizhiad a vo amparet gant ar c'heñverioù-se, ar c'heñverioù he devo ar reizhiad-se gant reizhiadoù keñverioù all eus ar yezh, hag all. Aze ivez e c'hoario ijin ar sturyezher : gwell pe welloc'h e vo e labour hervez ma vo gouest da sankañ e sell don pe donoc'h e rouedad ar gallusteroù o tinodiñ, un tammig evel ma'z eo gwell pe welloc'h ar c'hoarier gwezboell hervez ma c'hell diawelout pell pe pelloc'h dedroadurioù gallus ar c'hoari bewech ma kemm lec'h ur pezh. Da skouer, pa'z eo bet krouet ar ger **kantouezañ** ha da c'houde, **kantaezañ**, n'eo ket bet merzet diouzhtu ur c'hevazaster kengerel etre an daou dermen (sl. *Preder 53-54/94, 1963*) ; hemañ n'eo deuet a-wel nemet dre an arver er frazenn : "*Kantaezañ* zo kentizhañ an talvoudoù, *kantouezañ* zo kentizhañ an anaoudoù" (*Preder 159-160/62, 1972*). An amgant-mañ zo hini ur baoted a arc'hwelioù-treuzkiz. E gwir, dre ar perzh-se e tigor war dachenn ar varzhoniezh, — pa'z eo hini ar c'henglotadurioù gortozet ha dic'hortoz.

Notenn.- Ret en meizañ mat e vez e pep argerzh sturyezhañ un etrewered, ur monedone eus embreg ar sturyezher, etre an tri amgant-se. Dre savelañ barregezhioù ar yezh a-geñver gant an danvez arganteul e lakaer arvezioù nevez da anadiñ e hemañ ha da heul arverioù nevez evit an termen pa vo krouet. Ar reizhiad arverioù o tiwanañ etre an termen nevez ha termenoù all an taread ma kemer plas er yezh o devez ivez, levezon war e ster ha war an arganteul. Ken ma c'haller lavarout n'eus nepred a zec'heriañ ster pur hag e kaver bepred e pep dec'heriañ ster ur parzh bras pe vrasoc'h a zec'heriañ eul, — pezh a ouied endeo pa lavared ne glot nepred ur ger penn-da-benn gant e "droidigezh" en ur yezh all. Merkomp nested ar varzhoniezh ur wech ouzhpenn : pa ouzer e vez seul didroadusoc'h ma'z eo barzhoniekoc'h ar Ger. [Sl. ivez EMVR-479, *Emsav 91/237-239, 1974*].

KIS-E134 – Kb. coleddu, hBr. coledoc

(B da A - 13 02 74) ; (A da B - 13 03 74)

B.- Ha skoilh zo ouzh arver Kb. *coleddu* ha hBr. *coledoc* ? Br. **koleziñ** ?
Ar sterioù en deus Kb. *coleddu* (sl. GPC 542) a ve mat degemer holl e Br., rak
dibourvez a-walc'h eo ar stervaoù-se en hon yezh. Pe ster en doa hBr. *coledoc* ?

A.- A-zivout hBr, *coletoc* (a. 910), *coledoc* (a. 869), krBr. *Coledoc*, *Colezoc*
(a. 1218), *Collezeuc* (circa 14t kantved), sl. LOTH, *Chrest. Br.* 119,199. Anv ur
sant breizhat e ve, heñvel ouzh hini sant Kembre *Coleddawc* : "cf. gallois moderne
coleddog, chéri de, choyé" eme LOTH, 199 n.3. Ur "ger-tasmant" e ve, hervez GPO
542 na ra ket anv anezhañ, met sl. *coleddu* "taking care, supporting, cherishing"
gant ur skouer eus 1770 hepken. Diwan *coledd* "cultivation, nurture, care", hep mar
sl. GPO 1.m.. N'eus enebadur ebet ouzh arver ***kolez** + e Br., daoust ma ne welan
ket spis orin ar ger.

KIS-E135 – Br. he- dirak ur vogalenn

(B da A - 13 02 74) ; (A da B - 13 03 74)

B.- Mar degouezhfe dimp lakaat *he-* dirak ur vogalenn, petra a ve d'ober ?
*heanav, ***heene** ?

A.- *he-* + *S* : ***heanav**, h-a. hep kemm, da'm soñj, ha ***heammerdiñ** mar fell
dit... Ar stok-sonennoù n'en deus mann d'ober.

KIS-E136 – Br. -our/-elour

(B da C - 01 03 74)

Gwell "sokialouriezh **emverour**" eget "s. **emvererezhel**", "nerzhoù

emverelour" eget "n. **emvererezhel**". **Emvererezhel** ne glot ket aze, sl, ar pennad a-zivout *-el* hag *-ek* e-barzh *LAVAR 05* ; un nemedenn eo **daelerezhel, daelerezhed,** rak **daelerezh** zo divellsteriek (ul lamm-ster zo etre *dael-* ha *daelerezh-* : **daelel** = "o tennañ d'an Dael" !). Termal a c'haller etre **emverour** hag **emverelour**. An hevelep kudenn eo hini an dibab etre **kempennour** ha **kempennelour, kreizennour** ha **kreizennelour** ; un arliv zo etre an daouadoù-se, aes da intent, diaes a-wechoù da zedalvezañ : **emverour** = "a-du gant an emvererezh hag o pleustriñ anezhañ" ; **emverelour** = "a-du gant an emvererezh hep e bleustriñ dre ret". Dav eo anzav ne vez ket dalc'het kont bepred eus an diforc'h-se soutil a-walc'h : **frankizour** a arverer e pep degouezh, ha nepred **frankizelour** (ken m'en em gav dieub hemañ evit un arver da zont marteze) ; **emrener**, ha n'eo ket **emrenelour** pe **emreneler** ; h.a..

KIS-E137 – Delizherennadur an hebreeg

(A da B - 13 03 74)

1° Kensonennoù

א	'	'āleph						
ב	b	be(y)t ^h = bêθ		ב	b ^h	ḅ		(1)
ג	g	gi(y)mel		ג	g ^h	ḡ pe : ḡ		
ד	d	dāleth ^h		ד	d ^h	ḏ		
ה	h	he(')						
ו	w	wāw						
ז	z	zayin						
ח	ḥ	ḥe(y)th						
ט	ṭ	e(y)th						
י	y	yo(w)dh						
כ	k	kap		כ	k ^h		x	(1)
ל	l	lāmed ^h						
מ	m	mem						
נ	n	nu(w)n						
ס		sāmek ^h						
ע	'	ayin						
פ	p	pe(h)				p ^h	f	
צ	š	šād ^h e(y)						
ק	q	go(w)p ^h	= qôf					
ר	r	re(y)š						
ש	s	si(y)n						
שׁ	š	ši(y)n						
ת	t	tāw		ת	t ^h		θ	

(1) Treuzskrivadurioù posubl.

2° Sonennoù

Hir		Berr			Peurverr	
אָ	ā	א	a	(= [â])	אַ	ă
עֵ	ê	ע	e		עֵ	ě
עֶ	ē					
יֵ	ī	י	i		יֵ	ï
וֹ	ô	ו	o		וֹ	ö
וֶ	ō					
וּ	û	וּ	u			

[En hebreeg e teraou an holl c'herioù gant ur gensonenn, setu perak e talvez an א da skor evit skrivañ ar vogalennoù. Da skouer : ar ger אור "gouloù" a vez distaget /or/, gant un א da harpañ ar vogalenn war-lerc'h (YBAN).]

KIS-E138 – Delizherennadur an arabeg

(A da B - 13 03 74)

1° Kensonennoù

ء	'	'amza	
أ	a	alif	
ب	b	ba :	
ت	t	ta :	
ث	θ	θa :	
ج	ǰ	ǰi:m	[dǰi : m]
ح	ħ	ħa :	
خ	x	xa :	

د	ḏ	ḏa : l	
ذ	d	da : l.	
ر	r	ra :	
ز	z	za :	
س	s	si : n	
ش	š	šī : n	
ص	š̄	š̄ḏ : d	
ض	ḏ̄	ḏ̄ḏ : d	
ط	ṭ̄	ṭ̄a :	
ظ	ž̄	ž̄ḏ : d	
ع	‘	‘ajn	(ledan : ğ)
غ	γ	γajn	(ledan : ř)
ف	f	fa :	
ق	q	qḏ : f	
ك	k	ka : f	
ل	l	la : m	
م	m	mi : m	
ن	n	nu : n	
ه	h	ha :	
و	w	wa : w	
ي	j	ja :	

2° Sonennoù

ب	a	ب	i	ب	u
---	---	---	---	---	---

[Arveret hon eus al gensonenn skor ب, pezh a ro a-getep /ba/, /bi/, /bu/ (YBAN).]

N'eus delizherennadur kefridiel ebet degemeret gant an holl. D'an tostañ on chomet ouzh ar c'henarabeg. Sk. *Ibn Xaldun, Kadafi, Maṣreb* (= Maroko), al-Ẓezair (n'eo ket ret merkañ hirder ar sonennoù), Sl. sk. *Sprachen* 274 (en *Das Fischer Lexikon*, Frankfurt am Main, 1961).

KIS-E139 19 04 74 (B da A, J, C, L)

Gl. *motif, motivation, mobile*.

Daou amgant zo da lakaat e kont evit studiañ ster an termennoù-se : an amgant klasel, hini an "amselledoù poellel", an amgant arnevez, hini an "elfennoù bredel" diemouez peurliesañ. O vezañ ma chom pleustret-tre an daou amgant, e ranker sevel termennoù azas e pep hini anezho.

Amgant klasel : an amselledoù poellel.

Gl. *motif*

Dav eo merkañ an diforc'h, dianav d'ar gwalarneg, etre "arbenn" hag "abeg" (**arbennoù** un anadenn $\neq$ **abegoù** un dibab). Br. **abeg**.

|| "Dre-vras e reer *abeg* eus poell un ober" J.P. SARTRE.

Gl. *motiver*

Er c'hemeradur klasel e talvez ar ger-mañ bepred : "displegañ, kantreizhañ (un ober) diwar-bouez abegoù". Br. **reiñ da abeg da, kantabegañ**.

|| "Da *abeg* da'm ezvezañs e'm eus roet ar c'hleñved"
|| "Dre ar c'hleñved e'm eus kantabeget va ezvezañs"

Diwall a dreuzdec'heriañ hag a arverañ "**abegañ**" amañ : "Abegañ ezvezañs unan bennak" a dalvez : "Kavout abeg en ezvezañs unan bennak".

Evit an aog. e c'haller arverañ ar furm goazh e-lec'h ar furm glok (evel "digor" e-lec'h "digoret") : "Un ezvezañs **kantabeg**". Er ster kontrol : "Un ezvezañs **digantabeg**" (eleze : "hep abeg displeget, kantreizhet").

G. *motivation*

1) Perzh bezañ abeg : **abegelezh**. Da geñveriañ ouzh "arbennelezh",

"Ar glav zo un anadenn a zispleger dre an *arbennelezh*, an daeroù un anadenn a zispleger peurliesañ dre an *abegelezh*".

2) An amselledoù a dalvez da abeg evit divizout, displegañ, kantzhañ un ober. Br. **kantabegañ +**.

"Un diviz ne vez nepred muioc'h eget un enezennig a sklaered war ur morad teñval ha fiñvus a c'halloudelezhioù diemouez : dic'hallus e hañval bezañ ur *c'hantabegadur* klok ; an diemouez a dalvez da zremmwel da forzh pe deskad abegoù ; an diemouez n'eo ket *abegelezh*, hogen andon a *abegoù*" P. RICŒUR.

Gl. *mobile*.

Un diforc'h all a vez graet etre "**abeg**" ha "**dougad**". An **dougad** eo pezh a zoug d'an ober. Poellel, ergorek, kantzhus eo an "abeg". Kantaezel, dangorek, e-maez kantzhus eo an **dougad**. Br. **dougad**.

"Intent a reer an *dougad* evel un dra bennak, o vountañ : ur c'hoant eo, un argerzh, ur youl, ur fiñvad eus ar santerezh o pouezañ war ar mennerezh hag o tegas d'un diviz. An *abeg* zo un danzead-spered, ur meizadur eus ar spletoù, an dereadelezh, ar reizhded a zo gant un diviz kemeret pe da gemer ; ur poell d'an ober, ur bennaenn sklaeriet ha prederiet, o teurel levezon, n'eo ket mui war barzh santerezhel, hogen war barzh meizerezhel hon natur" LAFAYE.

"An *abeg* zo dezhañ doare ur priziadur ergorek eus ar blegenn. An *dougad*, en eneb, a intenter peurliesañ evel un devoud dangorel. Bez' ez eo hollad ar c'hoantoù, an angerzhioù a'm bount da gas un ober lavaret" J.P. SARTRE.

Amgant arnevez : elfennoù bredel.

En amgant arnevez, hini ar vredoniezh, ar stlennoniezh (ar stlennañ yoc'hel), an argeloniezh, h.a., e talc'her dre-vras d'an hevelep ster evit **abeg** ha **dougad** (*motif*,

mobile), nemet e roer ur ster disheñvel d'an termenou "motiver", "motivation".

G1. *motivation*.

1) (Bredoniezh) Teskad elfennoù breidel diemouez o luskañ mab-den da er-saviñ en doare-mañ-doare. Br. **lusked** g..

"*Lusked* a reer eus ar pezh a lak fiñv en ur bev pe, gant gerioù all, eus ar pezh a ra dezhañ ober. Daoust hag ez eus aze abegoù evel ar re lakaet a-wel gant an emselliñ, pe *dougadoù* diemouez, pe *luzadoù* (pulsions) bevedel, pe c'hoazh *kenradurioù* (stimulation) fizikel ? An termen *lusked* n'en lavar ket, ha dindanañ e kaver, e lizheradur ar vredoniezh, gwech displegadurioù e termenou davedelour, gwech displegadurioù e termenou alvezelour" G. DURANDIN.

"E-lec'h an termen *mennad* a gaver peurliesañ en teulioù pabel, ez arverimp an termen *lusked*. Kalvezeloc'h eo a-fet bredoniezh ha menegin a ra gwelloc'h teskad an nerzhoù bred o werc'hañ e danzeadur ur *mennad*" A. BENKÖ & J. NUTTIN.

"Al *luskedoniezh* (étude des motivations) zo an imbourc'h, diwar-bouez dezrannerezh, war an emzalc'hioù pe an ezhommoù-diazez, oc'h erzerc'hañ dre an dibaboù, an ersavioù, ar gwellvezioù/distaoladoù, ar savlec'hiadurioù a-berzh an dud war un dodenn roet. Embreget e vez studi al *luskedoù* en daranverezh, en arwerzhouriezh." *Dictionnaire des media*, Mame, Paris 1971, p.183.

2) (Argeloniezh) Keñver kenheñveliezh etre an arouez (kanteul + arganteul) hag ar werc'henn arouezet, an arouez o tont neuze da vezañ un ardamez —sk, ar c'heñver kenheñveliezh etre al leon hag an nerzh, ar Groaz hag ar Gristenion, h.a.. Br. **kantabeg** g. ; **kantabegañ** +. An arouez hep kenheñveliezh gant hec'h arouezed a lavarer **digantabeg** ag.. An arouez ereet dre genheñveliezh ouzh hec'h arouezed a lavarer **kantabeg** ag..

G1. *motiver*.

Atizañ ul lusked en dud war-benn sturiant o moneadur. Br. **luskediñ**.

"Er ster bredkelenouriezhel strizh : luskediñ ur stroll, ur c'hlas, ur skoliad ez eo oberata e seurt doare ma kantaezont a-benn ar fin diouto o-unan un ezhomm da c'houzout pe da zeskiñ ar pezh a zo bet divizet ma teskfent. Devoudañ a reer evel-se un ersavadenn da walc'hañ an ezhomm o luskañ ar stroll war-du piaouidigezh an anaoudegezhioù gouest da derrañ an tennder dibarek-se" *Diction. des media*, p.184.

Gl. *être motivé*.

Bezañ lusket gant nerzhoù breidel da ersaviñ en doare-mañ-doare, da ziraez ar pal-mañ-pal, Br. **bezañ lusket** (da).

Un arliv zo etre ar ster-mañ diwezhañ ha hemañ : bezañ gant luskedoù, bezañ gouest da gaout luskedoù. Br. **bezañ lusketek**. O klotañ gant ar ster-mañ e c'haller ober gant ar verb : **luskedekaat**.

Ar c'hontrol zo bezañ **dilusked**, **bezañ diluskedek**.

"Daoust d'an holl *abegoù* a ve d'ober gant ar brezhoneg gouez d'ar yezhelourion, e chom ar boblañs *dilusked* a-walc'h. Dall avat eo peurliesañ ar re yaouank en em gav *lusket* da zeskiñ ar yezh. Nac'h a reont gwelout diboellded o yezhelouriezh. Aes eo kompren perak. Hiziv e fell d'an dud "ober un dra bennak", — kresk ar c'hoant-se a zispleger evit un darn dre an amveziadoù armerzhel-kevredadel. Hag "un dra bennak" a reont, forzh petra, alies traoù diboell. Aes eo sentiñ ouzh an *dougad* da zeskiñ brezhoneg ; diaesoc'h eo ergorelaat al *luskedoù* oc'h amparañ an *dougad*-se ; diaesoc'h c'hoazh tresan ul linenn obererezh *kantabeg* soliet war seurt ergoreladur."

An destenn-mañ a lak a-wel er c'heñver etre **dougad**, anadenn dangorel, ha **lusked**, devoud ergorelaet diwarni.

KIS-E140 – Gl. *déterminer*, *déterminisme*

(B da A, J, C, L - 06 05 74)

Gl. *déterminer*.

Tri amgant zo da ster ar ger-mañ : e-keñver anaoud, e-keñver devoudañ, e-keñver mennoud.

A. Ster e-keñver anaoud.

"Déterminer", en amgant-man, a dalvez kement ha "dizoleiñ, lakaat a-wel, spisaat". Br. **savelañ, didermenañ**.

"Dre hentenn ar vured-vuzuliañ e saveler pouezder ec'honel ar c'haledoù." DAFAR 63, p.73.

B. Ster, e-keñver devoudañ.

En amgant-mañ e kaver ur skalfad sterioù, o vont eus ar c'hemeradur "reiñ boud da, lakaat da vezañ", o tremen dre er c'hemeradur "reiñ hennad da", betek ar c'hemeradurioù gwanañ evel "reiñ furm da, reiñ neuz da, kaout delanvad war".

1. Kemeradur kreñv.

Br. **devoudañ, genel, dec'henel, dedaoliñ, bezañ e devoud** ; Al. *erzeugen*.

"Ar glav a zevoud an dour-beuz".

"N'eo ket an enbroañ a zo e **devoud** kresk-poblañs ar Stadoù-Unanet" DAFAR 63, p.47.

"Ar sec'hor a **c'han** an naonegezh".

"An daskren sonel kreñv a **zec'han** argerzhioù-emzifenn a-berzh ar bevedeg".

"Roll an anadennoù kevredadel hollet eo **dedaoliñ** ar sevenadoù".

2. Kemeradurioù gwan.

Br. **doareañ, delanvadiñ, deneuziañ, defurmiñ**, h.a..

"Mar seller ouzh an amveziadoù nes ez eo ivez **doareet** nerzh an embregerezh "Doux" gant an diaesterioù e nevid ar yer abaoe du 1973" *Emsav 90/207 1974*.

"Emvagadurezh an den arnevez zo **delanvadet** gant boazioù ar c'hantvedoù tremenet".

"**Defurmet** e vez stil ur skrivagner gant doareoù ar c'henderc'hañ armerzhel er gevredigezh ma vev".

"**Deneuziet** eo an emskiant-korf gant ar c'hiz".

3. Kemeradurioù etre.

Ret eo merkañ emañ ar c'hemeradurioù etre hep bevennoù resis ken diouzh tu ar c'hemeradur kreñv, ken diouzh tu ar c'hemeradurioù gwan. Pa lavar MARX : "Nicht

das Bewusstsein *bestimmt* das Leben, sondern das Leben *bestimmt* das Bewusstsein", pe R. ARON : "La vie publique *détermine* toute vie privée" e c'haller chom en amzivin, zoken goude lenn an oberenn ma kaver ar frazenn e kaoz, zoken oc'h anaout mat preder an hini he skrivas. E gwir, er frazennoù eus ar seurt, evel e meur a arver eus an Al. *bestimmen* pe eus ar Gl. *déterminer*, e chom digor ar ster. Anat eo, e lec'hioù 'zo eus e oberoù, e ro MARX da *bestimmen* (das Bewusstsein) ar ster *erzeugen*, e lec'hioù all ur ster bevennetoc'h (ar c'hemeradur o luskellat etre "reiñ boud da, lakaat da vezañ", ha "reiñ hennad, reiñ furm da", — ha pa ve dre ma ra eus ar c'healioù gwech adskedoù diwar c'hoari an nerzhoù-kenderc'hañ, gwech nerzhoù-kenderc'hañ drezo o-unan. Pa ra anezho adskedoù hepken e c'haller treiñ *bestimmen* dre **devoudañ** (evel ma'z eo bet graet war *Emsav 56/266*, 1971) ; pa ra anezho nerzhoù-kenderc'hañ, e ranker klask un termen all, anat eo.

Aze e sav ur gudenn a sturyezhouriezh, hini an termennoù hollek pe, resisoc'h, lieskemradek. Ezhomm 'zo eus un termen o c'hoari ur roll-kevatal da hini an Al. *bestimmen* hag ar Gl. *déterminer*, n'eo ket kement peogwir ez eus eus an termennoù-se en Al., er Gl. h.a., hogen peogwir ez eus aze ur sterva digor, e zigordet o tennañ, n'eo ket da zoareoù dibarek ar yezh-mañ-yezh, hogen d'ar preder kevredadour e-unan : penaos en devez ur gwastad eus ar gevredadelezh gwered war ur gwastad all ? MARX stourmer a respont : "Ar vuhez, ar boud kevredigezhel a *zevoud*, a *c'han* an emskiant". MARX kevredadour a zegas keizadurioù, arlivioù, degouezhioù o tennañ digant *bestimmen* e unventegezh. Ar riskladurioù-ster-se eo a ra an ezhomm evidomp da gaout un termen a c'hallfe e sterva en em astenn diouzh ret betek ar c'hemeradur kreñv. Setu perak e-kichen an termennoù kreñv **devoudañ**, **dec'henel**, h.a., e kinnigan lakaat an termennoù digor **savelañ**, **desavelañ**.

"N'eo ket an emskiant a *zesavel* ar vuhez, hogen ar vuhez eo a *zesavel* an emskiant" K. MARX, *Die deutsche Ideologie*.

"Ar vuhez foran eo a *zesavel* pep buhez prevez" R. ARON.

Mar befe ret kaout un termen resis evit ar c'hemeradur etre "reiñ hennad da", e ve tu d'ober gant **dehennadañ**. Betek gouzout avat ez eo gwell na arverañ an termen-se, a zleo forzh penaos menel arbennik-tre.

K. Ster e-keñver mennoud.

Etre ar ster-mañ hag ar ster B emañ an hevelep enebadurioù hag etre "abeg" hag "arbenn", etre "levezon" ha "delanvad". *Déterminer* ne dalvez ket amañ "lakaat da vezañ", "degas un devoud" hogen "lakaat da vennout", "degas un diviz".

Dav eo teurel evezh koulskoude, dreist-holl en troerezh, rak ar verb Gl.

déterminer zo dezhañ meur a gemeradur en amgant-mañ, hervez ma verk rener ar verb :

a) ur poell pe un abeg : "*Notre ame ( ) a toujours une raison qui la détermine*" BOSSUET.

b) un den : "Je la déterminerai à prendre une décision". "Nous nous déterminons toujours à ce qui nous paraît le meilleur".

Ar sterioù-mañ ne dennont ket d'ar yezh resis hag en darn vuiañ eus an degouezhioù e kredan e vo tu da arverañ troiennoù. eus ar yezh voutin : **mennout, divizout, ober e vennoz, kemer an devez, bezañ mennet, bezañ devezet, lakaat da zivizout, degas d'an disentez, en em grennañ, dougen da**, h.a..

texttt"Que déterminez-vous ?" — "Petra a vennit-hu ?" GON.FB., p. 228.

"Déterminer : faire prendre une résolution" = "*Dougen, lakaat da ober un dra*" id., p. 228.

"Encore que notre âme soit libre, elle n'agit pas sans raison dans les choses un peu importantes : elle en a toujours une raison qui la détermine" BOSSUET.

"Hag en dieub, ne ra hon ene netra a bouez hep poell : ur poell a vez bepred d'e *zisentezioù*".

"J'ai bien une autre inquiétude : c'est de la déterminer à quitter sur-le-champ la maison du tuteur" BEAUMARCHAIS.

"Ur preder all zo ganin : he *dougen* da guitaat raktal ti ar c'hulator".

Mar befe ret arverañ ar meizad-se er yezh resis, e ve tu d'ober gant **deboellañ** : " ( ) **deboellet** e vez bepred e *zisentezioù*", "( ) he **deboellañ** da guitaat raktal ti ar c'hulator". Da notañ e kaver **darboellañ**, o verkañ ur pouezadur startoc'h, ha hepken er c'hemeradur b) (Gl. "convaincre, persuader"), e-kichen **deboellañ**.

En tu all d'an tri amgant-se, e kaver un nebeut sterioù all stag ouzh an eil pe egile anezho :

D. Gl. *se déterminer*, Br. *bezañ savelet*.

"Ne ouzer ket resis pegoulz e vez *savelet* rev ar groueell".

"E Kuzul ar Vaodierned e vez *savelet* leviadurezh ar gouarnamant".

E. Gl. *se déterminer* er ster "autodétermination." evit ur bobl, h.a. ; Br. **em-**

savelañ.

F. Gl. *déterminer* zo arveret gant G. GURVITCH er ster "didermenañ savelegezh un devoud kevredadel" (sl. "savelegezh" pelloc'h). Br. **savelekaat**.

Gl. *déterminant*.

An termen-man a glot gant "déterminer" er sterioù B ha K

B. Ster e-keñver devoudañ.

Br. **devoudus, savelus, desavelus**.

"Ar glav puilh zo bet arbenn an dour-beuz. Hogen n'eo ket an arbenn nemetañ, rak en tremened ne oa ket bet liñvadennoù ken bras ha hevlene daoust ma kouezhe kement a c'hlav. Ar arbenn *devoudus* zo bet rezadur ar c'hleuzioù".

K. Ster e-keñver mennoud.

Br. **deboellus, kantabegus**.

"An holl a boueze warnañ evit ma teufe er Poellgor-skoazell. Betek neuze e oa chomet en entremar. A-benn ar fin ez asantas. An abeg **deboellus** eo en doa gwelet eno un dro da zegas reuz e metou ar boellgoridi a vicher".

Gl. *déterminé*.

Klotañ a ra ivez sterva an termen gant amgantoù sterva ar verb "déterminer", nemet ez eus ur ster dibarek dindan B.

A. Ster e-keñver anaoud.

Br. **savelet, didermenet**.

Alies avat e vez arveret ar Gl. "déterminé" (evel an Al. "*bestimmt*") en ur ster gwan-tre : "Une personne *déterminée* doit, à une date *déterminée*, rembourser une somme *déterminée*". Fazi e ve ober gant "savelet" pe "didermenet" aze. Troiennoù diresisoc'h, boutinoc'h zo da arverañ, da skouer : "Un den **lavaret** a zle, d'un deiziad **merket**, dastalañ ur yalc'had **divizet**".

"Gwir ar pobloù ha lezenn devoudel zo un astennadur diwar al lezenn divezel ( ). Al lezenn divezel hec'h-unan eo, e gwir, a c'houlenn ma ve *savelet* a-c'houdevezh kement a lez-hi *ansaveiet*" J. MARITAIN.

B. Ster e-keñver devoudañ.

Br. savelek, retvezek.

"Déterminé" er ster-se ne dalvez ket da verkañ pezh a zo bet devoudet pe savelet, hogen ar c'heñver etre un anadenn hag hec'h arbennoù, etre an devouded hag e zevouderioù. Un anadenn **savelek** zo e diazalc'h hec'h amveziadoù.

"An oksigen hag an hidrogen a c'hell kediañ diouzh ar c'henfeur : ( ) 1,008 g hidrogen evit 8 g oksigen, o c'henel dour ; pe diouzh ar c'henfeur ( ) 1,008 g hidrogen evit 16 g oksigen, o c'henel peroksidenn hidrogen. Lakaet er-maez an daou genfeur *savelek*-mañ ne c'hell ket kediañ oksigen, hag hidrogen diouzh kenfeurioù all". S.A.D.E.D., *Kimiezh* 2/6, 1964.

Ar ster arbennik-se ne vir ket evel just en deus ivez ar Gl. "déterminé" en amgant-mañ ar sterioù **devoudet, savelet, desavelet**.

"Un ijinenn dre vurezh zo dezhi un arc'hwel dizalc'h diouzh an amveziadoù fizikel-kimiek diavaez ( ). Hogen evit ar fizikour o tiskenn e metou diabarzh an ijinenn, ned eo an dizalc'hed-se nemet un neuz : *devoudet eo* fiñvoù pep benvegenn gant amveziadoù fizikel dizave a anavez ar fizikour o saveleñ" Cl. BERNARD.

K. Ster e-keñver mennoud.

Evit a sell an oberoù : **kantabeget, deboellet ; evit a sell an dud : mennet, dezevet, deboellet**.

"Ne'm eus ket kemeret perzh er vouezhiadeg da zilenn Arlevier ar Republik. *Deboellet* eo bet va anvouezhierezh muioc'h gant an diouer a abegoù da vouezhiañ eget gant abegoù da chom hep mouezhiañ".

"Mar gouzon betek pe boent ez eo mennet ar mignon-mañ-mignon da blijout din, e ouezin betek pe boent e c'hallin kontañ warnañ" BOSSUET.

Gl. *surdéterminé*.

Termen krouet da heul FREUD, a rae gant *Überdeterminierung* pe *mehrfache Determinierung* (Gl. *surdétermination, détermination multiple*) evit merkañ ne c'haller meizañ un dedaolad eus an diemouez (hunvre, azon) nemet o tegas e kont ul liested a elfennoù desavelus. Br. **dreistdesavelet, liesdesavelet**.

Dreistdesaveladur (liesdesaveladur) an hunvre a ra e ranker intent enni meur a ster, eleze he *dreistdesteriañ (Überdeutung, surinterprétation)*.

An termen *surdéterminé* a vez arveret gant prederourion evel Gabriel MARCEL en ur ster disheñvel diouzh ar ster freudek : intent a reont an ober rez evel o trehontiñ ar savelegezh, evel **savelet en tu-hont** d'an anadennoù **savelek**. Alese an termenoù **hontsavelañ** (tost-kenan. da "hontkenderc'hañ"), **hontsavelet**, **hontsavelek**.

"Tentet on da lavarout ned eo ket an ober rez *savelek (déterminé)*, hogen *hontsavelek (surdéterminé)* ; da lavarout eo ne c'haller e intent n'eo ket evel ur mailh en ur *chadennad devouderioù ha devoudedoù*, hogen evel eztaol an unvez fetis ha dreistmeiz (*supra-intelligible*) a ra ar bersonelezh" G. MARCEL.

Gl. *détermination*.

Kavout a reer amañ c'hoazh an tri amgant usveneget, gant un nebeut sterioù arbennik.

A. Ster e-keñver anaoud.

Br. **savelañ +, didermenañ +.**

"Skeul Celsius ar gwrezverkoù zo diazezet war *saveladur* teuzverk ha bervverk an dour" DAFAR 63, p.73.

"Arnodel e vez bepred saveladennoù ar fizik" id. p.73.

"Pep *didermenadur* zo un nac'hadur : oc'h azdodiñ un adanv-*didermenañ* ouzh un termen, e nac'her kement a chom er-maez eus an *didermenadenn* nevez. Da skouer, pa lavarer "an den gwenn", e pellaer kement den a zo dezhañ ul liv all" P. FOULQUIÉ, *Dictionnaire de la philosophie* p.165.

B. Ster e-keñver devoudañ.

Br. **devoudañ +, savelañ +, desavelañ +.**

"Keal *desavelerezh* an traoù an eil re gant ar re all a chom evidomp pennaenn-stur ha diazez pep skiant" G. MILHAUD.

Ent arbennik : ar bezañ savelek ("détermination" zo neuze heñvelster da "déterminisme") : Br. **savelegezh**.

K. Ster e-keñver mennoud.

Br. **diviz, disentez, ratozh, mennoz, deboell +, devez, mennadur.**

"Studi *deboelladur* an disentezioù eo tra al luskedoniezh. Gwerediñ war *deboellerezh* an disentezioù eo amkan an daranverezh".

Ur ster all zo d'an termenou. "déterminé", "détermination" : "mennet start", "mennadur start" ; "start en e ratozh" sl. GON. FB, v° décidé), "ratozh start". Diouzh ezhomm e ve tu da arverañ **ratozhiek, ratozhiegezh.**

D. Teskad doareoù didermenet, savelet, ur boud. Forc'hellek eo an termen Gl., rak lakaat a ra e kont war un dro argerzh an anaoud hag argerzh geneliezh ergoren an anaoud. "*Le caractère de l'enfant, d'abord largement indéterminé, reçoit des déterminations successives du milieu familial, social, scolaire ( )*" P. FOULQUIÉ, l.m., p.165-1660 Br. **saveladur** (dezhañ ivez an hevelep forc'hellegezh — "didermenadur" o talvezout hepken evit ar ster anaoudel).

"Neuzid ar bugel, da gentañ *ansavelet*-kenan, a zegemer *saveladurioù* lerc'h-ouzh-lerc'h digant ar metou tiegezhel, kevredigezhel, skolel ( )".

"Gouestlet omp da c'hoantaat ar *peursaveladur*, ha d'e zinac'h bewech ma kinnig c'hoarvezout, evel un emlazh speredel" G. GUSDORF.

Tu zo d'ober ivez gant **savelad**, er ster : "pezh a vez savelet", gant ar ouezoniezh da skouer. "*Saveladoù ar ouezoniezh a ra dave war un dro d'an ergorennoù savelet ha da arlakadurezhioù o talvezout da sol d'ar savelañ gouezoniezhel*".

Gl. *déterminisme*.

Klotañ a ra an termen-mañ gant ster arbennik an amgant **B**. Daou ster pennañ a ziforc'her dezhañ hervez m'en intenter I. evel arvez eus anadennoù pe II. evel displegadur anezho, arlakadurezh, h.a.,

I. Evel arvez eus an anadennoù.

1. Hollad amplegadoù eus un anadenn. Br. **ampegadur, devouderezh, arbennoù, arbennelezh, savelegezh.**

2. Ar bezañ savelek : keñver etre un anadenn savelek hag hec'h arbennoù, hec'h amplegadoù, he devouderezh. Br. **savelegezh.**

II. Evel arlakadurezh.

Arlakadurezh o tisplegañ an holl anadennoù, pe holl anadennoù ur rannbarzh gouziadoniezhel, dre ar savelegezh. Br. **savelegouriezh ; retvezegouriezh** zo gantañ un arliv prederouriezhkoc'h.

"Ar gevredadouriezh n'eo ket ur rizhennouriezh hepken, — da bal e kemer estreget deskrivañ anadennoù. Fellout a ra dezhi ivez displegañ an anadennoù-se, da lavarout eo kavout ur poell etrezo e stumm keñverioù savelek o reiñ tro d'o c'hevanekaad ouzh ur stern gwerc'hel dezhañ un derez kempoellded : ur *savelegouriezh* eo ivez enta.

"E-pad pell eo bet skoilhet ar *savelegouriezh* kevredadel, dre ma veized ar *savelegezh* en un doare re strizh" *Emsav 79/233 1973*.

Gl. *déterministe*.

Dalc'hiad ar savelegouriezh. Br. **savelegour**.

Gl. *indéterminé*.

Hervez ster an termen "déterminé", e kaver ar sterioù :

A. Ster e-keñver anaoud.

Br. **ansavelet, andidermenet**.

B. Ster e-keñver devoudañ.

Br. **ansavelek, anretvezek**.

K. Ster e-keñver mennoud.

Br. **andeboellet ; ha distart en e ratozh, diratozhiek, h.a..**

Gl. *indétermination*.

A. Ster e-keñver anaoud.

Br. **ansaveladur, andidermenadur**.

B. Ster e-keñver devoudañ.

Br. **ansavelegezh, anretvezegezh** (er ster-se e lavarer kentoc'h e Gl. "indéterminisme").

K. Ster e-keñver mennoud.

Br. **andeboelladur, andeboell ; diratozhiegezh**, h.a..

G1. *indéterminisme*.

I. Evel arvez eus an anadennoù.

a) Bezañ ansaveladus, dre hon dic'halloud da anaout an elfennoù ret da savelañ devoudoù 'zo. Br. **ansaveladusted**.

b) Doare un devoud ansavelek. Br. **ansavelegezh**.

II. Evel arlakadurezh.

a) Arlakadurezh o tisplegañ ansaveladur elfennoù 'zo eus ar fizik pementadel dre vevennadur hon savelerezh, dre hon ansavelusted. Br. **ansaveluzouriezh**.

b) Arlakadurezh o tisplegañ an hevelep ansaveladur dre an ansavelegezh eus an elfennoù e kaoz. Br. **ansavelegouriezh, anarbennelouriezh**.

k) Ma ne venner ket ober an diforc'h etre an div arlakadurezh-se ha mar o me-
neger a-gevret ez eus tu da ober gant an termen **ansaveladouriezh, anarlakadurezh**
oc'h ober stad eus ezvezañs ar saveladoù el lec'h-mañ-lec'h eus maezienn ar oue-
zoniezh.

KIS-E141 – Gl. abstrait /figuratif.

(B da A, E, J, V - 26 08 74)

Lec'hiadur arganteulel ar gudenn.

El livouriezh, e tiforc'her an oberennoù a ra dave anat da lunioù eus ar bed, ent resisoc'h : da ergorennoù "dodet, en daolenn end-eeun, evel diavaez d'an daolenn, ha gouest da vezout ent dizalc'h diouti" (Ch. P. BRU), — da skouer ur poltred, ur gweledva, derc'hennadur un emgann, h.a., — hag an oberennoù a venn tizhout an arvester "hep hantererezh an derc'hennadur eus ergorennoù diavaez d'an oberenn arz hec'h-unan, an oberenn-mañ o vezañ an ergorenn nemeti" (P. FOULQUIÉ).

E Gl., e komzer eus *art figuratif* evit ar seurt kentañ a oberennoù, hag an termen-se a hañval bezañ degemeret gant an holl. N'eo ket heñveldra evit an eil seurt ; an termen arveretañ eo *art abstrait* ; hogen ARP a ra gant *art concret* (diskouezadeg Drouin e 1945) ; un termen ken arveret all eo *art non figuratif* ; kavout a reer c'hoazh *art pur*.

Kudennou sturyezhañ.

Ur poltred, h.a., a venn derc'hennañ ergorennoù diavaez d'an daolenn, a ziskouez lunioù a zo **lunioù** eus un dra bennak all, **eillunioù** enta.

En eneb, un daolenn eus an eil seurt a ziskouez lunioù na vennont bezañ lunioù eus netra diavaez d'an daolenn ; enni "ne verzer ergorenn ebet a c'haller azanaout" (Ch. P. BRU) ; enni "al lunioù a zeu mui-ouzh-mui da vezañ arouezioù, nebeut-ouzh-nebeut derc'hennus hag a-benn ar fin peurzistrilhet ("absolument abstraits")" (B. DORIVAL). Kinnig a ran arverañ ar rakger **sol-** en enebadur amañ ouzh **eil-** **Sollun-** enta.

Amzaeladur ha kantreizhadur an diskoulm kinniget.

Da zibab oa etre **bon-**, **kent-**, **sol-**. An enebadur **bon-/eil-** a gaver e reizhiad an orioù. "**Boniek**" zo damheñvelster da "gwriziadek". **Kent-** zo enebet ouzh **eil-** en termenoù **kentpreañ/eilpreañ**, **kentskeudenn/eilskeudenn**, h.a.. Pep hini eus an enebadurioù-se zo disheñvel a-walc'h diouzh an enebadur klasket amañ. **Sol-** a vez nebeut arveret evel rakger ; e gavout a reer e **solwez**, o tegas ar ster. "a zoug hep bezañ douget", "en deus bezoud ennañ e-unan" ; ar ster-mañ a hañval tostoc'h d'an hini a glasker eztaoliñ : lunioù "a zoug eul hep bezañ douget gant un ergorenn all diavaez dezho", lunioù a zo lunioù "enno, o-unan ha n'eo ket eus un dra all".

Komzet e ve enta eus **arz eilluniek** hag eus **arz solluniek**, eus **eillunioù** hag

eus **sollunioù**. Ur splet gant an termenou-mañ eo ne enebont ket evel ma ra ar Gl. "figure" ha "non figure". E gwirionez, an **arz solluniek** a ginnig lunioù, "figures" ; pezh a ra dezhañ bezañ **solluniek** eo an dizave ez eo al lunioù-se. Ken ma'z eus tu da lakaat a-wel **solluniegezh** un oberenn **eilluniat** : pezh a ra arzegezh taolennou VAN GOGH da skouer zo nebeutoc'h en dave a reont da ergorennoù. diavaez (en o **eilluniegezh**) eget en ergorenn liverezhel ez int enno o-unan (en o **solluniegezh**). Kement-mañ zo diaesoc'h da lavarout e Gl., da nebeutañ oc'h arverañ an termenou "figuratif", "abstrait".

KIS-E142 – Gl. produit final/produit fini.

02 10 74 (B da U) - 03 10 74 (U da B)

B.- E Gl., en armerzhouriezh e lakaer kemm etre "produit final" ha "produit fini". Mar komprenan, e komzer eus "produit final" er jederezh (sl. *Emsav 11/306*, 1967), hag eus "produit fini" er c'halvezerezh. Karout a rafen anaout an termenou kendave :

I.	Gl. ?	II.	Gl. produit final
	Br. kendere'had treugel (treugaozad) (*)		Br. kenderc'had disoc'hel (disoc'haozad) (*)

I.	Gl. ?	II.	Gl. produit fini
	Br. treugaozad (**)		Br. disoc'haozad (peuraozad) (**)

(*) termenou arveret en *Emsav 11/306*, 1967.

(**) termenou kinniget.

Penaos termenañ ha lec'hiañ : *produits semi-finis, produits semi-ouvrés* ?

U.- Ret eo diforc'hañ an domani jederezhel ("produits intermédiaires, production intermédiaire", "produit final") a ra dave da arver ar c'henderc'had — diouzh un tu kenderc'hañ, diouzh an tu all beveziñ pe ezporzhiañ — ha n'eo ket ket d'ar

c'henderc'had fetis e-unan ; talvezout a ra hepken da anaout an ouzhpennad gwerzh, da lavarout eo ar c'henderc'h kriz. Evit I ha II enta :

I.	Gl. production intermédiaire, produits intermédiaires	II.	Gl. produit final
	Br. kenderc'had treugel		Br. kenderc'had disoc'hel

Gant an anvadoù "produits finis, semi-finis, semi-ouvrés, manufacturés", e seller ouzh ar c'henderc'hadoù fetis, e dave d'ar c'halvezerezh da skouer.

KIS-D143 – Gl. produits finis, semi-finis, manufacturés, h.a..

(B, U - 06 10 74)

Termenoù e-leizh a gaver en holl yezhoù evit ar pazennoù eus treug ar c'henderc'hañ. Daou rumm dre-vras a c'haller ober anezho hervez an doare ma veizer an treug, pe evel un argerzh o pellaat diouzh an danvez krai, evel pleuskadur an danvez krai, pe evel un argerzh o tostaat d'an traezoù oberiet, evel danzeadur an traezoù oberiet.

An daveoù a reer da F.& M. CLIFFORD VAUGHAN, *Glossaire des termes économiques*, Dunod, Paris, 1966 (aroueziet ganimp GTE) ; J. V. SERVOTTE, *Dictionnaire commercial et financier*, Marabout, Bruxelles, 1959 (aroueziet ganimp DCF) ; DAFAR 63,64 (DA63, DA64).

I. An treug-kenderc'hañ evel pleuskadur an danvez krai.

Sz. Gl. Al.	raw material, matière première, Rohstoffe (GTE).	Br.	danvez krai (DA63) ; danvez dibleusk ; danvez diaoz (DA63).
Sz. Gl. Al.	primary product, primary commodity, matière première (GTE) ; produit primaire ; Grundstoff (GTE).	Br.	kenderc'had kentael ; danvez diaoz, bongenderc'had (DA63).
Sz. Gl.	semifinished goods (DCF) ; produits semi-finis ; produits mi-finis (DCF).	Br.	kenderc'hadoù damaozet (DA63) ; kenderc'hadoù dambleusket ; damaozadoù ; dambleuskadoù.
Sz. Gl. Al.	finished goods, produits finis (GTE, DCF) ; Fertigwaren, Fertigerzeugnisse (GTE).	Br.	kenderc'hadoù peuraozet (DA64) ; kenderc'hadoù peurbleusket ; peuraozadoù ; peurbleuskadoù.
Sz. Gl.	finally finished goods, produits définitifs (DCF).	Br.	kenderc'hadoù peuraozet-kloz ; peuraozadoù-kloz.

II. An treug-kenderc'hañ evel danzeadur an traezoù oberiet.

Sz.	semimanufactured article, semifinished product,	Br.	traezenn damoberiet ; kenderc'had damoberiet ;
Gl.	produit demi-ouvré, produit semi-ouvré (DCF).		damoberiad.
Sz.	processed goods (GTE) ; manufactured article, manufacture (DCF) ;	Br.	traezoù oberiet (DA63) ; kenderc'hadoù oberiet ;
Gl.	produit(s) manufacturé(s) (GTE, DCF).		oberiadoù (DA64) ; aozadoù greantel.
Al.	Fertigwaren (GTE).		